

'2020

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

Конкурс за нова пиеса

ПИЕСИ

ЗА

Парите

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ
Конкурс за нова пиеса

'2020

Конкурс за нова пиеса 2020
се провежда с подкрепата на
**Централен фонд за стратегическо
развитие на НБУ**
и е част от
Календара на културните събития на Столична община

Календар на културните събития
на Столична община

**ПЬЕСИ
ЗА
ПАРИТЕ**

СЪСТАВИТЕЛ: *ВИОЛЕТА ДЕЧЕВА*

Жури на Конкурс за нова пиеса на Нов български университет 2020:

проф. Виолета Дечева, д.н. (председател)

гл. ас. д-р Владимир Маринов

гл. ас. д-р Георги Гочев

проф. Михаил Неделчев

проф. Пламен Дойнов, д.н.

проф. д-р Светла Христова

доц. Снежина Петрова

ПИЕСИ ЗА ПАРИТЕ

© Боян Крачолов, Калина Терзийска, Таня Йорданова, Теодора Георгиева, Теодора Панайотова – автори

© проф. Виолета Дечева, д.н. – съставителство и предговор

© Теодора Димова – предговор

© Елена Иванова – художник на корицата

© Йоаннис Меймарис – дизайн и предпечатна подготовка

Редактор: Ваня Петкова

© Издателство на Нов български университет, 2020

ул. „Монтевидео“ 21, 1618 София

www.nbu.bg

www.bookshop.nbu.bg

Всички права са запазени. Не е разрешено публикуването на части от книгата под каквато и да е форма – електронна, механична, фотокопирна, презапис или по друг начин – без писменото разрешение на носителя на авторските права.

Печат: „Симолени-94“ ООД

ISBN 978-619-233-123-8 (книжно издание)

978-619-233-124-5 (електронно издание)

СЪДЪРЖАНИЕ

ВИОЛЕТА ДЕЧЕВА

Обича ли драматургията парите? 7

ТЕОДОРА ДИМОВА

Императивът на писането 15

ПИЕСИ

БОЯН КРАЧОЛОВ

Монетата 29

КАЛИНА ТЕРЗИЙСКА

Светлана 71

ТАНЯ ЙОРДАНОВА

Наследството 95

ТЕОДОРА ГЕОРГИЕВА

Активи 115

ТЕОДОРА ПАНАЙОТОВА

За парите и други важни неща 153

Виолета Дечева

ОБИЧА ЛИ ДРАМАТУРГИЯТА ПАРИТЕ?

Пари. От пари има нужда влюбеният в Порция Басанио, за да отпътува при нея и спечели ръката ѝ. Венецианският търговец Антонио, неговият най-любим приятел, към когото се обръща с молба да му ги заеме, няма в момента пари в брой и затова ги иска назаем от Шейлок. От пари има нужда Нора Хелмер, за да спаси здравето на съпруга си. За да ги получи, тя подписва тайно от него незаконна полица с Кругстад. От пари имат нужда тримата синове на Златил, с които той живее под един покрив. За да се сдобият с тях, те и жените им са готови да го оберат, без да им мигне окото. От пари имат нужда гюленчани, тъй като градът Гюлен е напълно фалирал. Клер Цаханасян им обещава един милион, ако убият Ил, нейния някогашен любим, защото я е изоставил бременна и се е оженил за дъщерята на гюленския бакалин. От пари имаха нужда банките през 2008 г., за да не се срине икономическата система, и Йелфриде Йелинек написа „Договорите на търговеца. Икономическа комедия“.

За какво обаче става дума в тези пиеси, в които парите играят така жизненоважна роля? Трите хиляди дуката (толкова са нужни на Басанио), около които Шекспир строи фабулата във „Венецианският търговец“, са условието, поставящо на изпитание любовта му към Порция и приятелството му с Антонио. Те са предмет на договора между Шейлок и Антонио, чрез който се проявяват гражданските добродетели и начинът, по който функционира правосъдната система на държавата Венеция. Разбирането за любовта, приятелството и справедливостта в модерното общество е залогът, за който играят венецианските граждани, герои на тази комедия. Все същият си остава залогът, за който играем като граждани и на хипермодерния глобален свят, в който продължава да се поставя тази комедия с горчив привкус на расизъм, сексизъм и нетолерантност към Шейлок – различния, нехристиянина, чуждия. Парите са средство за заплащане, но и

метафора, около която се организират взаимоотношенията, общността, културата, съществуването. Те регулират драматургичната ситуация, която създава Шекспир в тази пиеса, проявяват измеренията ѝ и я трансформират така, че да станат видими взаимоотношенията между хората и тяхното поведение в модерното общество.

Парите са централен сюжетообразуващ елемент и в три века по-късно написаната пиеса „Куклен дом“. Не публичният скандал, който заплашва благоденствието на семейство Хелмер с излизането наяве на незаконно подписаната полица от Нора, взривява „кукления дом“ и щастието на това представително за средната класа семейство. Ибсеновата пиеса и до днес поставя въпроса за истината, за истините на всеки. Продължава да поставя въпроса за отношенията между частно и публично, да поставя на изпитание представите за успех, щастие, благоденствие, любов, които не са се променили особено много в днешния глобален свят.

Гърнето с жълтици на стиснатия Златил е бомбата със закъснител, която цъка в Йовковия сюжет, за да извади наяве чудовищните измерения на отношенията и измененията в поведението на всеки, живеещ в патриархалния ред на българската култура. Животът на едно семейство в България при всички културни мутации и трансформации остава в основни линии в плен на този ред до днес. И ако не беше намесата на Масалитинов, режисьор на първата постановка на „Боряна“ (1927), в драматургичната работа, бомбата, сложена от Йовков в сюжета, би взривила този ред.

Какво да кажем за „Посещението на старата дама“, където за Фридрих Дюренмат милионите на Клер Цаханасян са сюжетният зар, хвърлен в ситуацията на бедстващия град Гюлен, за да разбърка отношенията между гюленските граждани така, че да се види как реагира всяка от основните социални системи в демократичното общество? Да се види как, съпротивлявайки се на убийството, всеки може да стигне до него. И то все в името на справедливостта. Театралната ситуация „пари срещу справедливост“ се разиграва от Дюренмат така, че при нейната драматургична трансформация да се достигне до възможно най-лошия обрат. Така нарича той един от най-важните елементи на новата драматургия – „възможно най-лошия обрат“. Чрез него швейцарският драматург цели да покаже как възможното в театралната игра на сцената е вероятно да се случи в демокрацията. Но тази игра в театъра не може да има катартичен ефект. Защото в нея основният играч вече е случайността. А не съдбата, отредена от боговете, които

полагат и удържат реда в света. Това вече е драматургия, която залага на въображението, игровата дарба и веселия ум. Комедията за Дюренмат измества трагедията от водещото ѝ място в класацията на жанровете през XX век.

Парите в „Икономическата комедия“ на Йелинек не са нито структурираща фабулата в драмата елемент като при Шекспир или Ибсен, нито предлог, катализиращ ситуацията като в пиесата-модел на Дюренмат. Йелфриде Йелинек я написа след финансовата криза през 2008 г. и парите, които държавите вложиха, за да стабилизират банките, сривът в икономическата система и отражението в отношенията, във всички сфери на социалния свят, които кризата повлече, бяха за нея материал при създаването на този театрален текст.

Чрез тези примери ми се иска читателят да види едрия пунктир на една традиция в драматургията на модерното време от XVI до началото на XXI век, която се създава чрез темата за парите, и да придобие представа колко съществени за модерния човек въпроси поставят драматурзите чрез нея. Шекспир, разбира се, пак е пръв в поставянето ѝ. И не само защото сам пише пиесите си под добре познатата до днес на повечето драматурзи парична принуда. А защото ги превръща в предмет, достоен за модерната драма. Заедно с останалите сфери изкуството също се регулира от парите и пазара, а не единствено от вкуса на благородниците ценители от двора. За да съществува, театърът има нужда от пари. Неслучайно Том Стопард, един от най-значимите автори на съвременната британска драматургия, започва сценария си за „Влюбеният Шекспир“ (1998) именно със сцена, показваща как Филип Хенслоу, притежателят на „Розата“, е преследван и бит за дългове, в които е потънал заради театъра си. Той има нужда от новата пиеса на Шекспир, за да спечели публика и да плати дълговете си. С въвеждането на темата за парите в драмата Шекспир въвежда не само новите герои в обществото, но и новите теми на човека в модерното време. След него тази тема придобива особено централно място в драматургията на XIX и особено на XX век. Да не говорим за първите две десетилетия на нашия век.

В българската литературна и театрална традиция темата за парите няма толкова важно място. Те присъстват в нея или като метафизично зло, или като изкушение, усиляно от условията на индустриализацията и съсипващо душите. Носталгията по един предмодерен свят се преплита с дълбокото драматично преживяване на отношенията в индустриалния свят, зависими от парите. В тази традиция се вписва

и литературата от епохата на комунизма, и наследството му до днес. Темата *парите* е все така свенливо избягвана от авторите най-вече в литературата и драматургията, които се разграничават рязко от популярните жанрове. И в този смисъл избраната от нас тема *парите* на *Конкурс за нова пиеса 2020* целеше да провокира въображението на авторите.

Драматургичните текстове, които са публикувани в този сборник, по условие се включват в тази традиция на писането по темата *парите*, която описах чрез няколко ключови имена и пиеси по-горе. Чрез провокацията с важни за живеенето ни теми, мисля си, всяка година отваряме пред въображението на драматурзите висок свод. И този път с *парите* ми се искаше темата да отвори по-далечен и висок хоризонт на мислене, на чийто фон авторите да видят импулсите, идеите, хрумванията си. Да стане тази тема повод да открият традицията в писането по нея поне за себе си. Да открият мястото си както спрямо натрупания в драматургията опит, така и във възможностите за спор с него. Но най-вече да напишат театралната форма, с която да изразят интуициите за живеенето днес.

Петте пиеси в този сборник са написани в съвсем различни видове драматургична форма. Тези форми са познати – и като композиция, и като сюжетостроене. Но те в своята цялост показват пет различни гледни точки към отношението, което съществува в българското общество в момента към *парите*.

„За парите и други важни неща“ на Теодора Панайотова например е образователна игра за деца, в която се показва значението на парите като средство за размяна. Текстът е възможност за една детска публика да се срещне с начините на функциониране на парите и паричната размяна в обществото. Това е драматургичен текст, подпомагащ възпитателния театър. С избора на този текст даваме възможност един жанр от драматургията като образователната пиеса да намери своето заслужено място в театъра ни. Ако в началото ѝ авторката показва как с тях децата се учат да смятат, в трето действие „Парите изчезват“ е показано тяхното виртуализиране при разплащането с карти.

„Активи“ е пиеса, следваща откровено модела на антиутопията, която представя на сцената реализирания блян за свят без пари. В пиесата на Теодора Георгиева активите са заменили парите. Хората работят, за да трупат активи, а не пари. Без особен подтекст в отношенията на героите, развитието на действието е насочено скоростно към драматичното разкриване на пълната обсебеност на човешкото

съществуване от активите. Те са заместители на парите – метафизичното зло, което съсипва екзистенцията.

„Наследството“ на Тая Йорданова е пиеса, която спокойно можем да разположим в познатата в българската драматургична традиция тема „парите срещу семейния морал“. Сюжетът ретроспективно представя отношенията в семейството от малък български град, което трябва да реши кой ще гледа възрастните родители срещу наследството, което те оставят на онова от децата, което се грижи за тях. Наследството е тяхната семейна къща. Георги, единият брат измежду трите деца – двама братя и една сестра, – приема наследството и дълга към родителите. Останалите, Васил и Гергана, се отказват с лекота. След години те обаче забравят уговорката. И когато семейството на Георги и майка им загиват при катастрофа, Васил и Гергана се връщат и си искат парите от къщата. Но излизат наяве и много тайни от миналото в семейството, които също са част от наследството.

Парите не се появяват пряко в текста „Светлана“ на Калина Терзийска. Защото са се превърнали в политика. Именно политическите отношения, вписани в отношенията баща – дъщеря, са интересното в този текст за сцена. Той е най-близък до типа драматургична форма на Йелинек, за която говорих по-горе. Имам предвид това, че Калина Терзийска използва и епохата на комунистическото управление като материал за своята пиеса. Текстът ѝ е създаден в наслагването на хор от монолози вместо в завързването на драматична фабула. При откриването на *Лабораторията* тя каза, че пиесата е била замислена първоначално като „Дъщерите на Агамемнон“ и после е трансформирана в „Светлана“ – по името на дъщерята на Сталин. В един много по-богат и интересен вид от онзи, който получихме в началото, може да бъде прочетен тук този текст. Далеч по-пълноценно се развива и представя темата, която бих нарекла „дъщерите на диктаторите“. А в нея се откроява и доста по-силно мотивът за дъщерите като еквивалент на парите в политическата търговия на бащите. Впрочем също нов за българската драматургия и театър. Не само тази пиеса, но всички текстове в сборника са преработените от авторите варианти на първоначално изпратения текст. Тези усъвършенствани варианти изпратиха авторите за публикация месец след края на едноседмичната *Лаборатория за писане на пиеси* в НБУ с Теодора Димова.

Вече е станало ясно колко различни като форма са текстовете в този сборник.

Петият текст, който също представлява съвсем различна драматургична форма, е на Боян Крачолов. Казва се „Монетата“. Това е пиесата, която получи наградата на *Конкурс за нова пиеса 2020*. Според аргументацията на академичното жури тя „сблъсква темите за творчеството, смъртта и парите в основана на митологията драматургична ситуация“. Според регламента тя получава не само парична премия, но и право на реализация в БНР и на театрална сцена.

„Монетата“ е метафоричен и гротесков текст. Композирани от фрагменти, той сюжетира свободно върху мита за Харон, лодкаря, откарващ мъртвите в света на Хадес само ако върху очите им е поставена монета от един обол (*obolus*). Оболът се е превърнал във фигура, в метафора на парите изобщо. Дали през Лета, Ахерон, Мнемозина или Стикс трябва да бъде пренесено в царството на Хадес тялото на автора, герой на пиесата, не се споменава. Но то е защото нейният предмет съвсем не е пътят на душата към царството на мъртвите, а въпросът как тази душа съществува в царството на живите. А тя съществува чрез отношения с издателя, основани на парите. Но и чрез тези с една проститутка, която обаче не държи на парите при срещите си с него. И трите образа в този триъгълник между автора-издателя-и-проститутката са метафорични образи, а не индивидуализирани характери. Другояче казано, тази драматургична гротеска разгръща старата, но и все така актуална тема за отношенията между твореца и парите, изкуството и пазара. В отношенията между писателя и издателя, между литературата и пазара е включена и проститутката. От една страна, този образ е фигура на посредника. От друга, може да се тълкува като знак на чистата икономика в размяната на услуги, лишена от каквито и да е чувства. Тоест, от една страна, това е трикстърска фигура (защо не и двойник на Харон). Но от друга – е гротесков вариант на романтичния образ на жената, представяна като муза за твореца, за гения. Текстът разиграва иронично темата *творец – пари* в един категоричен фигуративен изказ. Въпреки иронията обаче в него все още дреме копнежът по общество, в което би било възможно творчеството да не се обвързва с пазара.

Както писах по-горе, пиесите, които са публикувани тук, се оформиха след работата на авторите с Теодора Димова в *Лабораторията за писане на пиеси 2020*.

По силата на една вече трайно налагаща се практика в *Конкурс за нова пиеса*, която ми се иска да стане солидна традиция, Лабораторията се открива с лекция на нейния водещ. Тази лекции ние публикуваме винаги в началото на сборника с пиесите. Така е и този път. Лекцията

на Теодора Димова, която ще имате възможност да прочетете, е вълнуващо въвеждане на драматурзите в мистиката и отговорността, но най-вече в императива на писането. Въведение, защото Теодора Димова, опирайки се на своя опит, ги води през меандрите на писането внимателно, спокойно. Тя говори за него не като психология на творческия процес, наситена с романтични метафори за вдъхновението, таланта и неговите мъки. Нейната лекция говори за императива на писането, реализиращ се в посветеност и аскеза. За неговия смисъл в отвореността към другия – читателя или зрителя. Смисълът на писането за нея е в тази готовност да открие пред другите тъмната страна на човека и обществото, да отвори невидимите му страни, да освети, да създаде светове, в които те стават видими. Тази лекция е най-сетне и нейният жест на подкрепа към пишещите, лишен от каквато и да е назидателност или самоувереност. Сам по себе си този жест е рядкост. И показва на избралите да пишат пиеси, че пишещият, авторът е чувствителен и уязвим човек, за когото подкрепата в този процес е много важна, значима. Убеждава го, че зрелият писател може да му предложи вместо уроци по творческо писане подкрепа в процеса на търсене на точния драматургичен израз. В резултат на тази подкрепа и съвместна работа на Теодора Димова с номинираните автори се появиха и пиесите, които ще прочетете тук.

С издаването на този сборник и неговото разпространение сред театрите в България (благодарение на Издателството на НБУ), както и с постановката на наградената пиеса (благодарение на Календара на културните събития на Столична община) *Конкурс за нова пиеса* завършва годишния си цикъл. Неин радио вариант ще бъде осъществен от БНР, които са партньори на конкурса. Пиша този предговор обаче в ситуация, която поставя множество неизвестни пред театралната постановка на „Монетата“.

Театърът при всичките промени, които претърпя в дигитална среда, остава динамична естетическа форма на играене-и-глеждане в общо пространство. Той е бавно изкуство, което живее от натрупванията. Архаична медия, която е най-силно свързана с физическото присъствие на гледащите. Каквито и революции да е преживяла връзката на актьорите с живата публика, тя е конститутивна за естетическата форма *театър*. Вероятно най-трудно ще се възстанови от кризата сферата на театъра. Именно защото е бавно изкуство. А темата за парите, от които театърът ще има нужда, за да възстанови формата си и да намери адекватна реакция на обществената ситуация, ще стане още по-остро

актуална при предстоящата икономическа криза. Казано накратко, при оставащата опасност от заразяване с COVID-19 театралните сгради ще бъдат отворени последни. И това съвсем не е единственото. Въпрос е кога желанието на човек да-отида-на-театър ще стане по-силно от страха от му да не-се-заразя-и-разболея. Този въпрос е валиден, разбира се, и за играещите, отнесен към постановъчния процес. Нито един от тези естетически, етически и икономически въпроси пред театъра като социално-символна практика няма лесен отговор, затова не мога да си позволя спекулации с прогнози на тема „Театърът след COVID-19“.

Но фактът, че държим в ръцете си този том с пиеси, вече е гаранция, че пътят към сценична реализация не само на „Монетата“, но и на останалите пиеси е отворен. Както казваше Радичков: „Думите са като камилите. Те ни пренасят през пустинята“. Те ще пренесат със сигурност и през тази криза **Пиеси за парите** до техния актьор, режисьор, художник и зрител.

Теодора Димова

ИМПЕРАТИВЪТ НА ПИСАНЕТО

За мен е чест и отговорност да бъда посочена от проф. Виолета Дечева и нейния екип, който организира вече за четвърта година *Конкурса за нова пиеса* на НБУ, още повече че предишни ментори на творческата работилница са били такива авторитетни творци като Боян Папазов, Явор Гърдев и Валентин Ганев. Самото съществуване и налагане на подобен конкурс е цяло чудо в съвременните условия за театъра днес тук. Жури от утвърдени литературоведи и театроведи прочита всички получени пиеси (за тази година те са 35), които се появяват всяка година, преценява ги, обсъжда ги, отсява онези от тях, които са с най-високи качества. След това с ръководителя или ментора на драматургичната лаборатория се осигурява една седмица работа върху всеки отделен текст с всеки отделен драматург. През тази седмица се дописва или съкращава, заздравява се, редактира се, уточнява се, завинтва се, фиксира се, така да се каже, конструкцията на дадения текст, така че тази конструкция да е стабилна, да не може да бъде съборена от онова, което ѝ предстои при срещата, а за да бъдем по-честни и по-точни, в сблъсъка с актьорите и режисьора, които пък от своя страна започват обратния процес – да разчленяват, развинтват, разфиксираат пиесата, докато не я разглобят на съставните ѝ части. По-нататък едно от големите достижения на този конкурс е, че той осигурява постановка на наградената пиеса. С чиста съвест мога да кажа, че това е същинското чудо на екипа на проф. Дечева, защото по правило пътят на една пиеса до сцената е бавен, труден, понякога дори невъзможен. Театърът е по принцип консервативен механизъм и в частност българският театър в днешното си незавидно състояние трудно би обърнал поглед към непознатата пиеса с явни художествени качества, която изследва социалните реалности в дълбочина, а не на комедийно и епидермално ниво, което единствено би осигурило съответния брой продадени билети. Така че, дори и да се появят стойностни съвременни пиеси,

те априори са обречени на дълъг и труден път до сцената. Та при това установено положение тази първа постановка в рамките на същата календарна година се осъществява с подкрепата на Столична община. Това изречение звучи просто, скромно и някак естествено. Но зад него стои огромна организация и мобилизация на сили и нерви, огромна невидима работа е била свършена от проф. Дечева и нейния екип за реализирането на тази последна, завършителна стъпка от Конкурса. Така че за мен е наистина чест да бъда частица, да се надявам полезна, от дългия и тежък процес на създаването на едно представление.

Но не само това. Авторите на пиесите, които няма да получат наградата (а те са повечето от вас, тъй като наградата е една), ни най-малко не трябва да се чувстват ощетени или пренебрегнати, тъй като нашата цел в едноседмичната ни работа в тази *Лаборатория* е всяка пиеса да бъде изработена в своя възможно най-завършен вид, така че, когато ние приключим, с чиста съвест да можем да кажем не че журито е наградило еди-коя си пиеса, а че журито е номинирало пет пиеси, Конкурсът на НБУ е произвел пет готови за сцена пиеси, които тепърва ще бъдат отпечатани в отделен сборник, ще бъдат разпространявани, ще чукат на вратите на театрите, но ще чукат с достойнство и самочувствие. А пет добри, изработени, завършени пиеси за една година в България е голямо събитие. Ако можем да допуснем, че номинираните пиеси по чудотворен начин ще бъдат поставени, това означава, че в повечето театри в София ще се играе по една от тези пиеси. Тогава изведнъж учудени бихме спрели да говорим за кризата в българската съвременна драматургия. Ако предположим, че тези пет пиеси ще се вглеждат талантливо и с отворени очи в проблемите на нашето живее тук, в България, в днешния и в отминалия ден, ако те честно и с болка задават въпроси, които в ежедневието си ние лукаво избягваме, за да не нарушаваме душевния си комфорт... да предположим по-нататък, че тези въпроси отекват после в душите ни, остават там и чакат съкровено и кротко нашия, личния наш отговор, и да предположим най-накрая, че този отговор би изместил, изтласкал, променил нещо в самите нас... колко много неща биха се променили тогава! Да стигнем още по-надалеч. Ако предположим, че актьорите обикнат текста, който играят, а актьорите са същества гладни и жадни за обич, ако предположим, че за режисьора това не е просто поредната постановка, която трябва да „изкара“ и на следващия ден след премиерата ѝ да започне нова, а за режисьора това е възможност да каже нещо лично и свое, да изрази собствената си тревога или утеха за съвременна България, за

съвременна Европа, за съвременния свят, тогава каква взривна енергия биха произвели тези пет нови български съвременни пиеси, номинирани в Конкурса на НБУ. Тогава за театралната публика би станало притегателно, неустойимо дори да изгледа и петте постановки, за да ги сравнява, за да извлеча посланията, за да търси утехата и пречистването, и озарението, които добрият театър подарява на своите зрители. Тогава не само театрите в София, но и театрите из цялата страна ще искат да имат правото да поставят поне една от тези пет пиеси. Тогава зрителите от единия град ще ходят до съседните, за да гледат и останалите постановки. Тогава цялата страна ще бъде залята от смисъла и пречистващата сила, които ние с вас тук бихме могли да произведем. И най-важното – тогава пак би имало много продадени билети, без това да е самоцел и единствен критерий за оценка.

Това е нашата цел на тази *Лаборатория*. Да работим всеотдайно един с друг, да работим като мускетари – всички за един. Да работим не за да получим награда, не за да получим пари и слава, а за да създадем атмосфера, духовна атмосфера, в която всеки да се почувства уважаван, разбран, цялостен, така че неговите творчески възможности да могат да се разтворят както опашката на паун – величествено и приказно. Да работим с чувството, че театърът е свято място на среща на един човек с друг, че тази среща ни помага да проникнем в смисъла на дните ни, че е от особена важност какво ще се види и какво ще се чуе в театъра, че понякога дори това може да бъде животоспасяващо за публиката. Особено в тези тревожни дни, когато най-големият човешки дефицит става липсата на смисъл и най-дълбоките рани са проява на липсата на състрадание и милост към другия.

Защото театърът ни спасява, съжалявам, ако това звучи патетично, но и по-нататък ще се спра на спасителната функция на литературата изобщо. И като участници в него, и като публика. Като участници – защото ни разкрива безбрежността на човешката природа, а тази безбрежност винаги остава свой отпечатък върху нас. И като публика, защото ни дарява със съпреживяване на тайнството на общуването ни един с друг, което в ежедневието си живот ние сме склонни да битовизираме, да омаловажаваме, да одребняваме, да оставаме небрежни към него.

Литературата, и в частност драматургията, е действителност от друг порядък, литературата е свръхдействителност, държава на духа без граници и със свършено различно устройство, което живее според собствените си норми и закони.

Ние, писателите и драматурзите, обитаваме този друг тип пространство и живеем според неговите закони. Няма да обсъждаме дали то е уютно или не, дали е по-добре да си в него или извън него, дали можеш да влизаш и излизаш оттам по всяко време, какво отнема от живота ти и какво ти дава, жертвите, които изисква, дали те прави пощастлив или по-нещастен. Това са въпроси, на които всеки отговаря според собствения си светоглед.

Аз лично мисля, че човек би могъл да изживее живота си доста по-ведро и радостно, отколкото един писател, чиято работа в крайна сметка е да се вглежда и описва тъмната и греховна страна на човека. Да я разглежда и артикулира. И в края на краищата да ѝ прощава. И така тя да става по-светла.

Как се ражда един текст? Една пиеса? Какъв е процесът на написването ѝ и от какво изобщо се захранва литературата? Утре ще попитам всеки един от вас защо е написал своята пиеса, кое го е подтикнало, какво е постигнал с това написване, какъв път е изминал, колко пъти му е идвало да изтрие текста си с натискането на само един клавиш на клавиатурата, оставал ли е доволен, по-добре ли се е почувствал, след като е завършил текста си? И всеки един от вас ще разкаже собствената си история, тя ще бъде уникална, различна от историите на другите. Но в нещо всички ваши истории си приличат. Всички наши истории имат един и същ общ корен. Защото освен с лапидарната латинска дефиниция *homo sapiens* човекът се определя и като *homo scribens*, и като *homo ludens*... и е такъв от зората на човечеството.

Да, копнежът по писане. Като слепец вървиш след него, усещаш само звуци, аромати, отделни гласове, ситуации, думи, изречения. Вървиш след него, потропваш с белия си бастун, събуждаш се нощем... Копнежът е тяга вътре в теб, която те тласка да вървиш по път, който не само не познаваш, но и не виждаш и не знаеш къде ще те отведе, знаеш само, че всеки миг можеш да пропаднеш в трап или бездна, може всичко да се случи с теб, но ти вървиш, доверчиво отдаден, влюбен, доверчиво предаден в ръцете на този копнеж – компас. Това е тайнство, тайна и не бива да се опитваме да я разбулваме, защото инак тя ще ни отхвърля все по-далеч и по-далеч от себе си. Това е зачатие на един текст, независимо дали е пиеса или роман, в началото дори неговият жанр е неясен, понякога дори се получава така, че нещо пишеш, пишеш, а съвсем не знаеш разказ ли е, монолог ли е или роман, но продължаваш да пишеш, защото не можеш и нямаш право да не го напишеш – най-тъмното, най-интуитивното и най-опасно състояние от целия процес.

Изисква нов тип аскеза, аз я наричам писателска, в която трябва да си особено внимателен към това как живееш, как се отнасяш с другите, какво четеш, какво говориш, къде ходиш, какво мислиш, колко часа на ден си осигуряваш за писане. Изисква доверие в онова, което те кара да пишеш, доверие в този абсолютен императив, надвиснал над теб, който ти трябва да изпълниш на всяка цена и максимално добре, защото по някакъв начин животът ти зависи от това изпълнение.

Копнежът по писане, който е копнеж по думите, които са копнеж по общуване с другия. Другия, когото срещаш буквално, физически, чувствено и най-плътски именно в театъра.

Често сравнявам писането с любовното чувство, с влюбване от пръв поглед. Ако можем да уточним от какво точно се появява любовта, ще можем и да анализираме как изниква този копнеж да пишеш за нещо, което предущещаш само в най-смътни очертания.

Както когато се влюбваш в един човек – от една страна, изобщо не го познаваш, от друга – като че ли знаеш всичко за него, като че ли винаги, от дете си го познавал. Ето върху този много тънък и деликатен лед, който всеки миг може да се пропука, се появява императивът да пишеш. Той е толкова категоричен и плътен, че понякога едва ли не можеш да го докоснеш с ръка. Всички добре познаваме тази абсолютна необходимост да пишеш. Ако тя липсва – аз никога не започвам да работя. Ако този копнеж за писане не е неутолим и яростен, неистов, писането се превръща в бремене, скука, тежба. Тогава то се подменя с „много се забавлявах, докато пишех“ или „много ми беше приятен творческият процес“. Не! Писането нито е забавление, нито е приятно прекарване на времето, а отговорност пред хората, и пред Бога, и пред себе си. Аз виждам същинската работа на един писател и на един драматург именно в това – да слага пръст в социалната или в личната човешка рана, да я артикулира, да я изрича. Това е непечелившо и некомерсиално, често води до неприятности, освен това е крайно мъчително. Но пък в това именно намирам смисъл. Смисълът е, който ме утешава. Писателят трябва да издига читателите си, да ги напруга, да ги тревожи, да им говори за онези неща, за които те избягват да мислят, а не той да пада до масовия вкус. За съжаление, границите често се размиват. Има нашествие на литературни мажоретки. Писател започва да се нарича всеки, публикувал книга. А думите, в които се облича човешкото страдание, трябва да лекуват. Ако не напишеш дадения текст, ти си обречен, ти няма да можеш да живееш, ще престанеш да спиш, да ядеш. Ще претърпиш

всички несгоди, само и само да напишеш текста си. Това аз наричам инстинкта, сетивото, копнежа да пишеш.

Това сетиво, този почти хищнически инстинкт да пишеш е пре-красно предаден в романа „Бегуни“ на миналогодишната носителка на Нобеловата награда за литература Олга Токарчук. Бегуни е старо-обрядна секта в Русия, която изповядва, че човек може да мисли и да действа правилно, и да общува с Бога само когато е на път, когато е в непрекъснато движение, човекът следователно е обречен да се движи, да не застава на едно място. Това, разбира се, може да се приеме и метафорично. Без да е член на тази стара секта, героинята на Токарчук непрекъснато пътува, оглежда местата, хората, попива случки, събития, впечатления, лични истории, световни истории и ги описва, записва, изследва, оформя ги в съзнанието си и те стават нейни, стават нейна автобиография. Не съм срещала в никоя друга книга по-точно описание на този, как да го нарека, на този щастлив бяс да пишеш. Отделните истории в „Бегуни“ нямат връзка помежду си. Едни са лирични, други са като сценарии за екшън, трети приличат на научно изследване, четвърти на исторически роман, в началото се чудиш каква е тази книга, къде си попаднал, какво в крайна сметка се разказва. А героинята на Токарчук продължава да пътува из света, да живее по летищата и самолетите, да среща най-различни хора и да пише, да описва всичко, което вижда. Писането е нейният дом.

Да, то може да се преподава, измислени са правила, упражнения, техники. Много бих искала, ако ни позволи времето, да разработим пет задачи по драматургично писане, през които самата аз съм минала по време на специализацията си в „Роял Корт Тиъгър“ в Лондон. Но там резиденцията беше месец и половина, а тук е едва една седмица.

Разбира се, при изучаването на тези правила и техники, и закони има една особено коварна уловка. Да предположим, че ги овладеем толкова съвършено, че можем да жонглираме с тях, това би ли направило писането ни същностно, дълбоко, смислено? Правилата и техниките достатъчни ли са? Аз отговарям така: не само че не са достатъчни, а са особено вредни, особено злосторни. Наскоро прочетох един такъв роман. Написан умело, сюжетът тече като по мед и масло, разгръща се планомерно, за миг дори не застива на едно място, читателят е в постоянен съспенс, поръсен с мярка с изкусителни подправки, образите се разгръщат в дълбочина, всичко е така правилно и технично, че никаква забележка не може да се направи, но именно това занаятчийство, тази ловкост на писането още в първите страници се обръща срещу самия

роман, срещу самия сюжет и срещу самото писане. Затова казвам, че за мен занаятчийството в писането е по-страшно от лошото писане, защото една недобре направена пиеса има все пак някакъв шанс, а занаятчийски направената пиеса е запечатана, финализирана, при нея пукнатини няма, но няма и шанс през тях да проникне светлина. През този пример се приближаваме до голямата тема за подмяната на художествените стойности. Подмяната в нашия свят е повсеместна – не само в литературата и изкуството, но и в човешките отношения. Това е съвременният палач днес – размиването на границата между качественото и пошлото, неусетната подмяна на едното с другото, привикването към псевдолитературата, псевдотеатъра, псевдоархитектурата, подмяната не е подминала дори християнската вяра, като я е заменила със суеверия, обреди, ритуали. С една дума – не нашествие на варварите (ах, за нас те все пак бяха разрешение!), а на повсеместния кич. Така пошлостта възпитава в пошлост и се превръща в палач. В мор. В болест. Да, болестите се лекуват, но трябва лечители и изцелители. Лечители на скръбта, изцелители на раните от този свят. Театърът и хората, призвани да го правят, са едни от тези лечители.

Един текст подлежи (при мен специално) най-малко на седем, осем или девет редакции. При някои от редакциите се появяват нови епизоди, нови герои, така че те разместват цялата конструкция, която трябва да бъде наново укрепена, фокусът ѝ трябва да бъде преместен. Но има едно-единствено нещо, което не може да се вмени – инстинктът да пишеш, сетивото да пишеш. Ако този инстинкт при някои от вас липсва, по-добре не си губете времето, по-добре се занимавайте с нещо друго, светът е пълен с други интересни неща.

С литературата и в частност с драматургията обясняваме не само живота и света, но и лекуваме душите си от раните и травмите, които животът и светът им нанасят. Литературата е целебна, защото чрез нея можем да живеем в свят, който не нанася травми, а лекува рани. Специалистите по медицина пишат книги, в които обясняват как се лекуват различните болести, как се извършват операции, какви лекарства се предписват за болестите. Ала неслучайно много от писателите са лекари. Лекарите пишат художествена литература, защото съзнават, че тя има по-широки терапевтични възможности отколкото медицинската литература. Художествената литература влиза по-дълбоко в душата на човека, душата я поема като сладостен целебен балсам, а не като горчиво лекарство. Но дори когато разказва за горчивините на живота, художествената литература подслажда

горчивината с любов, която е най-естественият подсладител, който няма заместител.

Художествената литература е едновременно и скалпел, и анестезия. Преди да бъдат открити днешните обезболяващи средства, които правят и най-дълбоките и сложни операции безболезнени, литературата е открила средства да обезболява, и то без да се приспива, без да се изгубва съзнанието. Дори напротив – литературата събужда съзнанието и го насочва към болката и болестта.

Литературата има всички тези качества и възможности, защото е нещо присъщо, вродено, изконно на човека. Човекът е създаден от Твореца като Негов образ и подобие, следователно е творец по естество. Творческата изразност се пробужда в човека още с пробуждането на съзнанието. Човекът се старее да се изразява красиво, защото колкото по-красив е изказът, толкова по-ясна и разбираема е идеята. Всъщност литературата е именно това – симбиоза между идея и изказ.

Заради тази втъканост Самият Творец е избрал да изяви Себе Си чрез литература. Библейските текстове са едни от най-ранните високохудожествени текстове. Ако религиозните идеи не бяха изразени по художествен начин, те не биха проникнали така дълбоко в човешката душа и не биха се съхранили през вековете. Художественият текст има и тази способност да се опазва, да се самоопазва от развала и забравата. През хилядолетията са оцелели само високохудожествените текстове, а всичко друго е изличено и отмито от времето.

И това е така още от началото на началата, защото „в начало беше Словото“. Словото е толкова същностно свойство на Твореца, че Той Сам Се е нарекъл Слово – Логос. Значението на Слово – Логос е толкова широко, че включва в себе си целия всемир – Твореца и творението. Словото е единица от речта, която има свое собствено значение, но означава и цяла завършена реч. Словото се проявява във всемира, за да му придаде единство, цялост и смисъл. Словото е проявление на личността, затова не съществува безсловесна личност. Не съществува личност, която не се изразява. Литературата, това са многообразните форми, чрез които личността се изразява. През хилядолетията човекът е изобретил хиляди словесни жанрове, стилове, форми, фигури, конструкции, структури. Те са се появявали едновременно с опознаването на света – този, който ни заобикаля, и този, който е вътре в нас, защото познато е само това, което може да бъде изразено.

През целия си живот и през цялото си историческо съществуване човекът копнее да се изразява. В този копнеж човекът непрестанно

изобретява литературата. Чрез литературата човекът е стигал океанското дъно и звездния безкрай. Чрез литературата можем да проследим пътешествието на Одисей през цялата антична вселена, преди да се завърне в родната Итака, и само чрез литературата може да се опише в хиляда страници вътрешното пътешествие само на един ден на Леополд Блум.

Казуо Ишигуро в романа си „Никога не ме оставяй“ описва живота на деца в един пансион. Четеш десетки и десетки страници наред каква е сградата, какви са стаите, спалните, съблекалните, гимнастическият салон, учителите, възпитателите. Десетки и десетки страници за отношенията между децата, между децата и учителите. И нищо особено не се случва. Всичко е в познатото русло, в реда на нещата, на пръв поглед изглежда толкова банално, че едва ли не започваш да се питаш, защо трябва да бъде описвано в книга, дали изобщо да продължаваш да четеш тази книга, или просто да я оставиш. Но това е един от ясните признаци за голямата литература – не можеш да я оставиш. По-скоро тя не те оставя. След стотната страница започваш нещо да подозираш, нещо интуитивно да предсещаш, всичко не е такова, каквото ужким изглежда, тук-там са пуснати невидими за читателя пипала, които той поема и вниманието му се насочва точно натам, накъдето авторът иска. Това, което бавно започва да се разкрива пред зора ни, е неопишуемо и чудовищно. В пансиона се отглеждат хора, от които по-късно ще се вземат органи за трансплантация. Прави се първа операция и се взема някой орган, след като човекът се възстанови, се прави втора и се взема следващ орган, после той отново се възстановява, доколкото може, за да се извърши и трета, вече последна операция. Всички те си приличат по едно – нямат родители, нямат роднини, нямат дом, не излизат във ваканции, не пътуват до приятели, не познават хора извън пансиона, извън настойниците си. Има само различни пансиони, в които се местят според възрастта си. Когато станат на осемнайсет, отиват в дом номер 2 например, когато станат на 25 – в дом номер 3. Най-странни са тези първи стотина страници, в които авторът създава толкова плътна художествена тъкан, че читателят напълно се потапя в живота на пансиона, в неговия ритъм, празници, неприятности, обсесии. Как бихме могли да надникнем в този зловещ свят, освен чрез литературата?

Стремяла съм се винаги да премахвам от писането романтичния му ореол – „вдъхновението“, което напират неудържимо отвътре и което те преследва навсякъде, „Божията диктовка“, в която единствено трябва да се вслушаш и просто да я запишеш всред градина с птички

и цъфнали вишни. Повтаряла съм винаги, че писането е черноработничество, че е неблагодарен и ежедневен труд, нерядко изпълнен с раздразнение, понякога с досада, понякога с чувство за пълна безпомощност. Че изисква самодисциплина, духовна аскеза, концентрацията на хирург по време на операция, съсредоточеността на свещеник по време на богослужение, изисква мащабната визия на архитект, умението да се превъплъщаваш в образите като при актьора. Че това състояние не търпи пустословието, дребнавостта на бита, глупостта на снобизма, бохемската фриволност, счетоводителската пресметливост, техническата обиграност. Изисква още интуиция, свобода, обективност, несъобразяване с каквито и да е външни критерии като харесване или нехаресване, успех или провал, известност или забора. И още – писането е навлизане навътре в себе си, достигането до някакво второ сърце и заставане до него в мълчание.

Много твърдения и заключения съм прочела и чувала за това какво е писането. Самата аз съм се опитвала да търся някакво удовлетворително обяснение на действието на писателя. В крайна сметка разбрах, че както и да се опитвам да го обяснявам и описвам, не мога да изразя същността му, а само обикалям около нея. Както и не мога да цитирам мисъл на бележит писател, която да съм запомнила, защото е успяла да изрече тайната.

И както често се случва в живота, чух определението на писането, което за мен е най-вярното и най-естественото, в приятелски разговор, изречено съвсем между другото от поета Бойко Ламбовски. Обсъждахме творбите на младите поети, участници в конкурса „Южна пролет“, спорехме, съгласявахме се, появяваха се нови разногласия, преодолявахме ги в диалог. И от време на време някой се отплесваше в разсъждения по повод изобщо на поезията, а останалите слушахме. И така Бойко кратко и ясно изрече – писането е трагически акт.

Понякога хората изричат прозрения и самите те не ги забелязват, виждам това явление нерядко, когато общуването е честно и сърдечно.

Да, трагически акт е. Ако не е трагически, ако не е пламтящ, е по-добре да не се състои. Ако не е трагически акт, читателят веднага усеща чрез своята интуиция. Това не означава, че резултатът от един трагически акт е да се пише само за трагичното, тъмното, страшното, смразяващото. Напротив, писането на комедия е също трагически акт. На любовна лирика също. Не жанрът го обуславя като трагически акт, нито пък жанрът е следствие от трагизма. Трагическото идва от това, че писането е говорене, което се ражда от мълчанието. Писането

ражда нещо, което до този момент не е съществувало, то се зачева в някакво тайнство и неговият край е неизвестен. Неговият завършек не е подвластен на твоята воля. След като започнеш да пишеш, ти вече не си господар, а слуга.

Актът на писането е движение в тъмнина и самота – ти си сам, към никого не можеш да се обърнеш за помощ, движиш се опипом в мрак, от който не излизаш, заживяваш паралелен живот, защото трябва да живееш и в делника, но трябва максимално да се откъснеш от него, заживяваш с други хора, които са реални и нереални, живи и призрачни, понякога ти им казваш как да постъпят, понякога те казват на теб, писането е като да пътуваш в метро, без да слезеш от него в продължение на месеци. Ти си в тунела, чуваш монотонното тракане и свистене, но не знаеш в каква посока се движиш, няма ги външните ориентири, не знаеш кога ще излезеш на светло.

Трагическият акт е този вик – Господи, ето, виж ме, нищожното и никакво творение, не съм цялостен, не съм изцелен, смъртен съм, болен съм от тази смърт, от нейната неизбежност, от страха от нея, раздробен съм, на късове съм, не мога да се събера, не мога да стана цял, не мога да подреда – нито себе си, нито другите, нито света около мен, нищ съм, дойди, ела ми на помощ, прошепни ми, за да подреда този свят и себе си в него, и да си го обясня, за да не бъда вече отхвърлен от света, и от другите, и от самия себе си.

Труден е този трагически акт. Лесно написаният текст винаги се разпознава по липсата на сила. Текстът има сила, когато си вложил в него от своята сила. Силата на твоите герои е източена от теб. За да им придадеш сила, ти трябва да им се отдадеш докрай – така както казва Аристотел в трактата си „За поетическото изкуство“: „Вълнува онзи, който сам се вълнува, и буди гняв онзи, който сам най-истински се гневи“.

Но трагическият акт е също акт на любов. Ти вярваш, че Творецът ще те допусне в Неговата Светая светих. Ти вярваш, че твоите герои те обичат така, както ти обичаш тях. Ти вярваш, че и читателите на написаното от теб ще обикнат твоите герои така, както ти си ги обикнал, вярваш, че те ще ги водят към Твореца, Който е водил преди това теб.

А дали накрая, след последната точка, не настъпва радост? Да, настъпва радост, в която ти не забравяш трагизма на писането. Освен това последна точка не съществува, в края винаги е многоточие, заредено с нов трагизъм.

Аз лично не вярвам в това, че един човек може да запали у друг човек сетивото да пише. Но вярвам, че лаборатории и работилници

като нашата ще ви помогнат да доразвивате и доизглаждате и подобрявате своя текст чрез обсъждане, редакции, експериментиране, чрез четенето му дори на сцена. Преди години бях поканена от Софийския университет да преподавам в магистърската програма по творческо писане. Курсът траеше една година, групата беше около десетина души. Те написваха своя разказ или своята история по зададена тема, после обсъждахме. След това, разбира се, аз изисквах от тях нови и нови редакции. Всички те имаха съпротива към редакциите на разказите си. Правеха ги формално, с нежелание, не им беше приятно, смятаха, че така или иначе разказите им са си добри, няма нужда от допълнителна работа. Те искаха от мен само това – да ги харесвам, да направя така, че да бъдат публикувани. Измъчих се цяла година с тази група всяка седмица. Опитвах се да им втъпя, че всеки текст е като брашнен чувал, че колкото и да го тупаш, от него винаги ще се ръси брашно, че един текст се доизгражда именно в процеса на редактиране, че именно там е мястото за най-смелите, най-волните експерименти с езика, с героите, със собствената душевност дори. Мисля, че не успяха докрай да ме разберат. Но бяха много признателни за това споделяне, обговаряне, анализиране, предложения за техните текстове. Това им беше много интересно, отколкото самата работа над тях. На края на годината – без да са го искали никак – ми направиха неочакван комплимент. Казаха, че са придобили повече кураж, сила и устойчивост и вяра в себе си, все качества на характера, които за един млад писател (и не само млад) са абсолютно задължителни.

Стивън Кинг в своите правила за писане на трето място поставя следното правило: „Подгответе се за повече провал и критика, отколкото може да понесете. Не само че вие ще се съмнявате в себе си, но и хората ще се съмняват във вас. Непременно ще се намери някой, който да ви накара да се почувствате отвратително заради това, че сте писател“. Хората, които искат да пишат, са много, зная това от опит, тъй като общувам с много и най-различни хора. Но онова, което ги спира, е чувството за оголване, за изваждане на показ, чувство на свян пред множеството погледи. Тук прелестната наша поговорка важи с пълна сила – ако те е страх от мечки, не влизай в гората. Сетивото за писане трябва да е толкова мощно, че да се пребори с мечките, да ги надвие и да излезе невредимо, цялостно, за да продължи да пулсира с пълната си мощност.

Нека на финала пак да повторя – ние не сме се събрали тук, за да се учим да пишем, а по-скоро да обменяме опит, да разговаряме, да

дискутираме. И така се учим. Аз не зная как иначе може да се научи човек, как се е научил Захарий Стоянов – не е ходил на училище, не знае университет. Но носи в душата си жар и копнеж, има отворени очи и сърце, с които гледа света, но и вътре в себе си. Не стои на едно място, а като някой „бегун“ непрестанно пътува. И в края на краищата проф. Александър Балабанов, като го поставя редом до Тукидид, казва за него: „И да не си позволяват някои мъдрословци да се подсмиват на това съпоставяне, да си правят евтини шеги: това казвам аз, който познавам Тукидида и цялата негова работа, както и средствата му, познавам го лично, а те само са чували за него през плета“.

Боян Крачолов (1992 г., София) завършва НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, специалност „Режисура за драматичен театър“ в класа на проф. Иван Добчев, а впоследствие и магистратура по философия в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Сред режисьорските му работи са „Малък динамит“, „Мишеловката“, „Това не е Хамлет“, „Палата № 6“ и др. Автор е и на книга с кратки прози – „Църква от сънища“.

МОНЕТАТА

Боян Крачолов

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

ПИСАТЕЛЯТ, 25–30 г.

ЛОДКАРЯТ, без възраст

САМОУБИЕЦЪТ, 40 г.

ПРОСТИТУТКАТА, 20–25 г.

ИЗДАТЕЛЯТ, 65 г.

КЛОШАРЯТ, 50 г.

СТАРИЦАТА, 70 г.

ПОЧИТАТЕЛЯТ, 25–30 г.

ХОР НА МЪРТВИТЕ

МЯСТО: На брега на река. Когато е нужно, се добавят елементи, конкретизиращи сънищата на персонажите.

ВРЕМЕ: Няма.

Докато влиза публиката, на сцената стои Лодкарят.

1. НА БРЕГА

Писателят влиза. По средата на монолога му се появява и Самоубиецът.

ПИСАТЕЛЯТ Дайте химикалка и хартия! Бързо, няма време! Губя го, а беше чуден сън... Ще го забравя... Чуйте! Надига се отнякъде бучене, дето ме събужда, като че вулкан се готви да изригва, ала няма никакъв вулкан около мен, а пък това бучене се засилва, вслушвам се и чувам – сякаш е тръба, ужасно силна, като Божия аларма, като че и Той заспал е някъде високо и аха да ни проспи живота, хвърлям поглед към небето – то обгърнато е в мрак, и изведнъж земята се разтриса, следва втори трус, пропуква се на дупки, трети трус и се разтваря, а от нея се подават хиляди ръце, милиони, хващат се за ронещата пръст, набират се за нея, части от тела издърпват, името им е легион и тъй нататък, милиарди трупове ме обкръжават, и аз разбирам, че това е, край, било какво било, сега е ред на Ада, време за Апокалипсис, дайте ми хартия, казах, свършил е светът, остава и чертата да се тегли, ето че заглъхва и тръбата, а около мен, и химикалка, а около мен са купища от мъртвци, и въздухът свисти през бившите гърла, надига се ръмжене, и тогава Ангел някакъв се спусна от небето, после всичко стихна. И рече Ангелът, че време е за края на самото време, че и живи, редом с мъртвите, ще бъдат съдени наравно, после пак настъпи тишина. Тогава дрезгав глас процепи тишината и кресна: „Млъквай!“, после друг допълни: „Затвори я тая човка!“. После каза, че Апокалипсисът ще трябва да изчака, имали си работи по-важни, сума ти време са лежали мъртви, сума време вече пропилили, ще ги вземат ли на работа сега, то смъртта не е безплатна, ето, долу и Лодкарят даже им се репчи, не ги допуска да преминат, нямали монета, та сега поне ще си я изработят, Ангелът ли щял да им работи вместо тях, ако искал, можело да се сменят, той да иде да работи, а те да седнат и да му тръбят в ушите, та да видят после как ще ги припира, как ще ръчка, и тълпата зарева във одобрение, а после си отмина и всичко опустя. И всред тая пустош бяхме само аз и Ангелът, конфузно стискаше тръбата и го погледнах аз, а пък

и той се вгледа в мен, и тогава се пробудих. Дайте, да му се не знае!

Тишина. Лодкарят протяга ръка към Писателя.

ПИСАТЕЛЯТ Не ви разбирам. Говорете!

САМОУБИЕЦЪТ Иска ти пари.

ПИСАТЕЛЯТ *(рови из джобовете си)* Пари? Секунда. Дадох аванс... Какви пари, бе, боже, лист и химикалка само искам... Нямате ли срам? Съсипахте го тоя свят. Но нищо. Аз сега ще дам, а после ще си купите пък вие. Ще издавам книга, да ви кажа.

САМОУБИЕЦЪТ Пука му на него. Давай и минавай.

ПИСАТЕЛЯТ Няма никъде да ходя. Искам да запиша нещо.

САМОУБИЕЦЪТ Няма да те чакам вечно.

ПИСАТЕЛЯТ Нямам! Сигурно съм ги загубил някъде... Все тая. Забравете. Ще потърся друг тогава. Лек ви ден!
(Излиза.)

САМОУБИЕЦЪТ Късмет. *(Пауза.)* В смъртта нагазих сам, по своя воля. Сам виснах на въжето. До гуша ми дойде от този мой живот. До гуша ми дойде от чакане, от заеми, влудиха ме изцяло, днес ще взема от един, за да платя за вчера, пък после друг ще моля, за да се издължа на предния, а пък и не съм стоял без работа, но каквото изработя, пак отиваше за заеми, и чувстваш, че не ставаш, че си изцеден, че сам превръщаш се във ходещ заем, че те има само за да се издължиш на някой друг, пропадаш и от ден на ден по-тежко става, а ако искаш да не мислиш за това, не можеш, все пак си човек, не си машина, макар че искат да се мислиш за такава, чувстваш как се задушаваш, как притискат те от всеки край, не можеш въздух даже да си вземеш и работиш залудо, нахалост, във проклет порочен кръг, от който можеш да изскочиш само изведнъж, не става плавно. И увиснах. Аз не се уплаших от въжето. И от тебе няма. Още крачка само да направя, и ще мога да отдъхна.

Писателят влиза отново.

ПИСАТЕЛЯТ Извинете, че подслушах. Увреден съм, май професионално. Но ви моля – зная, че ще ви се стори тъпо, – повторете пак парчето за кръга.

САМОУБИЕЦЪТ Какво?

ПИСАТЕЛЯТ Проклет порочен кръг, от който...?

САМОУБИЕЦЪТ Можеш да изскочиш само изведнъж, не става плавно.

ПИСАТЕЛЯТ Страшен текст. Благодаря. (*Излиза. След една секунда влиза отново.*) Простете пак, но няма как да се съдържа. Ще открадна монолога.

САМОУБИЕЦЪТ Монолога?

ПИСАТЕЛЯТ Вашия.

САМОУБИЕЦЪТ Ти майтапиш ли се с мен?

ПИСАТЕЛЯТ О, ни най-малко.

САМОУБИЕЦЪТ За какъв се взимаш? За зевзек?

ПИСАТЕЛЯТ Изобщо не.

САМОУБИЕЦЪТ За подигравка ли ти служи?

ПИСАТЕЛЯТ Аз не ви се подигравам. Просто ви харесах монолога и си казах, че ще стане хубав разказ.

САМОУБИЕЦЪТ И продължаваш? Без да те интересува грам? Глупав ли си, или само се преструваш? Хвана ли те... и какво, ако те хвана? Та няма ще ти направя нещо? Или ти на мен? Какво по-лошо мога да ти сторя? И двамата сме вече тук и няма път назад. Тогава к'во му мислиш още? Казвай сбогом на живота и отплавай. Раз, и да те няма! Ей така!

Качва се на лодката.

САМОУБИЕЦЪТ На! Вземай си монетата и карай.

ПИСАТЕЛЯТ Та това е Харон! (*Понечва и той да се качи. Лодка-
рят го бута и Писателят пада на брега. Лодката
потегля към тъмнината.*)

САМОУБИЕЦЪТ Не може. Трябва да му се плати.

ПИСАТЕЛЯТ Трябва да запомня всичко. Чуден разказ ще излезе...
Такова нещо няма да сънувам пак. И даже се усещам,
че сънувам. Що за сън е тоя...

САМОУБИЕЦЪТ Вечен. Ей, прости ми, че те нагрубих. Не си ме
спомняй с лошо, чу ли? Дано намериш превоз...

Лодката се скрива в тъмното. Писателят тръгва след нея.

ПИСАТЕЛЯТ Искам още нещо да те питам...

*В мига, в който стъпва в реката, от водата се подава Хор на
мъртвите.*

ХОР НА МЪРТВИТЕ Има ли някого?

Писателят се отдръпва.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Водата помръдна. Усетих. Недей да се кри-
еш. Аз знам, че си там. Продумай ми нещо. Копнея
за реч.

ПИСАТЕЛЯТ Кои сте пък вие?

ХОР НА МЪРТВИТЕ Слабо те чувам. Нищо не виждам. Прибли-
жи се до мене, та да видя човек ли си, звяр ли. Не
бой се, ела.

ПИСАТЕЛЯТ На брега ще стоя. Попитах ви нещо. Кои сте, отде
сте?

ХОР НА МЪРТВИТЕ Не помня ни кой съм, ни как се наричах.

Не знам откъде съм се взел. Водата отми паметта ми. Толкова време измина, а само вълните дочувам. Липсва ми дума човешка. Какъв беше, кажи ми?

ПИСАТЕЛЯТ Аз съм писател.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Известен?

ПИСАТЕЛЯТ Пробиващ.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Не стигна животът?

ПИСАТЕЛЯТ Ще стигне все нявга.

ХОР НА МЪРТВИТЕ А как си умрял?

ПИСАТЕЛЯТ Та аз просто сънувам.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Сънят е отдавна зад тебе. Събуждане няма. Измама е само. Прецакване. Раждаш се, хвърлен си там, а пък после се справяй. Търси справедливост, възмездие също, накрая умри безпризорен. Тегли му една на проклетия свят и при мене ела. Прегърни ме. Със мен остана. Пък да рухне вселената цяла.

ПИСАТЕЛЯТ Измамен си, казваш? От кого?

ХОР НА МЪРТВИТЕ От Лодкаря.

ПИСАТЕЛЯТ И как?

ХОР НА МЪРТВИТЕ О, това си го спомням. Не ще го забравя. Отпървом качи ме. Достигнал средата на пътя, реши, че го лъжа. Монетата пак ми погледна. Фалшива, изхърка. Вбесен, със веслото замахна. Пропаднах дълбоко в реката и мраз като горски пожар покоси ме. А той изостави ме тук, под вълните. Отмина вика ми. Водата нахлу и в уста, и в очи и задави ме студ. Вцепени ме. И мръзна така от хиляда години...

ПИСАТЕЛЯТ Това е велико.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Така ли?

ПИСАТЕЛЯТ История цяла.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Не е велико, човеко. Ти чуй. Направи ми услуга. Щом дойде Лодкарят, готви изненада. Във гръб му скочи. Нападни го. Бутни го при мене. Да падне тук, долу. Да вика, да мръзне, да моли за прошка. Спаси ни и нас, а и тебе самия. И цяло човечество даже. Махни тоя данък.

ПИСАТЕЛЯТ Та аз не съм тук. Във съня ми видение само говори. Не мога да боря химери.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Херакъл успя. Победи го.

ПИСАТЕЛЯТ Не съм аз Херакъл.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Страхливец. Предател. Нищожество. Гнида.

ПИСАТЕЛЯТ Не ще го направя.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Тогава ме слушай: ти няма да минеш оттука. Мъглив ще остане за тебе далечният бряг. Откъснат от близки, тука ще скиташ. Знам ти гласа. Писателю, пак ще се срещнем. Ако не той, тогаз ще си ти. При мене ще дойдеш. И ти ще попаднеш в леда.

Хорът на мъртвите се скрива.

ПИСАТЕЛЯТ Изумително. Ей го финала. Заключен, не може да мине. Няма паричка. Дано го запомня изцяло. Сега, ей сегичка ще кресне будилник. Ще счупи съня на парчета и с тях ще порежа хартията. Кое различава съня от смъртта? От съня се пробужда човек. Сънят има край. Смъртта – може би също, но знам ли? Никой не знае. Не се е завърнал да каже. Все тая! Закиснал съм тука... На три – и се будя.

Писателят стисва очи. Лодкарят изплува на сцената. Затъмнение.

2. СЪНЯТ НА ПРОСТИТУТКАТА

Просветлява. Легло с две фигури на него – Писателя и Проститутката. Писателят тръгва да става.

ПИСАТЕЛЯТ Слава богу!

ПРОСТИТУТКАТА Не ставай. Моля. Още малко само.

ПИСАТЕЛЯТ Колко е часът?

ПРОСТИТУТКАТА Трамваят още не е издрънчал. Легни си.

ПИСАТЕЛЯТ Сънувах страшен сън...

ПРОСТИТУТКАТА Ще ми разказваш после. Тихо. Виж само колко тихо е. Като във Рая. Не минава никаква кола, линейките не вият в тъмнината. Нито куче лае, нито вика някой. Като че сме само сянка, спомен за живот отминал. Няма ни е. Не сме се случвали. И няма да се раждаме тепърва. Нищо няма да ни предстои. Няма да се трепя всеки ден, да лягам с всеки срещнат, да ме уонява на потта си, та да кисна после в банята до пладне, докато чегъртам и последната частица от проклетото му тяло. Няма да заспивам гладна. Няма всяка сутрин да се чудя как ще оцелея. Няма всяка моя бръчка да ме втриса, да си мисля, че приключи всичко, кой ще си плати за стара курва, няма да изпитвам страх от бели косми. Няма да се чудя ще ме посетиш ли пак, къде си, и дали си ме забравил. Няма да се плаша, че ще мра сама. Мен просто няма да ме има. А и 'къв живот е тоя моят, ако даже хляб не мога да си купя? По-добре без него. Ако можем да останем вечно тука, в тая нощ... Да може никога да не изгрява слънце. Да потъне в сън светът и да не се пробуди вече.

ПИСАТЕЛЯТ Я ми дай молива!

ПРОСТИТУТКАТА Как? Какъв молив?

ПИСАТЕЛЯТ Е тоя. Имаш ли хартия?

ПРОСТИТУТКАТА Нямам. Слушаше ли к'во ти казах?

ПИСАТЕЛЯТ Тръгвам.

ПРОСТИТУТКАТА Тука стой.

ПИСАТЕЛЯТ Не. Трябва да запиша нещо. Иначе ще го забравя.

ПРОСТИТУТКАТА Стига с твоят писане. Постои при мене.

ПИСАТЕЛЯТ Твърде много време пропилях. Не съм написал нищо още, дето да си струва. Да си кажа – ето го. Това е. Срокът ми не знам кога изтича. Може още днес. Не зная колко време имам – нямам ни секунда, значи. А идеята ми хрумна. Озари ме, както казват. Зная как ще свърши. Зная, че това е краят.

ПРОСТИТУТКАТА О, прости ми, че те задържах. Какво си позволявам аз? Коя съм аз, че губя твоето безценно време? 'Земи седни, пиши, надраскай някоя гениалност, дето никой не разбира, та да си платиш на курвата със нея...

ПИСАТЕЛЯТ Престани.

ПРОСТИТУТКАТА ... защото нямаш пукнат лев. А нали е влюбена оная, ше потрае, ше ѝ мине. Напиши ѝ нещо, та да плаче, като го чете. Да мокри листовите със сълзи и да въздиша, да мечтае, докато я шибат. Курвата яде възвишености. Няма нужда от храна.

ПИСАТЕЛЯТ Какво се занимавам...

ПРОСТИТУТКАТА Ама да. И аз се чудя т'ва.

ПИСАТЕЛЯТ Къде са другите ми дрехи?

ПРОСТИТУТКАТА Откъде да зная? Дрехи нямам. Идват не да гледат пеньоари.

ПИСАТЕЛЯТ Аз така ли съм дошъл?

ПРОСТИТУТКАТА Така ще си отидеш. Вечно си така. Дрипав, неизбръснат, ходиш като просяк. Веднъж не съм видяла малко да се барнеш, малко да си по-така, като ме посещаваш. Как пък няма да се сетиш, бе, нали си умен уж, а мозъка ти хич го няма тука...

ПИСАТЕЛЯТ Стига. Млъквай!

ПРОСТИТУТКАТА Цял живот мълча. Устата ми залепна от мълчане. Е, сега ми падна. Ще говоря.

ПИСАТЕЛЯТ Пречиш ми.

ПРОСТИТУТКАТА О, аз ти преча? К'во ще ми направиш? Ще напишеш някой фейлетон? Настръхвам. Пречела съм му. А т'ва, че ти ми пречиш да живея, т'ва си е наред, нали? Проблеми няма. 'Сичко си е в ред. И подигравките – и те. Плати ли с разказ годеникът? Кошмар ми стана от живота. Всяка нощ потъвам в сън, захапала молива, дето ти ми подари, със зъби стискам го и казвам, че ще дойдеш утре, а тогава всичко ще е в ред. Каква глупачка съм! Идиотка. Аз съм проститутка, що съм мислела, че имам право да живея другоаче. Слушай к'во, оттук насетне, ако искаш нещо, ще си плащаш. Като всички. Ще ме заработваш вече. Ще ме заслужаваш. Ако е за без пари, хвани си гадже. Искан вече да е ясно – кой какъв е и къде стои. Разбра ли?

ПИСАТЕЛЯТ Да.

ПРОСТИТУТКАТА Тогава кешът.

ПИСАТЕЛЯТ Нямам.

ПРОСТИТУТКАТА Напусни! Махни се! Да не си се върнал по-вече. От теб ще се събудя.

Лодкарят се появява на сцената.

ПРОСТИТУТКАТА Тоя кой е? Кой е тоя? Откъде се взе?

ПИСАТЕЛЯТ Не зная...

ПРОСТИТУТКАТА Ще ме плашиш?

ПИСАТЕЛЯТ Не.

ПРОСТИТУТКАТА Ми стига номерца. Не ми е смешно.

ПИСАТЕЛЯТ Ако ти си тука, аз не съм събуден.

ПРОСТИТУТКАТА К'во?

ПИСАТЕЛЯТ Всичко е наред. Не съществуваш. Ти си просто гаден сън. Кошмар.

ПРОСТИТУТКАТА Е, кажи честно.

ПИСАТЕЛЯТ Събуди се. Дишай.

ПРОСТИТУТКАТА Т'ва не е реално.

ПИСАТЕЛЯТ Ей сега.

ПРОСТИТУТКАТА Махнете се! И двамата!

Затъмнение.

3. НА БРЕГА

Просветлява. На брега са Писателят и Лодкарят.

ПИСАТЕЛЯТ Еба ти ада! Що не тръгваш? Тя изчезна, изпари се, а пък ти си още тука. Значи, аз къде съм? Несъбуден? Ако е така, добре, но ако пък съм мъртъв? И така да е, но пак не съм изцяло мъртъв, щот не мога да премина, щото нямам ни една монета, никаква стотинка, но това – все тая, а какво да правя с разказа, кажи ми, к'во да правя с него? Как да го напиша, като нямам тяло? Наум ли да го съчинявам? Като в разказа на Борхес пред разстрела? Но това е тъпо. Аз така не мога. Ето, ти си още тука. Но по-лошото е, че аз съм тука. Да се бях събудил вече. И сега какво?

Вечност цяла трябва тука непреминал да вися и да тропосвам тоя плаж със стъпки, да си спомням, че се провалих в едното нещо, дето исках да го правя. Все така ще стане, винаги така ще стане, цял живот едно и също, все не смогвам, като че живях отложен. Мислех си – не ще останеш невидян, труди се, работи сега, пиши, пиши до изнемога, като луд, като обсебен, а пък някой ден, о, някой ден ще си добре, ще имаш и пари тогава, някога ще дойде тоя миг, недей унива, ала не заради тях ти трябва да работиш, не, заради себе си прави го, млад си, засега ще се оправиш някак, пък парите са за старци, давах разкази наляво и надясно, никой не четеше, но си казвах – нищо! Още. Писах, лист след лист, не можех да се спра, макар позакъснял, на тази възраст други вече са били с два-три романа, ама нищо, всеки уж си кара своя път, та трупах, трупах, а тогава – шанс! – видяха ме. Случайно. Казаха ми: „давай всичко, дето имаш, май ще стане, май ще се получи книга“. Откачих. Натрупах листовете като в сън, като във сън занесох ги и на издател, той пък ги хареса, ахна даже, махна няколко, сглоби ги, и ми каза: „дай финал“, и хукнах да го търся и умрях. Живота не видях от толкоз писане, а даже не сколасах да напиша край. Не стига, че съм мъртъв, ами нищо не приключи. Щръкнал си ми тука и ми пречиш. Позволи ми да премина, да забравя тоя крах, да се стопя във нищото и да изчезна. Моля. Заслужавам. (Пауза.) Чу ли ме въобще? (Пауза.) Не става. Тука също трябва ми пари. Уж цял живот съм безпаричен, викам си – като умра, пари не ще ми бъдат нужни, то какво излезе? Кукиш. Бог бе казал: през ухото на игла камила ще премине, ала няма в Рай да ми влезеш опаричен. Вечно тичал съм към тоя Рай, къде го? Пусто, тъмно, със лодкар... Че и смъртта е вече лукс. Не ми я позволява джобът. Как очакваш да ти донеса пари? Та те принадлежат на друго място. Няма как да стигнат тука. Няма мърдане. Ще отвисявам цяла вечност с един молив. (До сцената започва да долита мърморенето на Издателя.) Я, виж ти! Забрави си молива...

Затъмнение. По време на прехода се чуват началните реплики от монолога на Издателя.

4. СЪНЯТ НА ИЗДАТЕЛЯ

Просветлява. Издателят седи на бюро, пълно с ръкописи. Чете и пуши.

ИЗДАТЕЛЯТ *(докато хвърля зад гърба си една по една страниците от ръкописите)* О, тази твърде, твърде тежка плът, да можеше в роса да се разсипе, или Всевечният от небесата изрично да не бе запретил самоубийството, о, боже, боже, колко досадно, вяло и ненужно ми се привижда всичко в този свят, не свят, графомания, оставена на себе си, подивяла и грозна, какво сте чели вие, прочели ли сте нещо през живота си, не сте, не бихте писали така, а го бихте изгорили, преди да сте завършили реда, аз бих ги изгорил, какво като са ръкописи, горят си като стой, та гледай, кой каквото ще да казва, оттука нищо няма, нищичко не става, нито редче, думичка дори, бълвоч, това е, мрънканици и превземки, бездарници брадати, преструващи се на поети, писателчета дребни, да хвана аз да ви напиша нещо, а, по-добре ще е от вашето... Не мога да се занимавам повече с глупаци. *(Хвърля ръкописите.)* А, ти си тука? Значи си дошъл?

ПИСАТЕЛЯТ Дойдох...

ИЗДАТЕЛЯТ Чакам те от месец.

ПИСАТЕЛЯТ Зная...

ИЗДАТЕЛЯТ Един цял месец се разхождам тука, в тоя кабинет, и ти треперя, а ти не искаш и не искаш да се появиш.

ПИСАТЕЛЯТ Вината не е моя.

ИЗДАТЕЛЯТ Е, дано си струва. Давай да чета.

ПИСАТЕЛЯТ Вижте...

ИЗДАТЕЛЯТ Пак ли криза? Пак ли? Колко време ще ти трябва? Немарливец! Аз ти давам шанс, а тебе те мързи! Тоя твой характер ще ти изяде главата! Можеш, дявол

да те вземе! Боже, откъде стовари тоя на главата ми? Щастлив бих бил, ако не ми се беше мяркал! Аз уреждам интервюта, готвя хората, че нещо гръмко се задава, тук най-сетне ще си струва, тоя вятърът го вее. И изобщо не му пука! Що се подиграваш с мен? Поредният бездарник ако беше, лесно щях да го преглътна, а на тоя точно си му дал талант и мързел за петима!

ПИСАТЕЛЯТ Искам да говоря с вас за хонорара.

ИЗДАТЕЛЯТ Нали ти дадох във аванс? За още ще се пазариш?

ПИСАТЕЛЯТ Изслушайте ме.

ИЗДАТЕЛЯТ Още има жълто около устата, още няма книга даже, вече ми говори за пари.

ПИСАТЕЛЯТ Аз...

ИЗДАТЕЛЯТ Измет! Скапаняк! Продажник!

ПИСАТЕЛЯТ Грешите.

ИЗДАТЕЛЯТ Ще те смажа, бе! Ще те заровя.

ПИСАТЕЛЯТ Чуйте ме!

ИЗДАТЕЛЯТ Не, ти ме чуй, момченце. Или даваш разказа веднага, или тая книга няма да излезе. Казах!

ПИСАТЕЛЯТ Как така?

ИЗДАТЕЛЯТ Така, така.

ПИСАТЕЛЯТ Не можете!

ИЗДАТЕЛЯТ О, мога! Мога! И ще го направя!

ПИСАТЕЛЯТ Що за глупост?

ИЗДАТЕЛЯТ Липсва кулминация. Без нея няма ритъм. Аз ли да ти обяснявам? Ако няма да си донесеш финала, то ги давай в някое списание. Наведнъж ако излизат, ще ми трябва краят! (*Писателят започва да пише по един от листовете.*) Без него няма да я пусна от печат. Това е цял роман, тъпако, ти го пишеш, а не вдяваш! Трябва ми завършек! Трябва, бе! До гуша ми дойде. Компромис цял живот. Аз вечно се подавам, вечно чакам тоя, дето някой ден ще дойде и ще ми напише нещо смислено! За него, единствения смисъл, вечно лазя по корем и се нагаждам и издавам тъпотии! Един талант ще осребри драскачите. О, боже, ако трябва пак да чакам, ще пламна с тия ръкописи! Честно! Драсвам клечката и край, изчезвам! Със себе си поне ще взема тая паплач. Моля, дай ми тоя разказ! Виж, на колене ти падам. Стар човек съм, а се унижавам. Ето, виж. Изложих се. Сега доволен ли си? Ще ми го дадеш ли? Моля. После ще ти вдигна хонорара. Ще ти дам аванс за втора книга. Ще направя всичко, дето кажеш. Само да го донесеш. Нали ще го направиш? Да, добро момче си ти. Ти няма да дадеш да се запаля. Няма, няма. Ти ще се погрижиш. Ще се отнесеш добре, нали? Нали? Не слушай стария издател. Той не знае грам какво говори. Плюй и отмини! Не му се връзвай. Много те обича. Виж го как се гърчи. Напиши го. Трябва ли ти нещо? Вдъхновение? Не си ли влюбен вече? К'во се случи с тая твоя муза, дето спомена? Тръгна ли? Заряза ли те? Ще намериш друга, няма да го мислиш! Не! Мисли го, ако ти помага. Ако можеш да напишеш края, само за това мисли. То нека те тормози, пък нали е за добро! А после вече няма да му мислиш. После вече край. Пиши, излей си го и толкова. Нали? (Пауза.) Слушаш ли ме?

ПИСАТЕЛЯТ (подава изписан лист на Издателя) Четете и помнете. Веднага като се събудите, го препишете. Целия. Или каквото помните от него.

ИЗДАТЕЛЯТ Моля?

ПИСАТЕЛЯТ А сега за хонорара. Няма да ви искам много. Само запомнете. Утре, като лягате да спите, сложете във устата си монета. Спомнете си за мене. Аз ще чакам тука.

Издателят изчезва, без да го погледне.

ПИСАТЕЛЯТ Господи...

Затъмнение.

5. НА БРЕГА

ПИСАТЕЛЯТ Ще има книга. Ти разбра ли? Чу ли? Ще се влюби във финала, обещавам. Утре, там, или когато, ще се появи, разчорлен, зачервен, във зъбите – монета, и тогава – чао и сбогом. И до никога. Ще се разсея в тъмнината. Вече ще е позволено. Оставил съм каквото трябва, не е да ме е нямало. А даже все по ще ме има след смъртта ми. Ето ти го парадокса. Ти не можеш да го разбереш. Животът не е за безсмъртни. Трябва да е за момент, за малко, после да те няма. Като всички те загледат, да изчезнеш. Като фокус. Беше тука, а сега... Къде отиде? Сякаш че надяна она пръстен. После – митология. К'ъв човек си тръгна само ако знаете... Монетата това не ти го казва. Тя мълчи. А междувременно разказват се истории и наздравници се вдигат, вечерта, когато Пат умря, и тъй нататък, с благоговение му казват името, кат' него втори няма да се пръкне, истина ви казвам, аз го знаех, леле, леле, майко моя, уж невзрачен, слабичък такъв, а в него – мощ за трима, за петима, аз самият съм купувал пиене за него всеки път, че беше скаран със парите, нямаше, но без пари направи чудеса, за к'вито само можем да мечтаем, сума разкази написа, а не беше толкоз дълго тук, сред нас, и казвам ви, като ги препрочитам, все се чудя как го е узнал и как е пророкувал на света, къде видял е той съдбата на човека, хайде още по едно, за него си говорим, сигурно е жаден, я излейте всички чаши, аз ще ви почерпя пак, ма тая бедност го затри, съсипа го, натика го във гроба, ако беше още жив, само още малко, к'во ли още щеше да напише, тук сълза ще се търкулне по ораторската буза, гласът му ще пресекне, но стона ще преглътне, все пак мъж е, пък е горд, така ще сторят и слушателите, тая пуста бедност, дето го затри, докато беше тука, ни едничък разказ не издаде, не дочака да си види книгата, излезе след смъртта му, сиротна я остави, тая долна беднотия го открадна

във цвета му, но не бих се върнал, да ти кажа, не, не бих, защо ми трябва да го правя, като пак ще трябва да се мъча, все пак нещо тегли ме обратно, искам да живея още малко сякаш, още нещо да напиша, да се любя още малко, да подишам още и така нататък, беше ми добре, макар и беден, ала жив, но за какво? Нали прогледнал съм през тая пелена, нали е всичко някаква измама, криво огледало, е, какво тогава ме придърпва? И защо ме тегли пак назад? Какво надявам се, че ще открия? Та дори и да се върна, пак ще си живея, както знам. Тогава? Разговорих се като момиче. Да пристига тоя, да ми плаща и да се приключва с всичко. Втръсна ми от тоя бряг, от твоето мълчание, от мене ми дотегна. Не мога цяла вечност тука да стоя, да трябва да си спомням как било е, да се разнежвам и да се излагам, романтично да копнея. Та това е пълен ад. Непоносимо. Що за вечност? Нито там, ни тука, непрекрачил, а пък няма път назад... Не, няма да го изтърпя. Ще полудея.

Чува се гласът на Клошаря.

КЛОШАРЯТ Писателю! Писателю, къде си, твойта майка...

ПИСАТЕЛЯТ Ей го. Вика ме сега. Лодкарю, следващия път ще е за последно.

Затъмнение.

6. DELIRIUM TREMENS

Просветлява. На просветляване, почти неразлично, се вижда как фигурата на Издателя напуска сцената.

Бележка за сцената: в удобните за това моменти Клошарят кашля.

КЛОШАРЯТ Ето те и тебе!

ПИСАТЕЛЯТ Чакам друг.

КЛОШАРЯТ Е, на опашката съм аз сега. Дошъл е моят ред. Ще се прибиращ после. Първо ще си поговорим. Направи ми тоя кеф. Седни.

ПИСАТЕЛЯТ Само да е бързо.

КЛОШАРЯТ Да, бе. Казах ти – седни. Кажи сега. Кажи ми как е там. При теб.

ПИСАТЕЛЯТ Къде?

КЛОШАРЯТ Къде, къде. На Еверест. Там, дето си сега. Където и да е.

ПИСАТЕЛЯТ Никак.

КЛОШАРЯТ Никак. Значи, поносимо. Топло?

ПИСАТЕЛЯТ Нито топло, ни студено.

КЛОШАРЯТ Истина ли?

ПИСАТЕЛЯТ Честна дума.

КЛОШАРЯТ Рай.

ПИСАТЕЛЯТ Това ли беше?

КЛОШАРЯТ Не, бе, не. Нали отнякъде се почва. Тая зима няма да я преживея...

ПИСАТЕЛЯТ Глупости.

КЛОШАРЯТ Не са. Дойде. Повиках те, а ти дойде. За първи път. Нямахте те досега. Е, значи е сериозно.

ПИСАТЕЛЯТ Просто е. Сънуваш.

КЛОШАРЯТ Аз си знам. Изтича времето. И твоето, и моето. Как е там?

ПИСАТЕЛЯТ Как е, как е... Пусто, тъмно. Страшно. Няма майски бръмбари, ни жерави. Това е. Няма нищо. Нищичко. Живееш си живота, както можеш, после тлееш в празнота. И толкова. Като любопитстваш, иди да разбереш. Научи ли достатъчно? Разбра ли, к'вото

ти е нужно? Оставете ме на мира вече. Не искам да се връщам тука. Може ли да се събуждаш, да си ходя?

Писателят тръгва към дъното. От него се появява Лодкарят. Писателят спира. По време на следващия текст Лодкарят подминава Писателя и продължава бавно, изключително бавно към Клошаря. Писателят се обръща.

КЛОШАРЯТ Прав си да се сърдиш. Аз разбирам. Всичко зная. Всичко ми е ясно. На твоє място щях да се заплюя, да се сритам. Да се смажа. Аз не заслужавам друго. Ти се грижеше за мене, зная, с мене си делеше залъка, купуваше ми дрехи да не мръзна, все те питах за какво, предупреждавах те, не ми се доверявай, ама не, та не, все ти си знаеше, а аз ти казвах, ама ти не ме послуша, продължаваше да даваш, как съм се докарал сам дотука, а? Според тебе как? Не обикнах никого, презирах всички, ама как да бъде другояче, като всеки минувач ме сритва, като ме ругае, как да бъда друг? Кажи ми... как? Веднъж един ме хвана за косата, дръпна ме и изкрещя в ухото ми, че знае, че съм бъкан със пари, само ходя да тормозя хората, рекетирал съм ги да ме съжаляват, а пък той я знаел мойта каста, и ме срита, после ме натика в някъва кофа за боклук да съм си знаел, как да мога да обичам, ти кажи ми, как да вярвам в хората и как да стана друг, след като цял живот все някой ме прецаква, то се научаваш да прецакваш, за да оцелееш, нямаш избор, ти на мое място би постъпил като мен, и който да е, и трябва да ти кажа, поне да знаеш ти какъв човек си заминава, всеки път крадях те, даже мислех, че нарочно позволяваш, всеки път си взимах малко повече отгоре, само ти ми даваш, знам ли аз ще ми даде ли някой друг, и бърках ти във джоба, докато не гледаше, и взимах още, казвах, че си млад, ще оцелееш, а за мене всеки ден е дар, зат'ва отде да зная, че си болен, аз не бях наясно, нямаше така да правя, ако беше казал, виждах те, че кашляш, но си казвах, че ще мине, чакай още малко, още нещо само, после да си ходя, да се махна, да изчезна, да не знаят, че съм бил, чуй това, като дойде при мен и се похвали, че са ти платили, че нещата се оправят, че оттука може само по-добре да става, после се покашля два-три пъти, после се задави и припадна, по брадата ти се стече кръв, и хлъцна, и разбрах, че си умрял, и се развиках за линейка, та докато хората се суетяха, за момент си рекох, че пари не са ти нужни

вече, за какво са ти, и те пребърках пак и взех каквото имаше, а после те откараха. И затова те виках. Да се изповядам. Да свърша нещо както трябва. И сега те пускам. Тръгвай си оттука. Няма да те викам повече, кълна се.

ПИСАТЕЛЯТ Пригответи монета.

КЛОШАРЯТ К'ва?

ПИСАТЕЛЯТ Лодкарят.

КЛОШАРЯТ Съществува?

ПИСАТЕЛЯТ Да. За жалост.

КЛОШАРЯТ Трябваше да имам някоя останала...

ПИСАТЕЛЯТ Потърси я бързо.

КЛОШАРЯТ Сърдиш ли ми се?

ПИСАТЕЛЯТ Не му е времето сега.

КЛОШАРЯТ Сърдиш ми се, аз те зная. Докачлив си. Не забравяш.

ПИСАТЕЛЯТ Намери монетата.

КЛОШАРЯТ Няма да я търся. Полага ми се да не мина. Полага ми се да се поизмъча, даже да е вечно.

ПИСАТЕЛЯТ Не това ти трябва.

КЛОШАРЯТ Не, ама е „да“.

ПИСАТЕЛЯТ Чуй! Каквото е било, било. Не можем да го върнем. Съгрешил си. Кой ли не е. Да не би пък аз да съм светия? Забрави го. Аз прощавам.

КЛОШАРЯТ Аз не си.

ПИСАТЕЛЯТ Не ме интересува.

КЛОШАРЯТ Ама ти сериозно ли?

ПИСАТЕЛЯТ Напълно.

КЛОШАРЯТ Отде да знам, че е така? Кое ме уверява, че не те сънувам?

ПИСАТЕЛЯТ Намери монетата!

КЛОШАРЯТ Добре, добре. Недей ми дава толкоз зор. Ще я намеря. Тоя ми прости! Ма страшен беше. Няма втори като тебе. Да плащаш с разкази на курва – тя да те приеме пак. Откачалка. А мен надраска ли ме някъде?

ПИСАТЕЛЯТ На няколко места. Нали ти обещах?

КЛОШАРЯТ Добре, добре... Няма да сколасам да се прочета. А исках!

ПИСАТЕЛЯТ Най-добрите разкази са с тебе.

КЛОШАРЯТ Верно?

ПИСАТЕЛЯТ За какво ми е да лъжа?

КЛОШАРЯТ Ми нали т'ва правиш цял живот. Ама не плащаха добре.

ПИСАТЕЛЯТ Не е само до парите.

КЛОШАРЯТ Ами, не е само. Глупости говориш. Ето, да. Последната. Добре че слагат и деветдесет и девет на цените... Една стотинка ресто е животът ми.

ПИСАТЕЛЯТ Моят няма даже толкова.

КЛОШАРЯТ Какво?

ПИСАТЕЛЯТ Мърморя си. Сега я захапи. И стискай здраво, че ще ти я вземат.

КЛОШАРЯТ Страшно ли е?

ПИСАТЕЛЯТ Не и ако можеш да платиш.

КЛОШАРЯТ Къде по-страшно от това...

ПИСАТЕЛЯТ Спокойно. Всичко е наред. Нали съм тука.

КЛОШАРЯТ Благодарско.

ПИСАТЕЛЯТ Няма за какво.

КЛОШАРЯТ Бе ти нали си минал?

ПИСАТЕЛЯТ Минах.

КЛОШАРЯТ Как?

ПИСАТЕЛЯТ Един от лекарите, господ здраве да му дава, монета пъхна под езика ми.

КЛОШАРЯТ Има хора, значи.

ПИСАТЕЛЯТ Има, има.

КЛОШАРЯТ Ще живея вечно? В твоя разказ?

ПИСАТЕЛЯТ Абсолютно вечно.

КЛОШАРЯТ Райско. К'во ти трябва друго...

ПИСАТЕЛЯТ Нищо. Ти си имаш всичко.

КЛОШАРЯТ Ами до след малко, а?

ПИСАТЕЛЯТ До след малко.

Лодкарят стига до Клошаря. Затъмнение.

7. СЪНЯТ НА ИЗДАТЕЛЯ

Отново около бюрото на Издателя. Той пак пуши.

ПИСАТЕЛЯТ Носиш ли ми я?

ИЗДАТЕЛЯТ И значи, ти си мъртъв... От какво?

ПИСАТЕЛЯТ Туберкулоза. Трябваша пари да се лекувам. Нямах.

ИЗДАТЕЛЯТ Да ми беше казал...

ПИСАТЕЛЯТ Хареса ли ти разказът?

ИЗДАТЕЛЯТ Великолепен. Най-добър от цялата ти книга. Веднага на събуждане го вписах. Тартини сякаш съм... Реших, че и на мен талант е даден. Т'ва със тоя кръг порочен просто бе жестоко. И си рекох: няма как, камари книги съм изчел, та време беше да пропиша, даже закъснявах, ала после се замислих, нещо хвана ме за гърлото и тръгнах да те търся. Два пъти града обиколих, навсякъде разпитвах, твойта проститутка също, даже, и те няма, никакъв те няма... Като че съм в сън. Вече беше тъмно, студ, реших да се прибирам, и тогава покрай мене някакъв клошар извика твойто име, сякаш молеше за прошка с някакъв прегракнал глас, като че демон беше, в миг замръзнах, и какво ми стана, знам ли, но разбрах, че вика теб, и го питах на кого говори, той ми каза, че е бил със теб, и каза сгърчил си се, кръв си храчил, после си припаднал, някой се обадил на линейка, тя дошла, но закъсняла, само дръпнали чаршафа на главата ти и те откарали нанякъде, и вече нямало да му простиш, а аз избягах, стигнах вкъщи, пак прочетох разказа и сякаш вдянах... Заспах от изнемога.

ПИСАТЕЛЯТ Радвам се. Донесе ли я?

ИЗДАТЕЛЯТ Тука е.

ПИСАТЕЛЯТ Давай я.

ИЗДАТЕЛЯТ Боли ли?

ПИСАТЕЛЯТ Моля?

ИЗДАТЕЛЯТ Там, където си сега. Боли ли?

ПИСАТЕЛЯТ Не усещам нищо. Стига размотаване. Искам да приключвам вече. Давай я.

ИЗДАТЕЛЯТ Ще ти предложи нещо.

ПИСАТЕЛЯТ Закъснял си.

ИЗДАТЕЛЯТ Чуй ме. Чуй какво ще ти предложи. Първо чуй, а после ще си я получиш. Обещавам.

ПИСАТЕЛЯТ Добре. Но давай бързо.

ИЗДАТЕЛЯТ Нямам време вече, не остана. Животът ми изтече, без да го усетя. Ако река сега да се обърне, ако днес умра, да кажем, то какво ще съм оставил? Нищо. Нищичко. А имах толкова надежди, мислех толкова мащабно – само да се вмъкна в бранша, да започна да издавам, на всички майката ще разкатая, ще се разтреперят. Мислех, че ще сложа летва – по моите автори ще се реди светът. Че ще открия, ще изровя от прахта такива бисери, че светилата ще помръкнат. Защото, мислех си, ги има тия хора, дето пишат смислено, които са гениални даже, но не ги издават – нали пазарът е затрупан със бълвоч, защото всичко, що е евтино, купува се, макар и уж да струва скъпо. Е, аз ще ги издавам тия, казах, дето никой ги не знае, ще сложа качество срещу цена, а пък вземте спрямо мен ще натежат. Бях готов да чакам, въоръжих се със търпение, защото знаех, че дълго ще се боря, и започнах. Издърпах кредит и затърсих, но никой читав нямаше, представяш ли си? Никой! Мислех си, че ще намеря автор, от когото всички ще треперят, а наоколо ми бяха само графомани, отрепка до отрепка, стихчета на редче, проза да повърнеш. И започнах да издавам, мислех си, че само да избия тоя кредит, после ще се справя, може би не съм разровил всичко, заиздавах, срам ме беше, но какво да правя, трупаха се дългове, от големи по-големи, по бюрото се гълпяха ръкописи и на сульо, и на пульо. Издавах всичко, че да припечеля, да изчакам, и аха ръце да вдигна и да кажа край, появи се ти! И казах –

намерих тоя, дето трябва, късно, да, но не и никога, нали е по-добре, все пак написа прелестни неща, вълшебни, та после да изчезнеш, да реша, че бил си сън, кошмар, а после те сънувах и разбрах, че си умрял. Цял живот съм дал за тебе, а ти си заминаваш преди първа книга, преди за теб да разбере светът, преди критици и четящи шапките си да свалят пред твоята дарба. Не за мен, за тебе ме е яд. И затова си мисля – защо не поостанеш още малко тук?

ПИСАТЕЛЯТ Дай ми я. Веднага.

ИЗДАТЕЛЯТ Чуй ме, да ти се не знае! Да поостанеш тук, а аз да идвам всяка нощ. Не ми е трудно да те засънувам. Ще можеш тук да пишеш и да ми диктуваш като она път – а аз да се събудя, ще записвам всичко. Трябва да оставиш нещо. Трябва да се знае, че си бил. С едничка книга я те чули, я пък не. Имаш потенциал за много повече от просто книга. Знаем го и ти, и аз. Само времето не стигна. Но сега пък – време бол! Единствено те моля да помислиш. Възможност като тая не можем да пропуснем. Имаш втори шанс. Просто помисли. Не бързай да ми отговаряш.

ПИСАТЕЛЯТ Докога ще трае?

ИЗДАТЕЛЯТ Докато умра. А щом умра, ще дойда с две монети. Двамата ще прекосим реката и ще се стопим в безкрая.

ПИСАТЕЛЯТ Как ще ти повярват?

ИЗДАТЕЛЯТ Ще кажем, че е неоткрит архив. Гениален автор, който си е тръгнал млад – с богатство, изоставено след него. Струпал много, писал като луд, но се споминал, без да може да го издаде.

ПИСАТЕЛЯТ Това е сензационно.

ИЗДАТЕЛЯТ Да.

ПИСАТЕЛЯТ Не искам да съм знаменитост. Евтино е.

- ИЗДАТЕЛЯТ Трябва ни сензация, та да започнат да четат.
- ПИСАТЕЛЯТ Но ще четат заради жълтенията. Не заради смисъла.
- ИЗДАТЕЛЯТ Важното е, че ще прочетат.
- ПИСАТЕЛЯТ Не съм съгласен. Трябва друго.
- ИЗДАТЕЛЯТ Това е начин да те видят.
- ПИСАТЕЛЯТ Да ме видят? Няма как. Очите им ще плуват в сълзи. Няма да четат, а само ще въздишат – ех, отишъл си е толкоз млад...
- ИЗДАТЕЛЯТ Добре – ще кажем, че си анонимен. Псевдоним. И получавам тайно ръкописи.
- ПИСАТЕЛЯТ Това е същото. Загадката ще се продава, не написаното. Не съм съгласен тук да пиша, за да припечелваш ти. Приема ли, не искам никаква реклама. Никакви биографични данни, никакви нещастни случаи, никаква известност. Ще намери този, който ме потърси.
- ИЗДАТЕЛЯТ Няма смисъл да те има, ако няма кой да те чете.
- ПИСАТЕЛЯТ Има. Този, който трябва.
- ИЗДАТЕЛЯТ Не искам да прашасваш по лавици.
- ПИСАТЕЛЯТ Който ме разбира, ще ме види сам. Няма нужда да се разтръбява.
- ИЗДАТЕЛЯТ Но защо?
- ПИСАТЕЛЯТ Така е пошло. Принцип на пазара. Има ли литература, то пазарът не присъства. Има ли пазар, литература няма. Мойта смърт ми дава право да не пиша по поръчка. Да не трябва с молива да се издържам. Нямам нужда от храна. А съглася ли се веднъж на твоето, безкрайно ще съм роб. И ти ще почнеш да ми казваш как да пиша, к'во се търси, т'ва ще се чете, другото пък няма и така нататък. Диктовка на пазара.

ИЗДАТЕЛЯТ Но пазара ще го определяш ти. Достатъчно си талантлив. Тогава има ли значение?

ПИСАТЕЛЯТ Има. Ще го създаде пазарът. Компромис само да ме видят, после пък компромис да не ме забравят, да съм днешен. Ако не бях умрял, щеше да ме мъкнеш по предавания, трябваше да давам интервюта, мнения по някакви въпроси, дето грам не ме засягат. Писател на каишка.

ИЗДАТЕЛЯТ Рекламата не ти е враг. Не съм ти враг и аз.

ПИСАТЕЛЯТ Рекламата създава образ, който да догонвам постоянно. Няма да четат, а ще се чудят кой съм. Фокусът е друг.

ИЗДАТЕЛЯТ Ако повече те видят, имаш шанс да те открият също тия, дето търсиш ти. Аз ли да те убеждавам? На твое място всеки би подскочил от възторг.

ПИСАТЕЛЯТ Няма да подскачам. Няма да ти позволя на мен да свириш. Аз казах. Дай монетата!

Бюрото на Издателя започва да дими.

ИЗДАТЕЛЯТ Не. Няма.

ПИСАТЕЛЯТ Обеща.

ИЗДАТЕЛЯТ Променям договора.

ПИСАТЕЛЯТ Как си позволяваш?

ИЗДАТЕЛЯТ Няма да те пусна да си тръгнеш. Тука ще стоиш. И аз ще идвам всяка вечер, докато не умра. Ако ми даваш разкази, ще донеса монета и за теб тогава.

Лодкарят се появява на сцената. Тръгва към Издателя.

ПИСАТЕЛЯТ Това са глупости.

ИЗДАТЕЛЯТ Тебе глупости, а мене – истина. Така ли беше? Вече съм забравил. Все едно. Ще дойда утре пак. Дано ти

хрумне някоя идея. Нетърпелив съм вече. Сам ще видиш колко е добре.

Лодкарят взима монетата на Издателя. Повежда го след себе си.

ПИСАТЕЛЯТ Монетата е моя. Той за мен я носи.

ИЗДАТЕЛЯТ Откъде дойде пък тоя? Страшен сън. Велико.

Затъмнение.

8. НА БРЕГА

Просветлява. На сцената са Писателят и Старицата.

СТАРИЦАТА Измряха толкова години, а ето че не си помръднал... Кое от двете е лъжа тогава? Времето? Или животът? Или пък и двете? Оставаш вечен във смъртта, но тя самата не е вечна, като има го живота... А може би сънувам? И когато се събудя, ще съм друга? Не, надали е сън сега. Лодкарят мене чака, а пък ти отдавна си изчезнал.

ПИСАТЕЛЯТ Прощавайте, не ви познавам.

СТАРИЦАТА Не аз, ти трябва да прощаваш.

ПИСАТЕЛЯТ Госпожо, продължете си по пътя, умолявам ви. Не зная ни коя сте, ни отде съм ви познат. Бъркате ме с някого. Ако можете, платете. Продължете си по пътя. Ако не – тогава ще преливаме от време. И спокойно ще си досадим със приказки.

СТАРИЦАТА Не мога да те сбъркам. Всеки вече знае твоят име. Даже май си изучаван. Писателят надежда, който си отива толкоз млад и беден. Загинал от туберкулоза. Като всички други млади и велики. Чудила съм се защо писателите имат слаби дробове, та все така си тръгват? Алергични сте към въздуха ли, що ли?

ПИСАТЕЛЯТ Как така?

СТАРИЦАТА Книгата ти изгърмя. Разграби се веднага. Неоткрит талант, починал в неизвестност, Издателят му мистериозно изгорял в дома си, точно във деня, когато пушал неговата книга за печат. Настана масова истерия. Извиха се опашки. Веднага допечатки. Изкупиха и тях. Говореха, че си класик. Невиждан досега. Обещаващ глас и тъй нататък. Тъгуваха, че малко си оставил. Загуба за цялата литература. И аз какво? Да гледам отстрани? Стисках зъби до известно време, после се събудих, издърпах чекмеджето с всичките ти разкази, наградих ги и хукнах към издателството. Подивяха. Още негови творби, достатъчни за книга – две. Продадох ги. Нали ми бяха с посвещения, та си приписах и правата. Ако остана без пари. Отначало поревах. Помислих, че съм те предала, че не би поискал да го правя. Че съм те обидила. Живеех със вина. Че съм осквернила святата ти памет. Казвах си – какво пък толкова. Нали е писал, та да го четат? И помагаше – за малко. Никой мъж не те изтри. А после – писаха се книги, за тебе и за мене, била съм тайна твоя муза, вдъхновение. И аз приех и тая роля. Поне пред хората да е така, барем някой ми повярва, барем си повярвам аз самата. Заживях усамотено, все във черно ходех. Заряхах курвалъка, да съм любима беше по-доходоносно. И какво? Не го ли заслужавах? Не заслужавах ли отплата за побоя, униженията? Парите повече помагат да простиш. Мислех си – не съм се влюбвала във тебе. С тебе се опитвах да избягам от самата мен. Беше блян, фантазма. Дори не те познавах. Но вината си стоеше. Колкото забогатявах, толкова нарастваше и тя. И след това, случайно сякаш, се зачетох в първата ти книга. Сантимент ли беше, не разбрах. Попаднах на последната история. В която она проси за монета, та да мине. И си спомних всичко, и съня, и тебе, и захапвах всяка нощ проклетата монета, та дано ме посетиш, да ти я дам, да си тръгнеш и да ме оставиш. Имах чувството, че аз от теб съм взела заем, че съм наела собствения си живот от тебе. Но нали така ми се полагаше? Нали и ти това би искал – аз да съм добре? Но пак те нямаше. И ставах още по-виновна от това. Будех се, обляна в сълзи, изплювах я монетата и продължавах. На следващата вечер – същото. И пак, и пак, а ти не идваш и не идваш. Като че ли монетата ме задушаваше. И ето нà. До тая вечер. Тя

наистина ме задуши. Задавила съм се със нея. И те посетих. Аз теб, а не ти мене.

ПИСАТЕЛЯТ И значи, пак сензации. Пак посредственост дори когато бягам от това... Реклами и пари. В това ли се превърна вече всичко? Външност. Че и кич. Дали са четени изобщо? Дали ги е погледнал някой смислен? Дали си струват в крайна сметка? Това не ги вълнува. Не това е важното. И сякаш никога не е било.

СТАРИЦАТА Друго нищо ли не чу?

ПИСАТЕЛЯТ Кое от всичко? Че сте решили да ме ползвате, защото нямам глас? Да се възползвате от ситуацията за кяр? Че за всички ви съм аз монета, дето си прехвърляте един на друг, дето трябва още повече след себе си да доведе? Идваш тук да ми се жалваш от вина. И какво очакваш? Да простя?

СТАРИЦАТА Да разбереш.

ПИСАТЕЛЯТ Не мога. Няма как.

СТАРИЦАТА Не можех да живея като теб.

ПИСАТЕЛЯТ Живели сте по вашия си начин, аз – по своя. И сега ще минете. А аз оставам.

СТАРИЦАТА Ще премина, да.

ПИСАТЕЛЯТ Не съм очаквал друго.

СТАРИЦАТА Може би е трябвало.

ПИСАТЕЛЯТ Не мисля.

СТАРИЦАТА Аз пък знам. Благодаря ти. Нищо вече не ти искам. Сбогом.

ПИСАТЕЛЯТ Бог го няма. Вече сме сами.

Затъмнение.

9. НА БРЕГА

Просветлява. На брега са Лодкарят и Писателят.

ЛОДКАРЯТ Не остана кой да те сънува?

ПИСАТЕЛЯТ Ти си можел да говориш?

ЛОДКАРЯТ Мога. Но не значи, че съм длъжен да го правя.

ПИСАТЕЛЯТ А мълчанието е злато.

ЛОДКАРЯТ Отговори сега на мен. Нямах ли семейство, близки?

ПИСАТЕЛЯТ Отдавна си превозил всички.

ЛОДКАРЯТ Някакъв приятел?

ПИСАТЕЛЯТ Откога си толкова загрижен?

ЛОДКАРЯТ Съжалих те.

ПИСАТЕЛЯТ Тогава дай ми заем да премина.

ЛОДКАРЯТ Няма как.

ПИСАТЕЛЯТ Но нали ме съжаливаш? Никой няма да узнае. Хайде, трябва ми една монета.

ЛОДКАРЯТ Не става да съм аз. Трябва да е друг.

ПИСАТЕЛЯТ Но кой ще разбере?

ЛОДКАРЯТ Ще зная аз. Ако пусна теб, то други ще последват. И ще се обезсмисля сам. Изчезна ли, със мен ще си заминеш и Човекът.

ПИСАТЕЛЯТ Човекът... Какво пък знаеш ти за него?

- ЛОДКАРЯТ** Зная, че е слаб и зъл. И егоист. И зная, че е нагъл, самовлюбен и измамник, че се мрази сам в червата, че не се понася. Зная, че завижда, че прелюбодейства, зная, че почита само себе си и горд е чак до безподобие. Зная, че убива, зная, че краде, че е страхливец. Зная, че се вкопчва във живота и не иска да го пусне, даже нищичко да не е свършил. Зная, че е грешен. Зная, че не трябва на света. Той може и без него. Сякаш ще се справя по-добре. Но всичкото го знаете и вие. Зная също, че му трябва друг да го превърне във Човек. Винаги ти трябва някой. Поне да те изпрати. Една монета означава грижа, пък била тя и последна. Значи мисъл за нататък. Човекът трудно сам ще си я сложи. Някой трябва да помогне. Да го мисли. Сам се появяваш на света, но те изпраща друг. Ако някой ти плати смъртта, то значи си го трогнал. Значи, че без тебе няма да е той. Животът ти тогава е платен. И добре че те е имало.
- ПИСАТЕЛЯТ** Изключително християнско. Цял си изтъкан от благодост.
- ЛОДКАРЯТ** Иронията не ти подхожда.
- ПИСАТЕЛЯТ** Може другояче. Може без пари. Може само мисълта да стигне.
- ЛОДКАРЯТ** Мисълта остава си такава, ако нищо не последва. Грижа значи сам да се лишиш, та друг да е добре.
- ПИСАТЕЛЯТ** Не всяко нещо се измерва със пари. Животът има други мерки.
- ЛОДКАРЯТ** Смъртта обаче има само тази.
- ПИСАТЕЛЯТ** Всичко свеждаш до цената.
- ЛОДКАРЯТ** Не мога другояче.
- ПИСАТЕЛЯТ** Дори да е така – дори цена да има, не може да е равна.
- ЛОДКАРЯТ** Равни сте пред мен.

ПИСАТЕЛЯТ А в живота – не.

ЛОДКАРЯТ Всекиму живот е даден. Всеки е със шанс.

ПИСАТЕЛЯТ И всеки се възползва, както сметне за добре. Всеки носи отговорност. Не може да е все едно дали си мързелувал, или си работил, дали си се вълнувал, или пък си спал, дали си се повличал, или пък си казал нужното, дали си лазил, или си летял, дали си се стремял към нещо повече, или си се връл в калта. Всеки избор е различен.

ЛОДКАРЯТ Правото на избор се заплаща. Не самият избор.

ПИСАТЕЛЯТ Демокрация? Достатъчно нелепа е отгатък, та да е валидна тук.

ЛОДКАРЯТ Живеете живот назаем. Аз съм тук да ви смиря.

ПИСАТЕЛЯТ Позволи ми да се върна. Да опитам с друг. Все някой ще се съгласи.

ЛОДКАРЯТ Не мога да те пусна ей така. Трябва да те викнат. На някого трябва да му пука. Иначе не става.

ПИСАТЕЛЯТ Всичките измряха.

ЛОДКАРЯТ Тъжно.

Пауза.

ПИСАТЕЛЯТ Уж правех всичко както трябва. Както смятах, че е редно. Мислех си: ще давам пример. Може ей така, със боговете. Чудеса от храброст цял живот – и после ще се отплатят. Все някога ще стане. И тогава – тишина. Покой. Ще завъртя главата на света. И всички да се чудят: как го прави? После някой ще последва. Ще тръгне като мен. След него – друг. И трети. И така, все някога, ще преобърна всичко. Защото там, където първо са парите, няма никаква любов. Нито правиш нещо както трябва, нито пък обичаш някого същински. Правиш, за да преживееш, не живееш, за да правиш. Всичко в името на каузата, така си казвах.

ЛОДКАРЯТ Умрял си не навреме.

ПИСАТЕЛЯТ Тоест?

ЛОДКАРЯТ Твърде рано.

ПИСАТЕЛЯТ Може би. Щях да мисля другояче по-нататък. Героите са за книгите. Животът – той е нещо друго. Героите могат без пари. Тях и ги хранят, и поят. И им се възхищават. Парите, мислех, са прокоба. Ябълка изяла нашата прабаба, а пък Бог ни хвърлил на земята. Сякаш то не стига, а ни пратил и пари. Исках, вярвах, че ще го преборя. А не смогнах.

ЛОДКАРЯТ Стига си се жалвал.

ПИСАТЕЛЯТ Сам съм си виновен. Не допуснах никого до себе си. Самотник вечен. Всички, казвах си, са хукнали накъм парите. Значи, аз ще тичам наобратно. Мислех си, че се спасявам, че оставам чист, че другите са в грешка, заврели носовете си в портфейлите, че по-добре е сам да си умра, отколкото с любовен сурогат. И дори в смъртта ми ме подмятат. Като че какво? Ще давам дивиденди? Значи, бил съм прав. Тогава твоята система е сгрешена. Значи, трябва да премина.

ЛОДКАРЯТ Добре, минавай. Първо дай една монета.

ПИСАТЕЛЯТ Пренеси ме, иначе...

ЛОДКАРЯТ Какво? Ще ми направиш нещо? Посегнеш ли, отиваш там, на дъното, при тях. Мислех, че си малко по-различен, казах си: поговори му, облекчи го, може той да има нужда, вечността му да не мине в тишина, рекох си: ще разбере, ще проумее, ще си говорите понякога, на мене също ми дотяга да мълча, ала си като всички други. В тебе мислех още тлее прословутата божествена искра, че си човек, не си забравил, че със теб ще мога просто да си поговоря, ала не. Що за вид сте? Дори не може да умрете както трябва. Няма грам достойнство. Мрънкате и се оплаквате. Получили сте дар, а като някое хлапе потропвате с краче. Жалки сте в живота си и във смъртта. Оттук насетне искам само да мълчиш.

ПИСАТЕЛЯТ Какво очаква се да правя?

ЛОДКАРЯТ Сам решавай. Мен не ме интересува.

ПИСАТЕЛЯТ Да няма някой надпис тук?

ЛОДКАРЯТ Какъв?

ПИСАТЕЛЯТ „Надежда всяка тука оставете“?

ЛОДКАРЯТ Не. Или поне не знам. Какъв е? Кой ти каза?

ПИСАТЕЛЯТ А, нищо, нищо. Забрави. (*Пауза.*) Е, значи, трябва да е Раят. Няма вече никой да ме гони. С никого не трябва да се занимавам. Ще пиша цяла вечност тук, по пясъка. А после ще го трия. Ще забравям. И ще пиша отначало. После пак. И пак. И пак. Ще пиша заради самото писане. (*Пауза.*) Както казах. Рай.

Пауза.

Затъмнение.

10. НА БРЕГА

Просветлява. На брега са Почитателят, Писателят и Лодкарят.

ПОЧИТАТЕЛЯТ *На попрището жизнено в средата
сред мрачни дебри сам се озовах,
че пътя прав загубих в тъмнината.¹*

Всяка вечер бродя из съня си с вяра, че ще ви открия. И ето ви най-сетне. За мене чест е, че ви срещам. Заради вас прописах, книгите ви вдъхновиха ме да почна. Откакто ви прочетох, аз се чувствам неразривно свързан с вас. Рискувам да звуча високопарно, ала нà – ще ви го кажа – вие сте ми пътеводна светлина, дори отвъд изкуството. Животът ви, превърнат също във творба, ме озарява. Тръгнали сте си рано, но докрай не сте изневерили на свойто. Значи, може и така! Обидно е, че днес сте позабравен. Във

¹ Данте Алигиери. *Божествена комедия* (прев. И. Иванов и Л. Любенов, 1975 г.).

времето, в което съм захвърлен, никой няма да ви чуе. Никой няма да се вслуша в думите ви. Да живееш без пари, да правиш всичко заради любов. Къде ти! Всичко вече е изместено, векът е разглобен, разпаднал се е на съставни части, ръжда ги е покрила, няма как да се спаси.

ПИСАТЕЛЯТ А кой си ти?

ПОЧИТАТЕЛЯТ О, просто почитател.

ПИСАТЕЛЯТ Ала пишеш.

ПОЧИТАТЕЛЯТ Да, донякъде.

ПИСАТЕЛЯТ И за какво?

ПОЧИТАТЕЛЯТ За вечно дефицитни стоки.

ПИСАТЕЛЯТ Тоест?

ПОЧИТАТЕЛЯТ Не това, което се чете. За смисъла човек да е роден. За ролята му във живота, неговата самота. За светостта му, за любови и за смърт. Все теми, дето съм открил у вас.

ПИСАТЕЛЯТ Но те вълнуват теб, защото...

ПОЧИТАТЕЛЯТ Редно е така. Нали това е цаката? Да мислиш за живота, да се мъчиш да го проумееш...

ПИСАТЕЛЯТ А какво видял си от живота?

ПОЧИТАТЕЛЯТ Много малко още. Но това, което съм видял, е пълна скръб.

ПИСАТЕЛЯТ Богат ли си?

ПОЧИТАТЕЛЯТ Заможен. Средно. Роден съм във семейство на еснафи. Няма как да проумеят, че...

ПИСАТЕЛЯТ Те ти плащат да се учиш?

ПОЧИТАТЕЛЯТ Да, но няма никакво значение. Научил съм се сам.

ПИСАТЕЛЯТ Къде?

ПОЧИТАТЕЛЯТ От вас.

ПИСАТЕЛЯТ А те ли те издържат?

ПОЧИТАТЕЛЯТ Не. Понякога.

ПИСАТЕЛЯТ Разбирам. (*Пауза.*) Ще ти кажа нещо, запомни го. Всеки век е разглобен.

ПОЧИТАТЕЛЯТ Но нямате представа нашият какъв е!

ПИСАТЕЛЯТ Нали познавам своя.

ПОЧИТАТЕЛЯТ Простете, значи, нищо не познавате. Живеем във разруха и във кал, в духовна смърт и в мързел. Нищо свято не остана. Ако се прави нещо, първо търси се цена. Стрелката на часовника звъни, като че трупат се монети, не тиктака. Забравили са, че душа не се измерва със пари. Качеството е на заден фон, последна дупка на кавала, ако го има – хубаво, ако ли не – не ни вълнува. А точно вие сте създали качество. Не сте направили компромис за пари. Не сте се блазнали, обратното – от тях сте бягали.

ПИСАТЕЛЯТ И се препънах. И съм тука.

ПОЧИТАТЕЛЯТ Но сте живели достойно.

ПИСАТЕЛЯТ На теб ти трябва мъченик. Не съм такъв, за жалост.

ПОЧИТАТЕЛЯТ Не мъченичество, а пример. Летва, по която да се съизмервам. Която да надскоча. А вие сте положили високо своята. Това ме възхищава.

ПИСАТЕЛЯТ Не съм Христос.

ПОЧИТАТЕЛЯТ Не сте. И именно това е важното. Ако сте Бог, то хората ще кажат: тоя не е като нас, на него му е позволено. Ала сте човек от плът и кръв! Както всички други! И сте оставили повече от тях дори със трите книги.

ПИСАТЕЛЯТ И какво?

ПОЧИТАТЕЛЯТ И как какво? След мен ще има други.

ПИСАТЕЛЯТ Откачени като теб?

ПОЧИТАТЕЛЯТ Откачени като нас.

ПИСАТЕЛЯТ И значи, казваш, съм забравен?

ПОЧИТАТЕЛЯТ От някои – да. Но не от мене.

ПИСАТЕЛЯТ Как успя да ме намериш?

ПОЧИТАТЕЛЯТ Подказа ми го книгата ви. С последния си разказ. „Проклет порочен кръг, от който можеш да изскочиш изведнъж, не става плавно.“ Е, жестоко! Сам сте си предrekli края! Сякаш сте пророк. Сякаш сте го писали оттука. (*Бръква в джоба си.*) И ето, аз дойдох, защото само аз повярвах, аз съм тук, за да...

ПИСАТЕЛЯТ Ти дам съвет?

ПОЧИТАТЕЛЯТ (*застива за момент*) Ужасно бих се радвал!

ПИСАТЕЛЯТ Зарежи ги тия разкази. Изкарай си парите с друго. Майната ѝ на литературата, майната им на високите стандарти, на всяка елитарност, на всеки опит за просвета. Този разказ, дето ти хареса, го откраднах, ама не от друг писател, свих го от твореца на върха – живота, или всъщност май смъртта, и к'во? Да не живееш, ами само да крадеш от чуждите животи дребнички парченца и по тях да конструираш друг живот, такъв, във който можеш да живееш само ти,

утеха някаква от битието, със което сам не можеш да се справиш. Оревал света, но е на топло. Казваш, че съм бил пророк? Тогава нека да ти пророкувам. Никой няма да ти плаща, цял живот ще ходиш беден и ще просиш одобрение вовеки от хора, дето бъкел не разбират. Ще мръзнеш заедно с клошарите и твоя ще е милостта на проститутките. А като умреш, никой няма да те помни. Това ли искаш? Това ли ти е смисълът? Това ли цял живот копнееш? Да останеш гол и бос? Та ти не можеш. Няма да го издържиш. А дори и да успееш, да преминеш тука, пак пари са нужни. Говориш за литература. Каква литература? На теб ти трябва идол, Бог ти трябва. Иди във манастир тогава. Бог не се проваля. Човекът, виж, това е друго. Идолизираш – значи, пишеш зле. Писателят не трябва да идолизира други, те грешат. Може само докато е млад. На колко си години, виж се – като че ли си по-стар и от мен, а ако не, то ще ме догониш скоро. Намери си някого и повярвай в него. Мен ме забрави.

Почитателят измеря Писателя с монета, но не го уцелва. Тя пада в реката. От водата се надига грохот.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Той хвърли монета! Той хвърли монета! Чух я, че пада! До мене потъна. Къде е? Махни се оттука. За мен е! Приключи ми адът. Сбогом, река! (*Лодкарят потъва в мрака.*) Здравей, ти, Лодкарю! Шапка ти свалям за поздрав. Ето ти тая монета. Халал да ти бъде. Дано се задавиш. При мене ела. Недей да се дърпаш. Главата в реката. Добре ли ти е? Твоето място е там, а не моето. Сега ще изкупиш ти моята вечност. Безсмъртен намери смъртта си. Настъпил е краят. Човекът е вече свободен. Най-сетне свободен.

Писателят се обръща към Почитателя. Затъмнение.

11. ЕПИЛОГ – СТАЯТА НА ПОЧИТАТЕЛЯ

Почитателят се събужда. На леглото до него лежи женска фигура. Той веднага посяга към тефтера, който е оставен до леглото му.

ПОЧИТАТЕЛЯТ *(нише)* Разтресе се светът и хиляди ръце се стрелнаха изпод водата, сграбчиха Лодкаря и го дръпнаха, а лодката разбиха на трески. Реката се разпени, забълбука, заклокочи, кипна сякаш и преля извън коритото, и аз разбрах, че край, било какво било и тъй натагък, дошъл е краят на самото време... *(Рязко спира. Бръква в устата си. Застива. Жената до него се обръща на другата страна.)*

Затъмнение.

КРАЙ

2020 г.

Калина Терзийска е театрален режисьор на свободна практика. Поставила е на сцена „Моцарт и Салиери“ от А. Пушкин, „Там, вътре“ по М. Метерлинк, „Саломе“ от О. Уайлд, „Малък динамит“ от А. Морган, „Под сянката на лимоновите дръвчета“ по

К. Макфърсън, „Направени от сънища“ по У. Шекспир, „Азбуката на перерудите“ по „Моят живот – да имаш ляв палец“ от Анжела Пенчева и др. Защитила е докторска дисертация в областта на съвременните сценични практики със заглавие: „Енергетичният театър – утопия или реалност?“. Основател е на фондация „Зона за креативност и култура“.

Текстът „Светлана“ е „страничен ефект“ от двегодишното сътрудничество на Калина Терзийска с американския актьор, режисьор и драматург Тим Кюсак в театралното изследване на Студената война и отпечатъка на историята върху човешката душа. Използвани са документални материали и писма от и до Йосиф Сталин, баща на Светлана Алилуева, главното действащо лице в пиесата.

СВЕТЛАНА

Калина Терзийска

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

ПИШЕЩАТА

СВЕТЛАНА, Светлана Алилуева/Лана Питърс, дъщеря на Сталин

ДЕТЕ СВЕТЛАНА

МЛАДА СВЕТЛАНА

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА

КАТЕРИНА, Екатерина Жданова, дъщеря на Светлана от брака ѝ с Юрий Жданов

КРИС, Крис Евънс/Олга Питърс, дъщеря на Светлана от брака ѝ с Уесли Питърс

ЗИНАИДА РАЙХ

АЛИСА

АДА

МЯСТО НА ДЕЙСТВИЕТО: Център „Уотърмил“, Лонг Айленд, САЩ

ВРЕМЕ: Настояще

ПИШЕЩАТА УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН УИЛСЪН,
 ПОЛУЧИХ ВАШЕТО ПИСМО И ЩЕ СИ ОСТАНА
 ВКЪЩИ НА „АНГЕЛОВ ВРЪХ“ 25, СОФИЯ, БЪЛ-
 ГАРИЯ, ДОРИ НЯМА ДА ИЗЛИЗАМ НА ДВОРА,
 НО ТОЧНО ДНЕС ИМАМ СПЕШНА И НЕОТЛОЖ-
 НА НЕОБХОДИМОСТ ДА БЪДА В „УОТЪРМИЛ“,
 ЛОНГ АЙЛЪНД, САЩ.
 ОТ МЕСЕЦИ ПРЕСЛЕДВАМ ЯТО ЧЕРНИ ЖЕНИ
 И ТАЗИ СУТРИН ТЕ ГРУПОВО МИ ЗАЯВИХА, ЧЕ
 ЕДИНСТВЕНОТО МЯСТО, КЪДЕТО СА СКЛОН-
 НИ ДА МИ РАЗКРИЯТ КАКВО ВЪЗНАМЕРЯВАТ
 ДА ПРАВЯТ В ПИЕСАТА, КОЯТО ПИША ЗА ТЯХ,
 Е ВАШАТА АРТИСТИЧНА ЛАБОРАТОРИЯ.
 НЯКОИ ОТ ТЯХ СА ВЛЮБЕНИ В „АЙНЩАЙН НА
 ПЛАЖА“, КАЗВАТ, ЧЕ Е ПРОМЕНИЛ ЖИВОТА
 ИМ, ДРУГИ ИСКАТ ДА СЕ НАУЧАТ НА МЪЛЧА-
 НИЕ КАТО ТОВА ОТ „ПОГЛЕДЪТ НА ГЛУХИЯ“,
 ПРИЛИЧА ИМ НА ТРИГОДИШНОТО МЪЛЧА-
 НИЕ В ИМЕТО НА СВЕТОВНИЯ МИР НА ДВО-
 РА ЦВИЕЛИ, ТВЪРДЯТ, ЧЕ „УОТЪРМИЛ“ Е КАТО
 БУДИСТКИ ХРАМ И ДА БЕЛИШ КАРТОФИ В
 КУХНЯТА НА РОБЪРТ УИЛСЪН Е ФОРМА НА
 ДУХОВНА ПРАКТИКА. АЗ СЪМ ЛЕКО СКЕПТИЧ-
 НА И ПОДОЗИРАМ, ЧЕ ИСТИНСКАТА ПРИЧИ-
 НА ЗА ТЕХНИЯ ИНТЕРЕС Е КРЪВНАТА ВРЪЗКА
 НА ПОВЕЧЕТО ОТ ТЯХ С ГЛАВНИЯ ГЕРОЙ ОТ
 ДРУГ ВАШ СПЕКТАКЪЛ – „ЖИВОТЪТ И ВРЕМЕ-
 НАТА НА ЙОСИФ СТАЛИН“, НО КОЯ СЪМ АЗ, ЗА
 ДА СПОРЯ, АЗ СЪМ ПРОСТО ПИШЕЩАТА, ХРО-
 НИКЪОР НА СЪБИТИЯТА, ЗАТОВА МЛЪКВАМ
 И СИ ПРЕДСТАВЯМ, ЧЕ ДНЕС, 8 АПРИЛ 2020 ГО-
 ДИНА, СЕДЯ ВЪВ ВАШАТА КУХНЯ, ГОСПОДИН
 УИЛСЪН, БЕЛЯ КАРТОФИ И ЧАКАМ...

СВЕТЛАНА Никой не ме вижда. Никога няма да ме видят. Виждат само баща ми в мен. Треперят от възбуда, че... Аз съм нещо като секс кукла за тях. Нищо повече. Така излиза. Превъзбуждат се от идеята, че могат да имат нещо с него. Това е приятният гъдел. През мен се опитват да... Сянката на баща ми. Когато ме обожават... Когато ме ненавиждат... Когато ми се възхищават... Когато ме унижават... Когато ми се подмазват... Когато се гаврят с мен... Когато ме ухаждат... Когато ме отхвърлят... Когато искат да... Извратеняци! Нещастници!

МЛАДА СВЕТЛАНА Да се съизмерват с него! За да се съизмерват с него, трябва да са от неговия калибър. Чърчил, Де Гол, Рузвелт. Те могат да кажат кой и какъв е бил баща ми. Какво е истинското му място в историята... Никога не е заради мен. Презирам ги.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Всяка вечер в шест, минутата преди шест, държа чашата с вино и чакам до телефона, винаги се обажда тя, добро момиче. Тази вечер ще прием червено вино. По грузински. Последния път, когато видях майка ми, тя ме накара да ѝ обещавам, че няма да пия вино. Скоро ще станат седемдесет и девет години оттогава. От последния ни разговор.

АДА Ленко. Винаги когато беля картофи, а беля картофи доста често, си спомням за Ленко. По-точно за майката на Ленко, която бели картофи, докато полицайте влизат в къщата ѝ, за да търсят ранения партизанин, на когото Ленко помага, намира го до една полупресъхнала вада, в малка горичка и току-що е казал на майка си, а тя започва да бели картофи, но е толкова ужасена, че ги бели надълбоко и се ядосва, че хаби картофите.

СВЕТЛАНА „Стопанке!“

ДЕТЕ СВЕТЛАНА Така се обръщаше към мен баща ми.

МЛАДА СВЕТЛАНА Всеки път, когато го молах за нещо, той казваше:

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА „Не ме моли! Заповядай ми и ще го направя на секундата.“

ДЕТЕ СВЕТЛАНА Това беше нашата игра.

МЛАДА СВЕТЛАНА Изпращах му бележка:

ДЕТЕ СВЕТЛАНА „Татенце, заповядвам ти да дойдеш да ме видиш!“

МЛАДА СВЕТЛАНА „Прибери се по-рано, татенце!“

СВЕТЛАНА „Татенце, студено е, заповядвам ти да носиш палто!“

ДЕТЕ СВЕТЛАНА „Татенце, заповядвам ти довечера да ме вземеш на театър!“

МЛАДА СВЕТЛАНА Винаги се връщаше отговор „Слушам“, „Покорявам се“ или „Ще бъде изпълнено“.

АДА Веднъж в четвърти клас учителката, която ни беше и класна, ме остави да водя часа, да изпитвам. Бях толкова горда. Казах: „Искам да съм като Ленин!“ „Ти си точно като Ленин, Ада“, каза другарката. Чак сега откривам, че Ленко и Ленин звучат еднакво.

ДЕТЕ СВЕТЛАНА А когато през лятото бяхме разделени, си пишехме кратки писма.

СВЕТЛАНА „Привет на моята Сетанка стопанка! Получих всичките ти писма. Благодаря за писмата! Не отговарях, защото бях много зает. Как си прекарваш времето, как е английският ти, добре ли се чувстваш? Аз съм здрав и весел, както винаги. Скучно ми е без теб, но какво да се прави, търпя. Целувам своята стопанчица.“

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Точно седмица преди това писмо Зинаида Райх е убита в дома си, месец по-рано Мейерхолд е арестуван, измъчван в продължение на година и убит.

МЛАДА СВЕТЛАНА Скоро след това се влюбих безпаметно.

ДЕТЕ СВЕТЛАНА В един режисьор.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Не мога да спра да си представям бюрото с листа. И всичко е там – заповедите за арест и разстрел, моите писма и ръката на бащата ми, пишеца: „Аз съм здрав и весел, както винаги“.

СВЕТЛАНА Научих истината след смъртта му.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Не мога да спра да си представям, че същата ръка...

ЗИНАИДА РАЙХ „Скъпи Йосиф Висарионович!

Пиша Ви това писмо в ума си повече от година. Непрекъснато споря с Вас в мислите си, доказвам Ви, че не сте прав по отношение на изкуството. Аз живея в изкуството повече от двайсет години, а Вашето занимание е съвсем различно. И Толстой отричаше изкуството, а Вие сте длъжен да разберете цялата му сила и да не ограничавате своя вкус. Простете ми за дързостта... Аз съм дъщеря на работник – сега това за мен е най-важното – и аз вярвам в своя класов инстинкт. Той ме води до това писмо към Вас и аз съм длъжна пред съвестта си да кажа всичко, което знам... Бих искала да говоря с Вас по два въпроса. Първият – виновниците за смъртта на Есенин и Маяковски. Искам да Ви разкажа всичко. Искам също на гроба на Есенин да не стои кръст, това е дело на майка му, а хубав съветски паметник.

Вас така безкрайно, безкрайно Ви мамят, крият от Вас и Ви лъжат, и най-правилното в този момент е да се обърнете към масите. За Вас аз също съм глас от масите и Вие сте длъжен да чуете от мен и лошото, и хубавото. Вярвам във Вашата чувствителност. Вторият въпрос е за Мейерхолд и пиесата „Наташа“. Тя е за истинската съветска жена. Изпращам Ви я. Много бих искала да се видя с Вас на 5 май. Моля Ви, телеграфирайте ми в Ленинград, „Карповка“ 13, ап. 20. Да сте ми здрав! Задължително. Сърдечен поздрав! Зинаида Райх.“

АДА

София – гнездо на птици стана, София ни подари слънца, бият, бият празнични камбани в тази асамблея на мира, здравей, здравей, софийска асамблея, здравей, здравей, Българийо добра. Възторг и радост, еуфория, всички тези деца, различните езици, вървим към хотел „Родина“, ядем огромна торта и се смеем...

Потресателно е, че смъртта на Людмила Живкова е като повторение, реплика на смъртта на Екатерина Фурцева. И тя е министър на културата, но руски, съветски, от СССР. Също жена, също вана, също внезапно. Като почерк на сериен убиец.

АЛИСА

Екатерина Фурцева е изключение. Мислещата жена е нещо противоестествено за Сталин. Той насърчава равноправието на жените, но само на думи, когато трябваше да се поощри масовият труд в колхозите например. А и Фурцева е по-късно, при Никита

Хрушчов, съученик на майката на Светлана, известен с доклада, развенчаващ култа към личността на баща ѝ, тоест Сталин.

АДА

Изсъхнало дърво с харпии или бесни кучета да ме разкъсват отново и отново. Седми кръг в ада на Данте. Самоубийци и кандидат-самоубийци. Предпочитам да съм дърво. Вероятно... Има някаква диктатура в ада... Не разбирам. Само възнамеряваш да се самоубиеш и бесни кучета те разкъсват от сутрин до вечер, правиш го – и просто си изсъхнало дърво. Така просто те принуждават да приключиш веднъж завинаги със себе си. По-добре изсъхнало дърво с харпии вместо бесни кучета.

Вероятно защото отказваш дар. Божествен дар. Тялото си. Храмът на душата. Помисляш си и – хоп – бесни кучета. Вероятно, ако се покаеш, им бият ваксина против бяс и те са ти верни до гроб. Бившите бесни кучета.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА

Бях на шестнайсет, когато разбрах, че мама се е самоубила. Прочетох го в един английски или американски вестник. Бяха ми казали, че е починала от апендицит. Никой не смееше да ми каже истината. От този момент нататък авторитетът на баща ми започна да се срива. Оpozнавах майка си от думите на хората. Най-много ме болеше, когато ми казваха, „че била отегчена и всичко ѝ било омръзнало, дори децата“.

СВЕТЛАНА

Веднъж баща ми заговори за това. Не можех да го слушам. Той се опитваше да ми каже. Опитваше се да си обясни защо го е направила. След смъртта на мама той не можеше да спи повече в Кремъл. Вечеряхме и отиваше да спи на дачата, в Кунцево. Тогава ми каза, че всичко е заради една книга – „Зелената шапка“.

АЛИСА

Бестселър на Майкъл Арлън, роден в България арменец, емигрира още като дете в Англия. Героите му са умни, самотни, неразбрани и цинични. Обичат лъскавите коли и високите скорости. Главната героиня със зелената шапка е фатална жена със свободно поведение и независим дух. Казва се Айрис Сорм. Във филмовата версия ролята се изпълнява от Грета Гарбо.

МЛАДА СВЕТЛАНА Чела съм писмата на баща ми до мама: „Татка, напиши ми нещо... Много е тъжно тук без теб, Таточка. Седя си у дома, сам като бухал. На село не съм ходил – твърде много работа имам. Но сега вече свърших и смятам вдругиден да отида на село, при децата... Е, довиждане, не стой там твърде дълго, по-скоро се връщай. Целувам те. Твой Йосиф“. Повечето са такива. Пълни с копнеж.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Мама беше като ухание. Лека, грациозна, красива. Слънцето в слънчевото ми детство. Всички снимки, които имам от детството, са правени от мама. Свиреше на пиано, Шопен, Бах, Бетовен, баща ми обичаше да я слуша. Беше много красива, когато танцуваше, а очите ѝ бяха толкова тъжни. Има една нейна снимка, която просто не мога да гледам. Толкова са тъжни очите ѝ на тази снимка. Била е на шестнайсет, когато се влюбила в баща ми. За нея той бил герой, Робин Худ, отнемал от богатите, за да даде на бедните.

АДА

Бивши хора. Така наричат цвета на нацията, избит от комунистите. Аристократи, артисти, генерали, учители... Списъкът включва синовете на Райна Княгиня, учителя и внучката на баба Тонка, племенника на Бачо Киро, родствениците на Иван Вазов, митрополит, народен представител, министри, политици, регент, летци, прокурори, адвокати, финансисти, ректори, професори, интелектуалец филантроп, философи, директори на гимназии, карикатуристи и художници, икономисти, писатели, музиканти, поети, кметове, фабриканти, предприемачи, инженери, генерали, възрожденец дарител, земеделци, лекари, общественици, студенти, войници...

Двеста и осемдесет хилядната ни армия заминава на фронта, за да се бие с нацизма.

Двестахилядна съветска армия помага на новата власт да избие всички неудобни.

– Мамо, мамо, я ги виж! / – Що е? – Идат, погледни ги. / С пушки, с саби... – Що стоиш? / Бързо, чедо, посрещни ги... И детето дава крушки / на солдатите без страх / и крещи на тях: здравствуйте, братушки! Учим го заедно с „Аз съм българче“.

Никога не можеш да схванеш това. Докато един ден не чуеш разказа на дъщерята на врага на народа. И после още един. И внезапно баба ти, собствената ти баба казва: „Мръсни комунисти!“ същата тази баба,

с която си учила „Комунистите родината изграждат, комсолците след тях вървят, пионери, пионери...“. Как така?! Бъг в матрицата. Вирус. Как така! Крещиш дни наред. И не разбираш. Виждаш снимка на деца с червени връзки. И изпитваш умиление. Това е част от теб. Ти си пионер. Такава гордост! Отряден председател. Отрядът е строен с изключение на геройски загиналите...

СВЕТЛАНА Повечето американци мислят, че ще взривя атомна бомба пред Статуята на свободата. Или ще застана начело на революция срещу Русия. Чувам мислите им. Или, или. Идва ми да крещя. Искам да съм просто аз! Като всички. Като всеки. Обикновена. Но не може. Или терорист, или революционер. Има ли нещо отвъд това? Има ли среща отвъд това? Мога ли да срещна някого истински? Такава, каквато съм?

КАТЕРИНА Истината е, че не можеш да ме обичаш по начина, по който се нуждая. Не можеш да ме обичаш по начина, по който аз самата обичам дъщеря си. Не можеш да ме обичаш по начина, по който другите майки обичат децата си. Абсолютно и безусловно. Изпитвам огромна тъга по любовта, която никога не съм получила. И зная, че никога няма да получа от теб. Не ти прощавам. Никога няма да ти простя. Не те искам в моя свят.

СВЕТЛАНА Единствените смислени отношения, които успявам да имам, са с хора, които нямат идея кой е баща ми. Затова не казах на дъщеря си кой е дядо ѝ. На малката си дъщеря. А голямата ми дъщеря не казва на внучката ми коя е баба ѝ. Играем си на криеница. Повсеместно.

КАТЕРИНА Долетя чак от Америка. Цяла година си тук. Но ти си принцесата на Кремъл. Ако истински, същински се интересуваше от мен, от внучката си, както твърдиш, ако искаше аз и сестра ми да се срещнем и да почувстваме някаква близост, щеше да дойдеш. Щеше да ме намериш накрай света. В Камчатка. При вулкана. Щеше да си тук. А какво правиш всъщност? Къпеш се в суетата си, както винаги. „Аз съм центърът на света. Аз съм важна личност. Аз съм писателка.“ Мислиш ли, че някой ти вярва? Знаеш ли как те наричат? Кукуша. Кукувица. Ненормалница.

Ти си срам. Срам ме е от теб. От името на дядо се срамувам от теб. Не искам да се приближаваш до дъщеря ми. За нищо на света. Ще я поквариш.

СВЕТЛАНА Когато пристигнах в Америка, внезапно станах милионер. С посредствените си мемоари. Влудяват ме тези американци. Всичко за тях е пари. Направих голяма грешка. Трябваше да раздам колкото се може повече от тези пари. За благотворителност, за руските емигранти. И да разруша лошата репутация на „дъщерята на Сталин“. Излиза, че съм дошла в Америка, за да си публикувам книгата и да стана милионер. Не мога да си го простя.

КАТЕРИНА Ти самата вярваш ли си? Би следвало да знаеш в какъв ад съм. Той се застреля. С ловната си пушка. Бащата на дъщеря ми се самоуби. Умрях за втори път. Първият път беше, когато ти ни изостави. Опустошена съм. Беше по-страшно от самоубийство. „Умря като враг“, нали така е казал Сталин за майка ти?

Това, което ти направи, беше много по-садистично. Хвърли ни на кучетата. Знаеш ли какво е собствената ти майка да те хвърли на кучетата? И те да те разкъсват. Отново и отново. Имаш ли представа какво е?

Твоето предателство. Ненавиждам те. Ти предаде не само нас, но и всички. Винаги си била пълен егоист. Само ти си важна. Нищо друго не съществува. Кукуша. Така те наричат тук.

Ако наистина ме обичаше, щеше да си тук до мен. Аз нямам прислуга като теб, принцесата, нямам няня, която да ми е като мека възглавница срещу света. Имаш ли смирението да бъдеш моята мека възглавница срещу света?

Не е ли странно? В първия момент си помислих, че трябва да си до сестра ми, и вътрешно те разбрах. Оправдах те. Даже ти простих. А ти отново замина за Америка. Този път, за да разкажеш на света колко съм ти смешна. Изпратила си рокля на внучката си, а дъщеря ти, неблагодарницата, даже не я споменала. Най-добрата баба на света. Същата си като майка си. Враг.

АДА Горичката... Акациевата горичка е мястото, където изчезват безследно хората от града след Девети...

И никой не смее да направи нищо... Как е възможно? Да съм живяла толкова години в това. И да не съм виждала. Да не съм подозирала какво се случва. А сега – какво не виждам? Казвам за хората в горичката на майка ми. „Не е вярно! – крещи тя. – Те, фашистите, изгориха живи двамата ми чичовци, братята на дядо ти, пред очите му са ги изгорили. Живи. На площада. Грещиш! Лъжат! Целият този списък е фалшив... Не е истински.“

КРИС Всяка вечер в шест часа. Наливаме си по чаша вино и сядаме на телефона. Това е нашият ритуал. Мигът, заради който живея.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Винаги съм сама. Ще бъда сама. Искам да умра сама. Няма да кажа на дъщеря си. Когато се стигне до този момент.

СВЕТЛАНА За да спаси душата си, човек може да предизвика цяла една империя.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Приближавам до онзи момент. Не ме е страх. Смъртта ми е приятелка. Преди години баща ми написа за „Момичето и смъртта“ на Горки: „Това е по-добро от „Фауст“ на Гьоте“. Вероятно не е предполагал, че смъртта ще даде свобода на дъщеря му.

КРИС Мама ми разказа за неуспешния си опит да скочи от Лондонския мост, тогава живеехме в Лондон, но полата ѝ била твърде тясна и не успяла да прескочи парапета, появили се двама полицаи и я откарали въкъщи, докато коментирали футболния мач по радиото, пълно фиаско.

МЛАДА СВЕТЛАНА Не неговата смърт. След като той умря, с мен започнаха да се отнасят като с държавна собственост. „Няма да говориш за баща си, няма да пътуваш, няма да се омъжваш за чужденец.“

СВЕТЛАНА Смъртта на Сингх. Разрешиха ми да отида за две седмици до Индия, за да разпиля праха му в Ганг. Останах там два месеца. Когато заминах, нямах никакво намерение да бягам.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Да, точно така. Не смъртта, а любовта.
Страх ме е за Олга.

СВЕТЛАНА Не можех да спра да си повтарям думите на Ганди:
„За да спаси душата си, човек може да предизвика
цяла една империя...“.

КРИС Мразех името си.

СВЕТЛАНА „... и така да постави началото на нейния край или
на нейното възкресение.“

КРИС Нищо че това е името на любимата баба на майка ми.
Красавицата, която имала четири деца и авантюри с
поляк, унгарец, българин и дори с турчин. И казва-
ла, че ще разбереш къде е душата, когато те заболи.
Затова го промених. Вече не съм Олга, а Крис.

СВЕТЛАНА Нямах намерение да бягам. Дори не взех снимки на
децата. Исках просто да върна Сингх в родината му.
Индия ме промени. Любовта на Сингх ме промени.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Някоя вечер, съвсем скоро, тя ще ос-
тане сама. Апокалипсисът ще дойде в шест вечерта
за дъщеря ми. Започнах да ѝ пиша писмо. Не искам
да плаче, искам да се усмихва, когато си спомня за
мен. Не искам да ме вижда мъртва.

ДЕТЕ СВЕТЛАНА Бях на шест, когато ме заведоха да целуна мама
за последен път.

АДА Говоря с дъщерята на врага на народа. Дава ми да
чета сценарий. Спомените на баща ѝ. Не мога да го
чета. Опитвам отново и отново. По-страшно е от
лагерите на Хитлер. Телата на мъртвите, хвърлени на
прасетата. Проверявам картата на България. Лагери
на смъртта във всеки град. Излизат снимки. Всякак-
ви снимки. Снимки на бивши хора. И на партизани.
Глави на мъртви партизани, забучени на площада.
Пет хиляди лева за една партизанска глава.
Гледам новините. Репортаж за мокри поръчки. Хора
с маски и променени гласове. Питат ги колко струва
човешкият живот в България.

Пет хиляди лева.

Няма случайни неща. Нищо не е случайно. Нищо не се променя. Цената на един човешки живот е същата.

СВЕТЛАНА Най-щастливият момент от моя американски живот. Олга беше само на три месеца. Бяхме седнали на верандата. Олга кротичко спеше в скута ми. Огромно куче лежеше в краката ми. Слънцето залязваше. По пътя се връщаше голямо стадо с крави, чувах се звънците им. В далечината се виждаха фигурите на съпруга ми и сина му. Тихо се люлеех на стола си и чувствах благодарност за тази красота, за тази щедрост, за тази необикновена пълнота на живота. Никога не се повтори. Но дори когато само си го спомням, изпитвам дълбока радост.

АЛИСА Този човек не ви обича вече. Искате да се освободите от вас. Мислите, че ще го задържите с парите си? Не можете да купите любовта му.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Възмущението бавно се надигаше в мен.

СВЕТЛАНА Аз го обичам. Той е баща на дъщеря ми. Какво не разбирате?

АЛИСА Не зная защо сте се омъжили за него, но сега е най-добрият момент за вас да подадете молба за развод. Повярвайте ми, сега всичко е на ваша страна, абсолютно всичко! Ще получите фермата, защото сте вложили в нея няколко пъти повече от първоначалната ѝ цена. Дължна сте да си вземете фермата от него и от сина му, те нямат право да харчат парите ви по този начин! Вие и дъщеря ви ще получите всичко.

СВЕТЛАНА Толкова млада. И толкова цинична. Жал ми е за вас.

АЛИСА Ще можете да запазите фермата, или да я продадете, или да я дадете под аренда, земята е добро капиталовложение. Предстои ви да дадете образование на дъщеря си. Знаете ли колко струва? Знаете ли колко сте загубили досега от този брак? Седемстотин хиляди долара!!! Имате само една трета от парите, с които сте били в деня на сватбата! Освен това сте

платили старите дългове на мъжа си и сте го спасили от банкрут! Даже сте платили данък за дарението, което сте направили в негова полза. Не е посмял да вземе заем от вас, защото после е трябвало да ви върне тези пари. Нямам думи за този човек!

СВЕТЛАНА Вие нищо не разбирате. Всички тук говорят само за пари, за пари и за пари. Аз го обичам. Не искам да се развеждам с него. Направих всичко това от любов, разбирате ли, изглеждаше толкова благороден и свенлив, същото усещане за тишина, спокойствие, вътрешен мир като Сингх и после разбрах колко е наранен, чувстваше се толкова виновен, че е причинил смъртта на жена си и на детето си, първата му жена, тя също е Светлана като мен, пръст на съдбата, била е бременна при катастрофата, не можеше да си прости, той е карал колата, исках да го излекувам, можех да го излекувам, съдбата ни срещна, никой не ме е обичал така, никой не ме е гледал така, как ме гледаше само, той обожаваше да ми купува рокли и да ме гледа как ги обличам, никой не е правил подобно нещо за мен досега, никой не ме е гледал така, докато пътувахме, ми пееше, рецитираше стихове, разказваше ми истории, никога не съм се смяла така, никой не ме е карал да се смея така и чудото се случи, бях на четирийсет и четири, беше невъзможно, истински дар, бях бременна, имаме Олга, не мога да се откажа от това, той е баща на дъщеря ми, заради Олга, не мога да се откажа от него, аз го обичам.

АЛИСА Но той не ви обича.

СВЕТЛАНА Толкова сте безсърдечна.

АЛИСА Той иска развод. Ако не се защитите, той ще ви обере, ще бъдете губеща, не разбирате ли?

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Не разбирах. Тогава не разбирах. Всичко, което чувах, ми се струваше вулгарно, цинично и жестоко. Не разбирах, че тази млада жена се опитваше да ми помогне, че беше разбрала в дълбочина моето положение и всичко, което ми говореше, не беше, за да ме уязви, а за да ми помогне. След много години като самотна майка най-сетне разбрах.

СВЕТЛАНА Но тогава не можех да мисля по този начин. А камо ли да живея по този начин. Като американка. Моите съветски предразсъдъци надделяха.

МЛАДА СВЕТЛАНА В СССР не са ни учили да мислим за материалната страна на семейния живот.

СВЕТЛАНА Баща ми нямаше никаква представа за парите.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Нали получаваше всичко, което пожелае.

СВЕТЛАНА Събираше пачките, които му се полагаха, в един шкаф. Понякога ми даваше от тях, мислеше, че ми дава страшно много, а всъщност това бяха нищожни суми, които ми стигаха за няколко дни.

МЛАДА СВЕТЛАНА Имах стипендия. Плащах сама всички сметки. Гордеех се, че съм толкова самостоятелна.

СВЕТЛАНА Искях да бъда независима.

МЛАДА СВЕТЛАНА Не смеех да му кажа.

СВЕТЛАНА Когато не се справях, вземах пари назаем от бавачката си.

МЛАДА СВЕТЛАНА А той се оплаквал на охраната: „Светлана проси“.

СВЕТЛАНА Никой не смееше да му каже истината. Че е загубил представа за реалността. По отношение на парите.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Всички си мислят, че съм наследница на милиони. Че златото на Сталин е скрито в швейцарски банки. Пълна глупост! На него не му пукаше за парите. Неговата страст беше властта. Неговият Олимп и собственоръчно създаден затвор.

СВЕТЛАНА Не можех да правя сметки. Никога не са ме учили. Не ми пука за парите. Губя нещо много по-голямо и важно. Губя го завинаги. Той е баща на дъщеря ми. Направих го от любов. Какво не разбирате? Вие

сте безсърдечна. Вие сте цинична и жестока. Като баща ми.

АДА

Трябва да кажа на някого. Звъня на дъщеря си. Тя е умна. „Болезнено умна“, казваше баща ми. Хващам я на летището. Чака си полета. Месец преди пандемията. Тогава още имаше полети. От Виена до Берлин. Алиса знае всичко. Много пътува. Пътуваше. Всеки уикенд пътуваше. Лондон, Токио, Ню Йорк, Париж, Пекин, Брюксел, Амстердам, Атина. Целият ми хладилник е в магнитчета. Носи ми ги всеки път, когато се връща. Обича да пътува. И като завърши, ще брани човешките права, правата на момичетата най-вече. Казвам на Алиса за бившите хора, хвърлени на прасетата. И за главите на партизаните в земята. И за цената на човешкия живот в България, която не се променя.

АЛИСА

Ненавиждам България. Никога няма да се върна. Никога.

АДА

Как смееш, Алиса! Какво каза, Алиса? Как смееш!? Ненавиждаш! Не може да ненавиждаш! Не разрешавам! Не позволявам! Не е редно. Не е правилно. Не може! Държиш се като... Държиш се като враг. Ти не си... Не си ми дъщеря. Аз не съм ти майка. Дъщеря ми е враг. Враг на народа. Враг на родината. Защо съм я родила? Защо не я... Не мога да го кажа. Ужасявам се да призная. Какво си помислям... Родина и родила. Същото като Ленин и Ленко. Така работи промивката на мозъка вероятно. Това е механизмът. А как се откачаш от матрицата?

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Олга беше на пет години. И реших да отида в „Метрополитън“. Сама. Учех се да бъда сама. Бях прочела някъде, че майката на режисьора е починала, а когато се сбогували, му казала: „Ти умееш да бъдаш сам“. Искях да се науча. Той да ме научи. Взех си ложа. През цялото време имах чувството, че съм в Москва. Гледах „Айнщайн на плажа“.

СВЕТЛАНА Режисьорът на спектакъла ми заприлича на Уес. Висок, красив и печален.

МЛАДА СВЕТЛАНА Сега всички ти приличат на Уес.

ДЕТЕ СВЕТЛАНА На мен ми хареса конят.

СВЕТЛАНА Нямахме кон.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Да, в „Айнщайн на плажа“ няма кон.

ДЕТЕ СВЕТЛАНА Но аз го видях съвсем ясно.

МЛАДА СВЕТЛАНА Стилът ми напомни на Мейерхолд. А актрисата беше точно като Зинаида Райх в „Дамата с камелиите“.

ДЕТЕ СВЕТЛАНА Аз не харесах „Дамата с камелиите“.

СВЕТЛАНА Напротив. Много я хареса. После години наред пазеше снимката с автографа и се опитваше да се обличаш като нея.

ДЕТЕ СВЕТЛАНА Не, не харесах „Дамата с камелиите“.

СВЕТЛАНА Баща ти не хареса „Дамата с камелиите“, ти беше във възторг, но се престори, че не я харесваш, за да се харесаш на баща си. А после скри снимката на Зинаида под възглавницата си.

ДЕТЕ СВЕТЛАНА Това не си го спомням. Но току-що чухме разговора между високия, красив и печален режисьор и неговия баща.

МЛАДА СВЕТЛАНА Веднага след оваците и аплодисментите бащата каза: „Браво! Много съм впечатлен! Сигурно си много богат!“.

ДЕТЕ СВЕТЛАНА Тъжният режисьор отговори: „Не, татко, не съм богат. „Айнщайн“ струваше един милион долара. Събрах осемстотин и петдесет хиляди и съм в дълг от сто и петдесет хиляди долара“. Таткото извика: „Дължиш сто и петдесет хиляди долара?“.

МЛАДА СВЕТЛАНА Този, който прилича на Уес, отговори още по-тъжно: „Да, сър“.

ДЕТЕ СВЕТЛАНА А таткото каза: „Никога не съм знаел, че си достатъчно умен, за да загубиш толкова много пари“.

МЛАДА СВЕТЛАНА Тъжният режисьор изведнъж засия от щастие, сякаш е чул най-голямата похвала на света.

СВЕТЛАНА Точно като Уес.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Има нещо руско в този режисьор. Нещо по Достоевски. Расколников или играчът на рулетката.

СВЕТЛАНА По-скоро Альоша Карамазов или княз Мишкин. Точно като Уес.

КРИС Туидълди и Туидълдум завеждат Алиса при хъркащия спящ Цар. „Сега той сънува – казва Туидълди. – И какво мислиш, че сънува?“¹

АЛИСА „Никой не може да отгатне това!“, заявява Алиса.

КРИС „Как! Ами че тебе сънува! – се провиква Туидълди, като плесва тържествуващо с ръце. – И ако престане да те сънува, къде мислиш, че ще отидеш...“

АЛИСА „Където съм си и сега!“, отвърща Алиса.

КРИС „Не, нее! – казва презрително Туидълди. – Ти няма да си никъде! Ти си само един предмет в съня му.“

КАТЕРИНА „И ако Царят се събуди – прибавя Туидълдум, – ти ще изчезнеш с пуф като пламък на свещ.“

АЛИСА „Няма! – извиква възмутено Алиса. – Освен това, ако аз съм само един предмет в съня му, я кажете вие пък какво сте тогава?“

КАТЕРИНА „Същото“, казва Туидълдум.

¹ Луис Карол. *Алиса в страната на чудесата. Алиса в огледалния свят* (прев. Стефан Гечев, 1965 г.).

- КРИС** „Същото, същото!“ извиква Туидълди толкова силно, че
- АЛИСА** Алиса казва: „Шшт! По-тихо, че ще го събудите!“
- КАТЕРИНА** „Какъв смисъл има да говориш ти за неговото събуждане – отвърща Туидълдум, – щом като си само предмет в неговия сън. Ти много добре знаеш, че не си истинска.“
- АЛИСА** „Истинска съм!“ казва Алиса и започва да плаче.
- КРИС** „Няма да станеш нито капка по-истинска, като плачеш“, забелязва Туидълди.
- АЛИСА** „Ако не бях истинска – казва Алиса, като се усмихва през сълзи, – нямаше да мога да плача.“
- КАТЕРИНА** Туидълдум я прекъсва презрително: „Ти пък да не мислиш, че това са истински сълзи?“
- АДА** Снежна буря се завихря. Тя не може да се върне. Не може да се върне в Берлин. Ужасена съм. Какво си помислих?! Как можах?! Тази снежна буря. Самолетът не може да кацне в същото време, в което си мисля: „враг на народа, враг, дъщеря ми е враг“ за детето си.
Защо съм такава? Защо? Ще убия детето си, ей така. Отклоняват полета. Не се знае дали ще кацне. Нищо не се знае. Не мога да повярвам. Моето дете. Не е възможно. Да казва такива думи. Дори да си го помисли. Не е възможно. Нещо се е случило. Обидили са я. Засрамили са я. Накарали са я да се срамува. Алиса е добро дете. Исква да защитава човешките права на момичетата във Венецуела например, където ги продават на дванайсет години.
- АЛИСА** Във Венецуела девствеността е стока, мамо. Можеш ли да си представиш? Щом момичетата станат на дванайсет, бащите им ги продават. Това се случва сега. Точно сега един баща продава дъщеря си във Венецуела.
- АДА** Ела да защитаваш човешките права тук, Алиса!

АЛИСА Какви ги говориш, мамо? Мислиш, че ще мога да бъда себе си, ако се върна? Нямам таланта да мълча. Не съм като теб. Ти успяваш ли да бъдеш себе си, мамо? Все чакаш някой друг да ти каже коя си и какво искаш. Успяваш ли да бъдеш истинска? Или само се преструваш?

АДА Усещам как ножът, с който беля картофи и си мисля за майката на Ленко, ранения партизанин и Ленин, се забива в сърцето ми. Какво правя? Нищо. Абсолютно нищо. Седмици наред разхождам забития нож до аптеката и обратно. Нито спирт, нито маски. Правя се, че не виждам ножовете, забити в сърцата на другите. Тайно, много тайно си представям, че съм Аспарух. Изваждам ножа и го забивам тук. Като копие. И казвам. Няма да мръдна. Няма да мръдна оттук. Докато не променя. Държавата и душата. Душата на държавата. Държавата на душата си. Няма да мръдна оттук. Докато не се променя. Безсънни нощи, в които давам обещания като героя на Чехов от „Светлини“. Цяла нощ спасява света и най-вече една проститутка, а на сутринта се събужда и сякаш нищо. Дори не смее да мине през мястото, където е срещнал проститутката. А аз сънувам, че съм черна жена. Убила съм момиче и съм зазидала тялото му в една бяла стена на тавана на някаква изоставена къща. Когато бях момиче, сънувах, че ято черни жени, жени демони, влизат в стаята ми и не ми дават да се изправя. Сега аз самата съм една от тези черни жени.

ПИШЕЩАТА УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН УИЛСЪН,
БЛАГОДАРЕМ ЗА ГОСТОПРИЕМСТВОТО И ЗА ПОМОЩТА! ПРИЗНАВАМ, ЧЕ ОСВЕН В КУХНЯТА СЕ РАЗХОДИХ И В ПАРКА НА „УОТЪРМИЛ“, ПРОСТО НЕ МОЖАХ ДА СЕ ВЪЗДЪРЖА!
ДВОРА ЦВИЕЛИ ИМА ИНТЕРЕСНА ИСТОРИЯ ЗА ДРЕВНИТЕ ЙОГИ И НАЧИНА, ПО КОЙТО ПОМАГАЛИ НА ХОРАТА ДА СЕ СПРАВЯТ С ПРИВЪРЗАНОСТТА СИ КЪМ ПАРИТЕ. УСЕЩАМ, ЧЕ ТОВА, КОЕТО ПРАВИ ПАНДЕМИЯТА В МОМЕНТА С ЦЕЛИЯ СВЯТ, Е СЪЩОТО. ИСКРЕНО СЕ НАДЯВАМ ДА ВИ РАЗКАЖА ТАЗИ ИСТОРИЯ В СЛЕДВАЩО ПИСМО. ВСИЧКО ЗАВИСИ ОТ ЯТОТО ЧЕРНИ ЖЕНИ, НО ТЕ СА ИЗКЛЮЧИТЕЛНО

БЛАГОСКЛОННИ, КОГАТО ЗАГОВОРЯ ЗА ВАС, ТАКА ЧЕ СЪМ НАСТРОЕНА ОПТИМИСТИЧНО. ЗАЩО СВЕТЛАНА?

ЗАЩОТО СВЕТЛАНА И СВЕТЛИНА СИ ПРИЛИЧАТ, А СВЕТЛИНАТА Е ГЛАВНО ДЕЙСТВАЩО ЛИЦЕ НЕ САМО В „АЙНЩАЙН НА ПЛАЖА“, ВЪВ ВСИЧКИТЕ ВИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ, НО И В МОЯТА ДЕТСКА СТАЯ. СВЕТЛИНАТА НА НОЩНАТА ЛАМПА БЕШЕ ЕДИНСТВЕНОТО МИ ОРЪЖИЕ СРЕЩУ ЖЕНИТЕ ДЕМОНИ.

И ЗАЩОТО СВЕТЛАНА Е КАТО ВСИЧКИ НАС – СЛЯПА ЗА НЕДОСТАТЪЦИТЕ СИ, ЕГОИСТИЧНА, ВЛУДЯВАЩО МАНИАКАЛНА ПОНЯКОГА, СЛЯПА ЗА ВСИЧКО В СВЕТА, КОЕТО НЕ ЖЕЛАЕ ДА ВИДИ, И В СЪЩОТО ВРЕМЕ ТЯ Е МНОГО ПОВЕЧЕ. ТЯ Е МИНАЛОТО, НАСТОЯЩЕТО И БЪДЕЩЕТО, ПРАШИНКАТА, В КОЯТО МОЖЕШ ДА ОТКРИЕШ ЦЯЛАТА ВСЕЛЕНА ИЛИ ПОНЕ ИСТОРИЯТА НА ЕДИН ВЕК, НОСТАЛГИЯТА ПО КОМУНИЗМА, КРАХА НА АМЕРИКАНСКАТА МЕЧТА И СЪЩО ТАКА УСЕЩАНЕ ЗА СЛЪНЧЕВ ЛЪЧ.

ЧУВСТВАМ Я КАТО ЧАСТ ОТ СЕМЕЙСТВОТО СИ – ТЯ Е РОДЕНА В ГОДИНАТА НА ДЯДО МИ, НОСИ ИМЕТО НА БАЩА МИ, ЧЕРВЕНОКОСА КАТО БАБА МИ, ВЗИСКАТЕЛНА КАТО МАЙКА МИ, ИМПУЛСИВНА КАТО ЛЕЛЯ МИ И СЪЩО КАТО НАС ПРОГРАМИРАНА ДА ЧУВСТВА, МИСЛИ И ДЕЙСТВА КАТО НИЩОЖНО ВИНТЧЕ В ЕДИН ОГРОМЕН МЕХАНИЗЪМ, ДА ПРОПУСКА НАСТОЯЩЕТО, ЗАЩОТО ВИНАГИ СВЕТЛОТО БЪДЕЩЕ И ГЕРОИЧНОТО МИНАЛО СА ПО-ВАЖНИ, ДА СЕ ПОДЧИНЯВА, А НЕ ДА ЖИВЕЕ.

КАТО ДЕТЕ МЕЧТАЕХ ДА СТАНА ЛЕКАР И ДА ИЗОБРЕТЯ ХАПЧЕ ЗА БЕЗСМЪРТИЕ, НО НЕ ЗА МАМА, ТАТКО ИЛИ БРАТЧЕТО СИ, А ЗА ЧОВЕКА ОТ ПОРТРЕТИТЕ И ТЕЛЕВИЗОРА, НАШИЯ МИКРОСТАЛИН, ДОРИ НЕ ИСКАМ ДА МУ КАЗВАМ ИМЕТО. ЧУВСТВАМ ТОВА КАТО ГРЯХ, ПОВРЕДА, РАНА НА ДУШАТА. СВЕТЛАНА МИ ДАВА НАДЕЖДА, ЧЕ ИЗКУПЛЕНИЕТО Е ВЪЗМОЖНО.

Крис чете писмото на майка си.

СВЕТЛАНА В любовта си аз оставам винаги с теб.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Не го забравяй.

МЛАДА СВЕТЛАНА Ние, които сме лишени от тленна плът, все така ви обичаме вас там, на Земята.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Затова не плачете за нас.

ДЕТЕ СВЕТЛАНА Никога, никога не плачете за нас.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Сълзите ви само ни разстройват.

СВЕТЛАНА Така е, така се получава.

МЛАДА СВЕТЛАНА Но ние, от които не е останало нищо освен душата ни, винаги ще ви обичаме.

СВЕТЛАНА Понякога чувстваме... Понякога вие чувствате топъл полъх или дихание да ви докосва.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Това е – ние. Това сме ние. Знаем го, тъй като сега аз също съм само дух, само душа... само?

ДЕТЕ СВЕТЛАНА О, не, ние тук можем много.

СВЕТЛАНА Можем да ви защитим от беда, можем да ви прегърнем... да ви вземем в обятията си като в топъл пашкул.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Можем да изцерим раните, които сами си нанасяте, защото оттук, високо над Земята, ние всичко виждаме.

МЛАДА СВЕТЛАНА И сме готови винаги да ви помогнем.

ДЕТЕ СВЕТЛАНА Но не плачете, никога не плачете за нас, по-скоро мислете за нас с усмивка.

МЛАДА СВЕТЛАНА Ние ви обичаме и винаги ще ви обичаме.

СВЕТЛАНА Казвам НИЕ... защото ние, любящите души, тук сме много.

ВЪЗРАСТНА СВЕТЛАНА Дори моята отчаяна майка е тук; най-сетне се е освободила от земните противоречия и тревоги и сега е тук – една прекрасна душа; такава, каквато винаги е била.

СВЕТЛАНА Ние всички ви обичаме.

ДЕТЕ СВЕТЛАНА Не плачете за нас.

МЛАДА СВЕТЛАНА Обичаме ви.

СВЕТЛАНА Мама.

ДЕТЕ СВЕТЛАНА Извинявай за печатните грешки, но уви, и тук писането на машина трудно ми се отдава.

Таня Йорданова е изследовател на темата за парите в родовата динамика и влиянието на решенията, които се взимат в дългосрочен аспект. В момента е докторант в СА „Д. Ценов“,

град Свищов, катедра „Финанси и кредит“, с предстояща защита на дисертационен труд, посветен на изследването на финансовото поведение на домакинствата. Има професионален опит като обучител по финансова култура.

НАСЛЕДСТВОТО
пиеса в четири действия

Таня Йорданова

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

АНИ

ВАСИЛ, брат на бащата на Ани

ГЕРГАНА, сестра на бащата на Ани

ПЪРВО СЪНОВИДЕНИЕ, мъж на около четирийсет години, дядо на Ани

ВТОРО СЪНОВИДЕНИЕ, мъж на около трийсет години, братовчед на бабата на Ани

ТРЕТО СЪНОВИДЕНИЕ, мъж на двайсет години, брат на бабата на Ани, годеник на Бабата с бяла рокля, убит от своя братовчед

БИБЛИОТЕКАРКА, жена на около шейсет години

БАБА С БЯЛА РОКЛЯ

РАЗКАЗВАЧ – ГЛАСЪТ НА БАБАТА С БЯЛА РОКЛЯ

Музика: „Зората“, песен на група „Щурците“

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

НОЩ

Действието се развива в провинциален град, в дома на семейство Неделчеви.

Времето на действието се определя чрез календар на стената: Ани е на двайсет години, десет години след първата катастрофа.

РАЗКАЗВАЧ – ГЛАСЪТ НА БАБАТА С БЯЛА РОКЛЯ

Необикновени са пътуванията на хората. Всеки ден някой тръгва за някъде: за работа, за среща с приятели, някой пътува за вкъщи. Има много начини хората да пътуват. Случва се някое от тези пътувания да започне с автомобил и хората пътуват с усещането, че ще стане нещо хубаво в следващия момент. Но уви, невинаги е така. Понякога пътуването отвежда до най-неочаквани места. Възможно е да започне с автомобил и да завърши в сънищата, където всеки сам търси отговорите на въпроса: закъде пътува.

В стаята има гардероб, огледало, спалня. Има масичка с лист и химикалка.

ПЪРВА СЦЕНА

Тъмно е. Звук от силен удар – катастрофа. После се чува как дъждовни капки се стичат по стъклата. Миг тишина. Долавят се виковете, бълнвания, стонове. Влизат трите Съновидения, отразени в огледалото. Постепенно се вижда, че на спалнята спи някой, а сънят се разказва от Съновиденията.

Докато тече сцената, продължава да се чува звук от сирена на линейка. Някакви хора говорят. Някой плаче.

ПЪРВО СЪНОВИДЕНИЕ Сънуваш катастрофата, Ани. Опитваш се да си спомниш какво ти говорех в онзи момент на безсъзнание. Моментата между живота и смъртта. Измъчват те кошмари. Време е да се събудиш вече. Баба ти, моята жена, загина при

катастрофата. Какво още трябваше да се случи, за да се събудят моите деца? Но не. Те не разбраха как да живеят. Продължиха да се мамят. Щом те не могат, тогава ти се събуди, Ани. Нали си ми внучка, нали носиш моята кръв. О, как обичах баба ти!

Той посегна на честта ѝ. Това беше нашата тайна с нея. Това беше нашата семейна тайна. Това беше тайна, която всички знаеха. Хората постепенно започнаха да ме избягват. Нямах с кого да говоря. В мен остана тайната. Накрая се разболях от рак и си отидох десет години по-късно. Всички въздъхнаха, като помислиха, че с това си отива тайната. Не, една тайна никога не си отива със смъртта на хората. Една тайна си отива, когато се разкаже. А когато се премълчава, тя напомня за себе си чрез болести, катастрофи, неочаквани събития. Остане ли тайна, продължава да живее. Хората не разбират, че случващото се е част от тайната. Постепенно времето заличава следите и само несбъднатите мечти и разочарования на хората могат да измерят колко страшна е била тайната. Събуди се, мила внучке. Ти се върна, за да разкажеш тайната на семейството.

Отива до прозореца. Гледа дъжда. После до масата. На нея има снимка на Ани и баба ѝ. Взима снимката, разглежда я.

ВТОРО СЪНОВИДЕНИЕ Сънуваш катастрофата, Ани. Питаш се защо те измъчват кошмари? Питаш се кой съм? Никога не си чувала за мен. Аз съм този, който опетни честта на баба ти. Алчността и завистта ме погубиха. Искях с измама да взема богатството на семейството на баба ти. Престорих се на влюбен, опетних честта ѝ. Бях измамник. Пропилях богатството, което ми оставиха моите родители. Те си отидоха, докато бях почти дете. Лесно тръгнах подир лошите съвети на приятели. Когато пропилях всичко, се оказах сам. Лошото беше, че дължах пари. Заплашвах ме. Как можех да се измъкна?! Само ако се ожена за богато момиче и взема зестрата му.

Баба ти беше и красива, но и моя братовчедка. Започнах често да ходя у тях. В началото никой не се учуди, нали бяхме роднини. Така продължих известно време и хората започнаха да говорят, че има нещо между нас. Тя беше толкова срамежлива, че не смееше да каже, че не е вярно. Един ден, когато пак бях у тях, тя изведнъж се развика и каза да спра с лъжите, защото

обича друг човек, както и че са си дали дума да се оженят по Коледа. Изтръгнах. Всичко се проваляше. Тогава замислих друга измама. Започнах да разпространявам слухове, че брат ѝ е против нашата любов. Той знаеше, че дължа пари на много хора. Организирах убийството му, като го подмавих една вечер с историята, че ще бягаме със сестра му, за да се оженим в града. Мислех, че като падне петно върху честта ѝ, като премахна брат ѝ, и тя ще се омъжи за мен. Но както се казва, човек предполага, а Бог разполага. Убих братовчед си и избягах. Ани се поболя от мъка. Родителите ѝ се споминаха. А тя дари всичкото наследено богатство на един манастир и отиде да живее при някаква своя леля в друг град. Дядо ти не я забрави обаче. След една година се ожениха.

Минаха години, озлобих се. Още по-зле стана положението ми. Върнах се, вече никой не ме помнеше. Живеех в края на града в една барака. Каквото изкарвах през деня от работа, вечер го изпивах. Баба ти и дядо ти вече имаха четири деца. Дядо ти беше работлив човек. Живееха щастливо. Понякога отивах на края на улицата, на която живееха, и слушах смеха и песните, идващи от дома им. Питам се защо се получи така. Мислех си, че ако тя беше избрала мен, щяхме да бъдем щастливи.

Един ден потропах на вратата им. Знаех, че няма никого. Дядо ти беше заминал по работа. Децата бяха на училище. Тя ме позна. Поисках някаква работа да свърша, но тя каза да дойда друг път, когато дядо ти е у дома. Поисках хляб. Тя отиде да вземе. И аз влязох след нея. Не се съдържах. Толкова ме беше яд на нея. Изнасилих я. Последното, което помня от нея, е как гледаше в една точка, свлечена на земята.

Убих човек, посегнах на честта на братовчедка си. Никой не говори за мен. Никой не споменава името ми. Стоя на предела между живота и смъртта и не мога да премина отвъд. Разкажи за мен, Ани. За моите грехове. Душата ми ще намери покой само така.

Отдръпва се в ъгъла и стои с поглед към прозореца.

ТРЕТО СЪНОВИДЕНИЕ Сънуваш катастрофата, Ани. Влизам в сънищата ти. Аз съм братът на баба ти. Убиха ме заради измама. Как лесно повярвах на лъжите на един човек, който е мой братовчед, а за мен беше повече от

брат. Защо не попитах сестра си дали е истина онова, което се говореше, че са влюбени и ще бягат. Само един човек остана, който ме помни. Любовта на живота ми. Щяхме да се женим. Остана ѝ само бялата рокля. Единственото, което искам, е да прегърна любимата си. Колко много се измори душата ми!

Отдръпва се до прозореца. Стои с наведена глава. Раменете му са отпуснати и се тресат от глух плач.

ПЪРВО СЪНОВИДЕНИЕ Ани, чуваш ли? Върнахме се, за да разкажеш за нас. Събуди се. Не оставяй душите ни да скитат още.

Връщат се в огледалото в реда, в който са излезли от него.

ВТОРА СЦЕНА

Ани се събужда. Става, разхожда се. Говори си нещо сама. Сяда и започва да пише. Зачерква и хвърля листа. После пак се разхожда. Стои до прозореца. Чува се дъждът, който трополи по прозореца.

АНИ Кошмарите – всяка нощ ги сънувам. Все същите хора, които ми говорят, и все едни и същи неща. Понякога са съвсем ясни, виждам ги как стоят до леглото ми и говорят. И все онази катастрофа. Все към нея ме връщат. И все същите сънища. Сънувам как тръгваме от къщата на чичо Николай. Пътуваме към вкъщи. Аз гледам през прозореца на колата. Баща ми шофира. Майка е отпред до него. Обърнала се е назад към мен и баба и нещо говори. Смеем се. Чувствам се толкова спокойна, щастлива. Последният миг на щастие. И изведнъж. Страхотен удар и онова пропадане в нищото. После бях с баба, тя ме държеше за ръката, вървахме и в един момент тя спря, целуна ме по челото и ми каза: „Връщай се!“ И продължи.

Оказва се, че три дни съм била в кома. Един човек ме измъкнал от смачканите останки, взел ме в колата си и ме закарал в болницата. Когато отворих очи, над мен беше надвесен някакъв лекар, който ми се усмихваше. Помня очите му. После пак заспах. Когато

се събудих за втори път, бях в болнична стая. Влезе братовчедка ми. Носеше сок от портокал. Мразя сок от портокал. През онази година животът ми премина в болницата със сок от портокал.

Защо се случват катастрофите? До онази момент се смеех щастливо. Имах семейство и приятели, които ме обичаха. След него всичко се промени. Брат ми стана мълчалив и затворен. Колко ли се е изплашил, когато са му казали, че сме катастрофирали. Родителите ми се превърнаха в болни старци само за един миг. Когато се прибрахме в къщата, тя не беше същата. Ние не бяхме същите!

Къщата! (*Високо, ядосано.*) Тази къща е причината. В деня, в който съм се родила, е взето решението да се купи къща в този град. Защо тогава? Защо не по-рано? Защо баба ми решава да живее при нас? Защо се налага да се върнат родителите ми тук? Защо? Мразя я тази къща. Високите ѝ стени, огромните прозорци, дървените стълби. Сливата е с толкова голяма корона, че през лятото на двора е много сенчесто, дори е студено.

Ани сяда и пише. Сълзи се стичат по бузите ѝ.

Дъждът продължава да чука по прозореца.

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

ДЕН

Действието се развива в провинциален град, в дома на семейство Неделчеви.

Времето на действието се определя чрез календар на стената: Ани е на десет години, действието се развива няколко дни след катастрофата.

РАЗКАЗВАЧ – ГЛАСЪТ НА БАБАТА С БЯЛА РОКЛЯ

Всяко семейство има свой вътрешен свят, който определя семейните правила. Всеки един от семейството е изправен пред опасността да бъде наказан или да се почувства виновен, ако наруши правилата. Времето лети. Очакването да се промени нещо витае във въздуха. Промяната настъпва, когато миналото и бъдещето ненадейно се пресекат в една точка. Събитие, при което времето променя линейния си ход, изведнъж хората се озовават в друга реалност и правилата остават толкова далече.

ПЪРВА СЦЕНА

Васил и Гергана стоят в кухнята на къщата.

ГЕРГАНА Мама си отиде само преди няколко дни и аз още не мога да повярвам. Каква нелепа смърт – при катастрофа. Предния ден говорихме с нея по телефона. Още не мога да повярвам, че това се случи. Този човек е заспал на волана и ги е блъснал. Когато се обади, не можах да повярвам.

ВАСИЛ Вчера разговарях с така Мила. Вече състоянието и на тримата е стабилно. Притеснява се как да съобщи на Николай.

ГЕРГАНА Пита ли я кога изтича договорът му?

ВАСИЛ В края на годината. Обадила му се, че Георги, Мина и Ани са претърпели тежка катастрофа и са в болница. Казал, че ще се опита по-рано да се прибере. Само трябва да уреди самолетния си билет.

ГЕРГАНА Сега какво ще правим? Трябва да разделим вещите на мама. За кръвнината от оня убиец, дето е заспал на волана, ще го чакаме да се прибере в България. Аз мисля, че трябва да я разделим между трима ни.

ВАСИЛ Е, как само между трима ни?

ГЕРГАНА Така. Все пак може да кажем, че Георги уби мама.

ВАСИЛ (*сърдито*) Не говори глупости. Другият шофьор е заспал на волана и е влязъл в тяхното платно.

ГЕРГАНА Аз не знам кой е заспал и кой къде е карал, но мама си отиде, докато Георги шофира.

ВАСИЛ Престани. Какви глупости говориш? Брат ни, жена му и дъщеря му лежат в болница. Аз се грижа за сина им. Много е трудно за всички в този момент. Нека разделим каквото има от мама, а за кръвнината ще говорим, когато се върне Николай.

ГЕРГАНА Отивам в стаята на мама да донеса нещата ѝ.

Излиза от стаята.

ВАСИЛ Още не мога да повярвам. Тази внезапност е убийствена. Имаше я майка ми, днес я няма. Вчера говорех с нея по телефона. Разделихме се, като си пожелахме да се видим скоро. И изведнъж, няма я. Сега това „скоро“ вече не означава нищо. Забравих дали някога съм ѝ благодарил. Дали някога изобщо съм я целунал? Забравих. Аз съм средният син. Какво очаква майката от средния син? Дали бях добър син? Опитах се, старах се. Ето, станах добър инженер. Хората ме уважават. Обичам жена си и съм щастлив баща на двама синове. Дали някога съм я разочаровал и съм ѝ искал прошка? И това забравих. Как ме ядоса сестра ми! Какви глупости говори?! За кръвнината на мама. Та ние само преди часове я изпратихме. Странно, че вчера жена ми и тя говореше по същия начин.

Гергана се връща в стаята и носи подредени дрехи, които поставя на стол. Излиза и когато отново се връща, носи торби.

ГЕРГАНА Това са вещите от скрина.

Започват да разглеждат нещата едно по едно.

ВАСИЛ Ето, това е часовникът на тате. А това е на мама златната гривна. Ето и сребърните прибори. Дрехите ѝ може да оставим в скрина.

Гергана рови в нещата.

ГЕРГАНА Къде е торбичката с пендарите от баба?

ВАСИЛ И аз гледам за нея, но я няма. Може между дрехите да е.

Пак започват да ровят. Търсят във всяка дреха.

ГЕРГАНА Аз и друго исках да те питам. Къщата, какво ще правим с къщата?

ВАСИЛ Как какво ще правим? Вчера и жена ми това ме попита. Вие да не сте се наговорили? Къщата е на името на Георги.

ГЕРГАНА Да. Но е купена с парите от продажбата на бащината ни къща. Сега вече е различно. Мама я няма.

ВАСИЛ Нали Георги и семейството му ще се върнат тук, като ги изпишат от болницата?

ГЕРГАНА Да, но къщата беше купена, за да живеят тук с мама. За да се грижат за нея. Нея вече я няма. (Пауза.) А! Ето я торбичката с пендарите!

ВАСИЛ Да разделим нещата сега, а после ще говорим и за къщата. Все пак с адвокат също трябва да се консултираме.

Поделят нещата, като оставят купчинки за отсъстващите си братя Георги и Николай. После стават и си тръгват.

Гергана се връща и от един от джобовете на дрехата си изважда голяма златна монета с червено петно на нея. Прибира я в чантата си и самодоволно се усмихва.

ГЕРГАНА Много съжелявам, че мама умря. Как можа така да се случи? Катастрофа! Защо? Тя беше добър човек. И всички са в болница. Кой знае колко време ще им трябва, за да се възстановят?
Сега възниква въпросът какво ще правим с къщата? Вчера разговарях с Рени. И тя е съгласна с мен, че трябва да получим пари за къщата. Дано да навие брат ми. Той, Васил, все си е такъв от дете. Толкова

непрактичен. Виж, Рени е друг човек. Тя е умна жена. Умее да си гледа интереса. Разбира се, няма да му каже за нашия кратък разговор. Като се върне Николай, ще говоря с него. Той е най-голям от всички. Странно тогава защо той не пое ангажимента да гледа мама? Защо сам предложи тя да живее със семейството на Георги? Искал е да избяга от отговорността си ли? Защо? Макар че... какво питам? Ето... от колко години работи в чужбина. Устрои семейството си в големия град. Ако беше останал в малкия провинциален град, какво ли щеше да излезе от него? Нищо! Заради това ли се отказа от задължението си да се погрижи за майка ни?

А Георги? При него също нещата бяха тръгнали в една посока и се наложи да се върне тук. Бяха се устроили в Казанлък. След раждането на Ани щяха да получат апартамент. Още помня, когато се събрахме, преди да ги изпишат от болницата, за да почерпи. Тогава Николай постави въпроса да продадем къщата на село и да се купи къща в града. При когото отидеше да живее мама, на него оставаше къщата. Мама обаче направо записа къщата на името на Георги. Да. В крайна сметка къщата трябваше да остане негова само ако се грижеше за мама. А то какво се случи? Катастрофа. Край. Няма я мама – няма ангажимент. Не е справедливо така. И тогава не беше справедливо, че записа къщата на името на Георги, все едно други деца няма. За Николай и Васил – образование, а за мен, нали съм момиче, нищо! Нищо – кръгло нищо. Моят мъж нали все за това ме обвинява, че за мен няма нищо от семейното наследство. Нищо! Обидно е. Аз не съм ли тяхно дете? Затова взимам тази монета. За справедливостта. Сега като се замисля, ако кажа на Николай и Васил, те ще се съгласят с мен. Проблем може да имам само с Георги. Той е сприхав, все не може да се уточним къде е границата. И затова ме е яд. Нима аз не исках да продължа да уча? Нима не бях отличничка в гимназията? Нима нямаше да се справя, и то поне толкова добре, колкото братята ми. Не. Даже няхах такъв шанс. Омъжиха ме за гимназиален учител и решиха, че са изпълнили дълга си към мен. Справедливост ли – измама си ти в семейните отношения...

Излиза.

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

НОЩ

Действието се развива в провинциален град, в дома на семейство Неделчеви, двайсет години след катастрофата, през май.

Времето на действието се определя чрез календар на стената: Ани е на трийсет години, двайсет години след първата катастрофа.

РАЗКАЗВАЧ – ГЛАСЪТ НА БАБАТА С БЯЛА РОКЛЯ

Случва се нещо неочаквано, което променя спокойствието на дните. В този момент стремежът да се овладее тревожността се превръща в най-важна цел на битието. И после животът отново тръгва в своето русло. Онази ситуация е забравена, а и защо да се помни, след като неочакваните събития са случайни величини. Остава само очакването за щастливата промяна.

Мечтите и плановете се превръщат в прах в мига, в който бъдещето и миналото отново се срещнат. И отново, и отново, за да напомнят, че човекът не е „Остров, вътре в себе си затворен“¹.

В стаята има гардероб, огледало, спалня. Има масичка с лист и химикалка.

ПЪРВА СЦЕНА

Тъмно е. Звук от силен удар – катастрофа. После се чува как капят дъждовни капки по стъклото. Миг тишина. Долавят се виковете, бълнувания, стонове. Трите Съновидения са до огледалото. Постепенно се вижда, че на спалнята някой спи и сънува.

Докато тече сцената, продължава да се чува звук от сирена на линейка. Някакви хора говорят. Някой плаче. Събужда се.

¹ Джон Дън, прев. от англ. Владимир Левчев (1979).

АНИ

Сънувам катастрофите. Кошмари. Кошмари с отворени очи, кошмари със затворени очи. Живея в свят, в който не зная какво се случва. Не зная дали сънят ми вече не е животът и животът – сън. Дали телефонът няма пак да звънне. Всеки път едно и също, глас, който съобщава, че някой внезапно си е тръгнал. Страх ме е. Страх ме е, че хората, които обичам, си тръгват. Страх ме е дотолкова, че на никого не казвам, че го обичам. Бягам от този звън. Живея в различни градове. Мисля си, че така ще избягам от телефонния звън. Този ужасен телефонен звън. Всеки път гласът е смразяващ. Не спира това звънене.

Сънувам, че трябва да продадем тази къща. Не мога да разбера баща си защо приема подобна отговорност, след като не е първороден? Майка ми, защо тя се съгласява да се преместят тук. Защо приемат това наследство? Толкова много въпроси.

Тя на никого не донесе щастие. Нито на родителите ми, нито на брат ми, нито на мен. Дали е нормално? Все пак тя е избрана за баба ми. Чичовците ми и леля ми са принудили баща ми да се премести тук. Веднага след моето раждане сме се преместили, за да не живее баба ми сама. Тя записала къщата на името на баща ми. Умна жена. Мъдра майка, познаваща децата си. Помня как след първата катастрофа роднините ни се опитаха да оспорят нейното решение за къщата. Заведоха дело, но така или иначе не успяха. Тогава последваха другите катастрофи. И все най-милото взимаха. След тези катастрофи остана само страхът във всички. Вече никой не иска нищо от никого. Останаха единствено страхът и мълчанието. *(Разхожда се. Сяда и пише. Смачква листовете и ги хвърля. Пак пише.)*

Сънувах, че трябва да намеря една жена. Тя ме чака, за да разкаже една история. Някой друг отдавна чака тази жена... от много дълго време. Коя е тази жена? Къде да я открия? Защо чака мен?

Ани започва да пише.

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

ДЕН

Действието се развива в селска библиотека няколко дни по-късно. Времето на действието се определя чрез календар на стената: Ани е на трийсет години, двайсет години след първата катастрофа.

РАЗКАЗВАЧ – ГЛАСЪТ НА БАБАТА С БЯЛА РОКЛЯ

Как само лети времето в един човешки живот? Всеки ден, година след година. Накрая всичко се слива и остават единствено несбъднатите желания. Има хиляди причини мечтите да се превърнат в сънища. Нещо неизказано, неизречено в семейството. Някаква страшна, срамна тайна, която е обгърната в мълчание. Това мълчание преминава през поколенията с такава сила, че е способно да заличи семейството.

Кога се сбъдват мечтите? Понякога са необходими няколко човешки живота, за да се срещнат миналото и бъдещето. Тогава се сбъдват само в сънищата.

ПЪРВА СЦЕНА

В селската библиотека. Ани рови из стари вестници и списания. Пита библиотекарката за книга, която разказва за историята на селото.

АНИ Вече трети ден съм тук и търся нещо, което всъщност не знам какво е... Но ще продължа. Всяка нощ сънувам, че трябва да търся.

Библиотекарката се приближава.

БИБЛИОТЕКАРКАТА Ето и тези книги. В тях също пише за селото. Вие какво търсите?

АНИ Търся история за пари, насилие, нещо, което е различно и се е случило тук. Моят баща е роден тук.

И двамата ми чичовци, и леля ми. Ако сте оттук, сигурно ги познавате. Бях на десет, когато баба ми загина при катастрофа. След това започна ужасът с катастрофите... през пет години някой си отиваше. Миналата година ми отнеха предимство на кръстовище. Загубих съзнание. За миг ми се присъни, че цялата кола е в кръв и пари. Изплаших се. Разпитвах какво ли може да означава това. Една баба ми каза, че такъв сън се сънува, когато някой от предците ти е замесен в нещо лошо. Сънят показвал, че е дошло време да се изкупи грях. Посъветва ме да разнищя тази история и да внимавам как се отнасям с парите. Иначе не се знае какви последствия може да има в живота ми. Тогава се смутих, но си казах, че това са бабини деветини. После се замислих. Аз съм студентка по финанси. Получих-ме пари от кръвнината за смъртта на баба, но чичовците ми и леля ми ги взеха. След това се случиха още толкова нещастия.

БИБЛИОТЕКАРКАТА Има една история, която съм чувала от баща си. Той, като се напиеше, я разказваше, но не знам дали е истина или измислица. Разказваше, че имало тук, в селото, човек, който се престорил на влюбен в братовчедка си и искал да се ожени за нея. Родителите ѝ не се съгласили. После се разкрило, че той искал да убие брата на момичето и да вземе цялото наследство. Започнал да разпространява слухове, че ще избяга с момичето в деня точно след Великден. Те стигнали и до брат ѝ. Той помислил, че е истина, и се наговорил със свой приятел да ги причекат в края на селото. После братът бил намерен с нож в гърдите. А момата се оказало, че изобщо не била излизала от къщата.

АНИ Какво става после? Баща ви жив ли е? Може ли да говоря с него?

БИБЛИОТЕКАРКАТА Не. Отдавна си замина. Все си мислех, че той е приятелят, който е бил с убития брат на момичето. Така и не разбрах. Но той тъгуваше, знаеше някаква тайна и не можа да я сподели.

АНИ Кого мога да питам? Кого?

БИБЛИОТЕКАРКАТА Има една възрастна жена. Може нея да попитате. Живее наблизко. Зад библиотеката, като излезете, вляво. В едноетажна къща с много бръшлян в двора.

Ани излиза.

ВТОРА СЦЕНА

Действието се развива в кухнята на стара къща. Всички стари къщи са еднакви. Тук часовникът е спрял. Календарът не е сменян отдавна. Една възрастна жена в бяла рокля е седнала на грохнал дървен стол, а в скута ѝ е отпусната плетка.

Бабата държи кърпичка и бърше сълзите си от време на време.

БАБАТА С БЯЛА РОКЛЯ Чаках те. Още когато чух, че баба ти е загинала в катастрофата, разбрах, че ще дойдеш. Молах се да ме намериш, преди да си отида, за да получат мир душите на много хора.

„За мъртвите или хубаво, или нищо друго освен истината.“ Време е за истината. Твоята баба беше много красива мома. Ти приличаш на нея. Братовчед ѝ беше пропаднал човек. След смъртта на родителите си пропиля богатството им. Искаше да се ожени за нея заради парите ѝ. Родителите ѝ не я дадоха. После се разчу, че той уж се бил наговорил с нея да избягат, а брат ѝ ги причакал с приятел, за да ги спрат. Накрая брат ѝ го намериха с нож в гърдите. Той беше търговец. Все носеше пари със себе си. Но тогава откриха само една кървава монета в джоба на ризата му – близо до сърцето. Едва милиметър понадясно да е бил забит ножът, и е щял да остане жив. От всичките деца на родителите си само те двамата бяха останали живи. Много страда тя за брат си. Родителите ѝ от мъка се споминаха. После тя дари всичкото наследство на един манастир и отиде да живее при своя леля. След време се омъжи за добър човек – дядо ти. Имаше слухове, че братовчед ѝ пак я задирял. Но не зная дали е вярно. После братовчедът изчезна. Казаха, че заминал в чужбина. Дядо ти след няколко години се спомина от рак. Беше голям песнопоец, но изведнъж спря да пее. Ала до последно обичаше баба ти. Много я обичаше. И как иначе.

Въпреки че името ѝ беше замесено в такава кървава история, той посмя да я вземе. И деца имаха от Бога. А аз останах да те чакам.

АНИ

Ти... ти... откъде знаеш всичко това?

БАБАТА С БЯЛА РОКЛЯ Аз... имам булчинска рокля. Бяхме приятелки с баба ти. Заедно ходехме на училище. Бяхме неразделни. Така се запознахме и с Димитър, брат ѝ. Често той ни помагаше за уроците, нали беше по-голям. Понякога идваше при нас и ни разпитваше как е преминал денят ни. Друг път сядаше до нас и пеехме заедно. Един ден баба ти излезе от стаята за малко. Бяхме вече девойки. Тогава той ме целуна. Разтреперих се. Страх ме беше, че някой може да ни види, но и се зарадвах, защото много го харесвах. После казах на баба ти, че не мога да ходя вече в тях. Тя се изненада и започна да ме разпитва да не би да ме е огорчила с нещо. След много усилия успя да разбере каква е работата и доста се посмя. Каза ми, че отдавна ни наблюдавала и двамата. Толкова сме били мили, защото всеки се мъчел да скрие какво изпитва към другия. Ах, как се ядосах! Каква приятелка само – наблюдавала ни, но без да продума. Такава лудетина беше баба ти. Каза ми, че вече всички знаят и няма нужда да се притеснявам. Така започна нашата любов с Митко. Събираше пари, за да направи къща. Един ден преди сватбата дойде вкъщи, седна на мястото, на същото, на което си ти сега. Седеше умислен, нищо не казваше. Попитах го да не би да се е уплашил и да иска да развалим сватбата. Той се разсмя. Прегърна ме, завъртя ме във въздуха и ме целуна. Отвърна, че се притеснява за баба ти. Пита ме дали не ми е споделяла нещо тези дни. „Че какво да ми е споделяла?!“, възкликнах аз. А той един умърлушен седеше, след което каза: „Нещо... да ходи в друг град?“. А аз: „Това ли било? Каза ми, че ще си купи специална рокля за сватбата ни!“. Той ме погледна замислено и нищо не отговори. Да съм знаела какво го мъчи, щях да му кажа, че така се шегувахме, защото смяташе на сватбата ни да обявят годеща с дядо ти. „Ех, какво направи, човече. Защо не ми каза какво те мъчи!“

На другия ден го намериха убит. Баба ти дойде да ми каже. Носеше черна кърпа в ръката си. Влезе, застана пак на същото това място и млъкна. Сърцето

ми се сви. А тя мълчи ли, мълчи. Накрая само каза: „Няма го вече!“. От очите ѝ сълзите западаха върху кърпата. Нещо ме отрязва в този момент, зави ми се свят. Нищо не помня после. Свлякла съм се на земята. С бялата рокля облечена. Нищо друго не ми остана от него. Само една булчинска рокля. И тя вече е дрипа като мен. Беше най-красивият момък, когото съм виждала. В мига, в който разбрах, че го няма, ослепяха не очите ми – сърцето ми ослепя. Ако имах внучка, щеше да прилича на теб, Ани.

АНИ Толкова тъжна история, бабо. Ако не са го убили, сте щели да се ожените?

БАБАТА С БЯЛА РОКЛЯ Да, Ани. Щяхме да се оженим. Свестих се чак на другия ден. Все още не исках да повярвам, че го няма. Преметнахме с баба ти черните шалове и животът спря. После баба ти замина. Не искаше да живее повече в тази прокълнатата къща. Дядо ти я върна към живота. А аз останах сама. Съвсем сама.

АНИ Вече не си сама. Имаш мен.

БАБАТА С БЯЛА РОКЛЯ Ех, Ани. Толкова се радвам, че ме откри. Човек трябва да си отиде щастлив от този свят, за да има сили да намери хората, които там го чакат. Време ми е вече. Там ме чака един човек, за да си дадем дума пред Бога.

Ани я прегръща и излиза.

Действието се развива в Казанлък.

В стаята има гардероб, огледало, спалня. Има масичка с лист и химикалка.

Тъмно е. Звук от силен удар – катастрофа. После се чува как капят дъждовни капки по стъклото. Миг тишина. Долавят се викове, бълнувания, стонове. Влизат трите Съновидения от огледалото. Постепенно се вижда, че на спалнята някой сънува.

Първото Съновидение отива до масата и поглежда снимката на Ани с баба ѝ. После прекосява стаята и излиза.

Второто Съновидение отива до масата и поглежда снимката на Ани с баба ѝ. Прекосява стаята и излиза.

Третото Съновидение отива до масичката, поглежда снимката на Ани с баба ѝ. Въздиша. После отива до прозореца. Влиза Бабата с бяла рокля. Тя отива и прегръща третото Съновидение, а сетне прекосяват стаята и излизат.

Звучи песента „Зората“.

Ани се събужда и отива до прозореца. Отвън зазорява и се вижда поле с рози, а отзад е Балканът.

КРАЙ

13 януари 2020 г.

Теодора Георгиева е завършила специалностите „Педагогика на масовата и художествена комуникация“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (2014), както и „Драматургия“ в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ (2018). Професионалният ѝ опит

като драматург включва: „Хензел и Гретел“, Младежки театър „Николай Бинев“ – София; „От-чая-ни-е“, по „Слугините“ на Жан Жьоне, I am studio – София; „Славия“, Държавен куклен театър – Сливен, „Вътрешният глас“, Младежки театър „Николай Бинев“. Участвала е във фестивала “From Page to Stage” (2018), както и в „Панаир на младите – Site-specific 2018“ в Младежки театър „Николай Бинев“ с проектите: „Черната кутия“ (автор и режисьор) и „Вътрешният глас“ (автор). Сценарист е на късометражния филм „Стъпки“. Сред номинираните автори е в Конкурса за нова българска драматургия „Иван Радоев“, Плевен, 2019, с пиесата „Маркет“.

АКТИВИ

Теодора Георгиева

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

МЪЖЪТ

ЖЕНАТА

СТАРЕЦЪТ

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС)

ЖЕНАТА С КНИГАТА

ЧОВЕКЪТ С КАРТИНАТА

ЧОВЕКЪТ С КНИГАТА

ВЪЗРАСТНАТА ЖЕНА

ПЪРВИ ПЪЛЗЯЩ ЧОВЕК

ВТОРИ ПЪЛЗЯЩ ЧОВЕК

ТРЕТИ ПЪЛЗЯЩ ЧОВЕК

ЧЕТВЪРТИ ПЪЛЗЯЩ ЧОВЕК

ЧОВЕКЪТ С ХАРМОНИКАТА

МЪЖЪТ ЗАД КНИГИТЕ

ТЪЛПАТА

СЦЕНА 1

Тъмнина. Чуват се само гласове.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Отворете!

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ В името на Клона!

Удари от тропане по врата.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ В името на Клона!

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Предайте се доброволно!

Чуват се изстрели и разбиване на врата. Първи и Втори пазител осветяват помещението с фенери – апартамент, в който се намира мъж, скрил се зад барикада от книги.

МЪЖЪТ ЗАД КНИГИТЕ Нищо не съм направил...

Двамата пазители на реда застрелват мъжа.

СЦЕНА 2

Площад, на който има голяма сграда с табела: „Централна управа на Клона“. Първи пазител, облечен в светлосиви дрехи, обикаля около площада. Втори пазител, облечен по същия начин като Първи пазител, идва.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Закъсняваш!

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Онези от Съпротивата са се събрали пред моста и не дават да се премине.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Ще ги пратят някъде да работят, без да придобиват активи за пет години, и ще се кротнат.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ *(гледа си часовника)* След малко ще дойдат.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ *(гледа часовника на Втори пазител)* Ти да видиш! Как го взе? За него ти трябват 100 актива.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Посетих Страната на активите.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Тя не съществува.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Ами ако съществува...

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Получил си бонус.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Добре де, бонус е. Но ако Страната наистина съществува?

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Измислица е. Страна, в която ти дават активи ей така.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Не е ей така. За да получиш нещо, даваш нещо.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Даваш труд, получаваш активи. Това е единственият начин.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Казват, че е голям късмет да отидеш там. Представи си го само. Няма да ни се налага да пазим този площад. Говорят, че самият Директор е ходил там, преди да основе Клона.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Приказки на хора, на които не им се работи.

Чуват се стъпки. Двамата пазители се ослушват.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ На позиция!

Първи и Втори пазител застават от двете страни на площада. Появява се Тълпата – група хора, облечени с еднакви дрехи в сиво-кафяв цвят. Те се движат с еднакви механични движения.

ТЪЛПАТА Напред! Към ефективност и прогрес!
Напред!
Към ефикасност и прогрес! Напред!
Сврѣхпродуктивност! Напред!
Напред! Към повече активи!

Активи без дефицит!
 Активи за прогрес!
 Прогрес за активи!
 Активи за живот!
 Живот за активи!

Появява се Мъжът. Застава встрани от движещите се хора. Облечен е със сиво-бели дрехи. Наблюдава хората.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Откъде се взе този?

Първи и Втори пазител отиват до Мъжа.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Вашата карта с активи, моля?

МЪЖЪТ Не я нося.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Всеки е задължен да я носи.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ За неизпълнение на задълженията се отнемат десет актива.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Чакай малко! Аз теб те знам. Вчера те давах по телевизията. (*Към Втори пазител.*) Един от първите основатели на Клона в нашия град. Работил е по първоначалните пакети и програми. При следващо повишение е щял да стане част от Управителния съвет. Но нещо е изперкал, изгорил всички проекти, по които е работил, изменил е месечния баланс и куп други дивотии.

По време на обясненията на Втори пазител Мъжът се опитва да си тръгне, но Първи пазител го спира.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ И сега безцелно обикаляш по улиците?

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Нарушаваш спокойствието!

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Нарушаваш реда!

Мъжът се опитва да се отдалечи от пазителите. Първи пазител го спира.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ И се държиш неуважително към пазителите на реда.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Отнемат ти се още 5 актива.

МЪЖЪТ Свободен ли съм?

Първи пазител прави път на Мъжа да мине. Мъжът се отдалечава.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Пълен идиот!

Чува се сигнал.

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Остават 5 минути до началото на работния ден.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Тоя... има нещо гнило. За какво му е било всичко това... От Ментално здраве са го прегледали. Нищо не му хлопа...

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Да не би да е от Съпротивата...

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Няма данни, ама нищо не се знае.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ И защо се шляе точно тука...

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Съмнителен ми е...

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Действаме.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Действаме.

Първи и Втори пазител отиват до Мъжа. Втори пазител го поваля на земята.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Задържан сте за съмнително поведение в близост до централата на Клона и подозрение за участие в Съпротивата.

Мъжът се съпротивлява. Втори пазител му пуска ток. Мъжът губи съзнание. Чува се сигнал. Втори пазител вади картата си с активи.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Бонус 40 актива за справяне с потенциално опасен елемент. Ти да видиш!

Първи и Втори пазител отвеждат Мъжа.

Чува се сигнал.

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1. Старт на работния ден! Пожелаваме ви продуктивен и прогресивен ден!

СЦЕНА 3

Апартамент. Жената, облечена с тъмносиви дрехи. Обикаля стаята. Мъжът влиза. Жената го замеря с книга. Мъжът хваща книгата.

МЪЖЪТ „Как да превърнем дефицита в актив“.

Жената го замеря с друга книга.

МЪЖЪТ „Теория на прогреса“.

Жената го замеря с още една книга.

МЪЖЪТ „Възход на актива“.

ЖЕНАТА Ти си пълен идиот!

МЪЖЪТ И на мен ми липсваше.

ЖЕНАТА Арест!

МЪЖЪТ Не бях направил нищо.

ЖЕНАТА Отнети активи!

МЪЖЪТ Просто се разхождах...

ЖЕНАТА Съмнения за участие в Съпротивата!

МЪЖЪТ Това въобще не ме интересува...

ЖЕНАТА Но мен ме интересува! В картата ти вече има забележка „проява на непродуктивно отношение“. (*Мъжът излиза от стаята.*) Къде тръгна?

МЪЖЪТ Може да се заразиш от непродуктивното ми отношение...

Жената го прегръща.

ЖЕНАТА Обещай ми, че ще отидеш да говориш със Стабилизатора.

МЪЖЪТ Защо?

ЖЕНАТА Цялото ти държание е в резултат на афектното ти състояние след... случката. Напускането на работата, държанието ти с пазителите...

МЪЖЪТ Той искаше да си запази правото на една малка лична свобода. Не е пречил на никого...

ЖЕНАТА Според закона не можеш да четеш забранена литература.

МЪЖЪТ И го застрелях за това?

ЖЕНАТА Имал е пистолет...

МЪЖЪТ Нямал е пистолет. Познавам го. Той ме е отгледал и го познавам. Нямал е пистолет.

ЖЕНАТА Не е трябвало да вади пистолет. Законите са такива.

МЪЖЪТ Сигурно и мен следващия път ще ме застрелят заради това, че се разхождам. (*Разкъсва книгите, с които Жената го е замеряла по-рано.*) Ето тези книги трябва да бъдат забранени! Заради тях трябва да убиват! (*Замеря Жената със страниците. Жената не реагира по никакъв начин.*) Съжалявам! (*Отива до Жената, прегръща я.*) Съжалявам...

ЖЕНАТА Ще закъснея за работа.

МЪЖЪТ Съжалявам.

ЖЕНАТА Понякога се чудя защо те обичам.

МЪЖЪТ Защото аз те обичам.

Жената излиза.

СЦЕНА 4

Площад. Мъжът седи в единия край и свири с хармоника. От другия му край влизат Първи и Втори пазител. Не забелязват Мъжа.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Е, това е живот! Не бях ял в стола от... откога не бяхме яли там? Омръзна ми все от павилиона, на крак.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Ако натрупаме още бонуси, ще можем и в ресторанта. (*Забелязват Мъжа.*) Я, виж там! Това не е ли нашият човек?

Приближават се до Мъжа. Мъжът продължава да свири, без да им обръща внимание.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Явно ти е домъчняло за ареста.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Уютно ли ти се стори?

МЪЖЪТ Нищо не съм направил.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ А това какво е? (*Сочи хармониката.*)

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Разсейваш хората, от което продуктивността им ще спадне.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ А спад в индивидуалната продуктивност води до спад в общата продуктивност.

Старецът се появява, облечен в тъмносив шлифер. Първи пазител, Втори пазител и Мъжът не го забелязват. Старецът ги наблюдава.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Отнемаме ти 20 актива.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ И конфискуваме опасната вещ.

МЪЖЪТ Нямате право.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Ти всъщност защо не си на работа?

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ В работен дезертъор ли се превръщаш?

Старецът се приближава до тях.

СТАРЕЦЪТ Тълпа от Съпротивата... от другата страна на моста...

Първи и Втори пазител се втурват натам.

СТАРЕЦЪТ Няма никаква тълпа.

МЪЖЪТ Ти кой си?

СТАРЕЦЪТ Някой, който може да ти помогне.

МЪЖЪТ Нямам нужда от помощ.

СТАРЕЦЪТ Щяха да те арестуват.

Чува се сигнал.

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Край на работния ден. Пожелаваме ви ефективна почивка. На централния вход ще намерите списък със събития, които ще повишат ефикасността ви. До утре!

Тълпата излиза от сградата. Старецът се отдалечава.

ТЪЛПАТА Напред! Към ефективност и прогрес!
Напред!
Към ефикасност и прогрес! Напред!

Без разсейване! Прогрес!
 Свърхпродуктивност! Напред!
 Напред! Към повече активи!
 Активи без дефицит!
 Активи за прогрес!
 Прогрес за активи!
 Активи за живот!
 Живот за активи!

Жената излиза след тях. Отива до Мъжа.

ЖЕНАТА Кажи ми, че си се видял със Стабилизатора.

МЪЖЪТ Хайде да се разходим. Извън града, в гората. Далеч от всичко. Както преди.

ЖЕНАТА Но само за час.

Мъжът и Жената тръгват.

СЦЕНА 5

Мъжът и Жената вървят из гориста местност в покрайнините на града.

ЖЕНАТА Защо не искаш да се видиш със Стабилизатора?

МЪЖЪТ Огледай се наоколо. Погледни зеленината. Усети въздуха.

ЖЕНАТА Защо искаш да затриеш всичко, за което сме работили? Животът наистина става по-добър, хората имат по-висок стандарт. Няма гладуващи, няма бедност. Нали това желаехме?

Мъжът продължава напред, без да отговаря. Жената го настига, хваща го за ръка. Двамата крачат в мълчание. Гората става по-гъста.

ЖЕНАТА Да се прибираме.

Чува се много тиха музика.

МЪЖЪТ Откъде идва...

Мъжът тръгва в посока на музиката.

ЖЕНАТА Може да е опасно.

Мъжът продължава. Жената тръгва след него.

МЪЖЪТ Шшт... Тихо!

Мъжът и Жената се скриват и отправят поглед към група хора, които танцуват.

ЖЕНАТА Забранено е.

МЪЖЪТ Какво е това място?

Жената ги гледа в захлас. Мъжът се отдалечава. Връща се до Жената.

МЪЖЪТ Ела!

Мъжът отвежда Жената до друго място, внимавайки да не ги забележат. Наблюдават група деца, седнали около една възрастна жена, която им чете.

ЖЕНАТА С КНИГАТА „Когато бях жив и имах човешко сърце – отговори статуята, – аз не познавах сълзите, защото живеех в Двореца на безгрижието, където на скръбта е забранено да влиза. Денем играех с другарите си в градината, а вечер водех танците в голямата зала. Градината беше заградена с висока стена, но никога не ми е дошло наум да запитам какво има отвъд нея, понеже всички ме наричаха Щастливия принц и аз наистина бях щастлив, ако удоволствието може да се сметне за щастие. Тъй живях и тъй умрях. А сега, след като умрях, те ме поставиха тук горе, така високо, че мога да видя цялата грозота и цялата нищета на моя град, и при все че сърцето ми е от олово, не мога да не плача.“¹

¹ Оскар Уайлд. *Щастливият принц* (прев. Сидер Флорин, 1977 г.).

ЖЕНАТА Това също е забранено. Да тръгваме... не знам какво е това място, но не трябва да сме тук.

Жената тръгва. Мъжът върви след нея. Крачат в мълчание. Отдалечават се от мястото.

ЖЕНАТА Знаеше ли, че са тук?

МЪЖЪТ Не...

Чува се шум от маршируващи стъпки. Жената рязко се спира.

ЖЕНАТА Тихо. (Ослушва се.) Ела.

Мъжът и Жената се скриват. Покрай тях минава отряд от пазителите на реда, насочващ се към мястото, откъдето Мъжът и Жената са дошли.

МЪЖЪТ Трябва да ги предупредим.

ЖЕНАТА Ще им отнемат няколко актива, в най-лошия случай ще ги арестуват...

Чуват се изстрели и виковете. Виковете секват. Изстрелите продължават.

СЦЕНА 6

Апартамент. Мъжът и Жената.

ЖЕНАТА Те не спазваха закона. Има закони. Трябва да мислим за прогреса на града, на човечеството, на цялата Вселена. Не е позволено това... Нали? Те бяха извън закона... те бяха опасни... Има закони. Кажете нещо, моля те! Били са от Съпротивата! Или сред тях е имало хора от Съпротивата.

МЪЖЪТ Това е Клонът... В пълния му блясък. Това прави с хора, които пречат на великия му прогрес...

- ЖЕНАТА Трябва да има някакво обяснение.
- МЪЖЪТ И какво печелим? По-голяма къща. По-хубава храна. По-скъпи технологии. Победихме мизерията в града. Но вкарахме мизерията в душите си.
- ЖЕНАТА Стига!
- МЪЖЪТ Не чувствай – трупай активи! Премахни съвестта си – трупай активи! Не гледай, не слушай, не говори! Трупай активи! Животът ти ще стане по-добър. Следвай закона! Трупай активи! И ние с теб сме такива... Не помогнахме... избягахме... Преди нямаше да го направим. Преди щяхме да им помогнем. Превърнахме се в страхливци... не виждаме нищо друго, освен броя на активите си... страхливци...
- ЖЕНАТА Стига!
- МЪЖЪТ Там имаше и деца.
- ЖЕНАТА Има някакво обяснение. Ще се разбере какво е...
- Мъжът излиза.*
- ЖЕНАТА Има обяснение, трябва да има обяснение. Има! Няма как да няма...

СЦЕНА 7

Мъжът е навън. Старецът се приближава до него.

- СТАРЕЦЪТ Какво искаш да направиш?
- МЪЖЪТ От пазителите ли си?
- СТАРЕЦЪТ Не можеш да промениш нищо.

- МЪЖЪТ** Ще ме арестуващ за неуважително държание? Или за клевета по адрес на Клона?
- СТАРЕЦЪТ** Ти направи своя избор. Много отдавна. Не можеш да го промениш. А и защо ти е да го променяш? Клонът донесе прогрес и развитие на Града.
- МЪЖЪТ** Донесе и абсурдни правила, ограничения, забрани...
- СТАРЕЦЪТ** За да получиш нещо, винаги трябва да дадеш нещо.
- МЪЖЪТ** Какво искаш?
- СТАРЕЦЪТ** И ти си като него... Но докъде го докараха идеите му? До това да го разстрелят в собствения му дом.
- МЪЖЪТ** Откъде го познаваш?
- СТАРЕЦЪТ** Не бъди като него. Приспособи се към ситуацията. Какво друго можеш да направиш? Да станеш част от Съпротивата? Да вдигаш безсмислени бунтове, барикадирайки се с книги? Да гориш проекти и планове? И промени ли се с нещо Клонът от това? Не си съгласен с някои от идеите... Тогава помисли как можеш да ги промениш. Имаше отговорна работа. Ако не беше правил опити да се разбунтуваш, щеше скоро да бъдеш повишен. Щеше да имаш власт. Можеше ти самият да дадеш повече свобода. Помисли... Къде ще си по-полезен за себе си, за обществото. Мога да ти осигуря активи, които да ти дадат шанс. Колко имаш сега? 30? 20? Мога да ти дам повече. Не е нужно да започваш от началото. Ще започнеш оттам, където прекъсна, и ще бъдеш полезен. Ела с мен в Страната на активите и ще имаш колкото искаш активи! Ще можеш да промениш всичко, което не ти харесва! Ще имаш свободата, ще имаш власт. Ела с мен!

Мъжът се отдалечава.

СТАРЕЦЪТ Ще дойдеш...

СЦЕНА 8

Апартамент. Жената седи, не откъсва поглед от вратата. Мъжът влиза. Жената се втурва към него. Прегръща го.

МЪЖЪТ Съжалявам.

ЖЕНАТА Аз съжалявам.

Чува се сигнал.

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Добро утро! Пожелаваме ви продуктивен, успешен, прогресивен, изпълнен с много активи ден!

През прозореца се чува Тълпата:

„Напред! Към ефективност и прогрес!

Напред! Към ефикасност и прогрес!

Напред!“

Жената излиза. Мъжът свири на хармониката, заглушавайки думите.

СЦЕНА 9

Апартамент. Мъжът свири на хармоника. Жената се прибира. Подава му доклад.

ЖЕНАТА Знаех си, че има обяснение! Били са от Съпротивата! Вътре са досиетата на всички.

МЪЖЪТ Не бяха от Съпротивата. И никой не е добре.

Мъжът свири на хармоника.

ЖЕНАТА Защо не искаш да видиш?

МЪЖЪТ А ти защо не искаш да видиш?

Мъжът свири на хармоника.

ЖЕНАТА Това е забранено.

МЪЖЪТ Ти ли ще ме издадеш?

ЖЕНАТА Утре е Месечният празник. Трябва да отидем. (*Мъжът продължава да свири.*) Пазителите ще проверят кой не е отишъл. Точно сега нямаш нужда от повече проблеми. (*Мъжът продължава да свири.*) Моля те, обеща ми! (*Мъжът продължава да свири.*) Защо се държиш така? (*Мъжът продължава да свири.*) Ще кажеш ли нещо?

МЪЖЪТ Искам да се махна от града.

ЖЕНАТА За да се махнеш, ти трябва 10 000 актива. За да ги имаш, трябва да работиш.

Мъжът продължава да свири. Жената излиза. Мъжът спира да свири.

СЦЕНА 10

Месечният празник. Всички хора са наобиколили една голяма дупка. До нея има пазители, сред тях са Първи пазител и Втори пазител. Мъжът и Жената са сред хората.

МЪЖЪТ Колко време трябва да седим?

ЖЕНАТА Още даже не е започнало...

МЪЖЪТ Видяха ме. Отчетох се.

ЖЕНАТА Започва.

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Днес е специален и различен Месечен празник, защото този месец става година, откакто Клонът пое управлението в този град. През изминалата година имаме трудности, но въпреки това ние успяхме да намалим дефицита, излязохме от стагнацията и бавно, но уверено вървим към прогрес. Всеки от нас може да помогне за глобалния прогрес, като е продуктивен, ефективен и ефикасен. Всеки от нас

може да помогне за прогреса, като натрупа повече и повече активи. Все още има много остатъчни елементи, които дърпат към застои или спад. Всички знаем за хората, които искат да върнат града към застоя, от който ние го изведохме. Но ние ще се справим и с тях! Сбогуваме се с всичко старо! Сбогуваме се с всичко, водещо до фалит! Сбогуваме се с всичко, което ни пречи да видим прогреса! Сбогуваме се с всичко деградиращо! Приветстваме прогреса!

МЪЖЪТ Това е абсурдно!

ЖЕНАТА Тихо!

Радостни възгласи от събраните хора. Човекът с картината се приближава до дупката, носейки една картина.

ЧОВЕКЪТ С КАРТИНАТА Сбогувам се с всичко, което ме разсейва и ми пречи да се съсредоточа върху истински важните неща, които ще ми помогнат да натрупам активи за по-качествен живот.

Хвърля картината. След него пристъпва Човекът с книгата.

ЧОВЕКЪТ С КНИГАТА Сбогувам се с всичко, което ме разсейва и ми пречи да се съсредоточа върху истински важните неща, които ще ми помогнат да натрупам активи за по-качествен живот.

Един след друг хората отиват и хвърлят неща. Хората около дупката се разпръсват. Възрастната жена понечва да вземе едно радио, което Човекът с радиото се опитва да хвърли в дупката.

ВЪЗРАСТНАТА ЖЕНА То е мое. Нямах право да го хвърляш!

Чуват се гласове от събраните хора: „Изхвърли го!“, „Има право!“, „Намалява се продуктивността!“.

ВЪЗРАСТНАТА ЖЕНА Нямате право!

Възрастната жена успява да си вземе радиото. Човекът с радиото я блъсва. Чуват се гласове от събраните хора: „Покажи ъ!“ „Няма право да спира ефективността!“.

МЪЖЪТ Оставете я!

ЖЕНАТА Не се меси...

Един човек взима със сила радиото от Възрастната жена. Мъжът го грабва обратно и го дава на Възрастната жена.

МЪЖЪТ То не е ваше!

Мъжът се отдалечава заедно с Възрастната жена. Първи и Втори пазител препречват пътя им. Първи пазител взима радиото. Мъжът се опитва да го спре. Втори пазител му попречва.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ За пореден път нарушаваш обществения ред.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Нарушаваш закона.

Първи и Втори пазител отвеждат Мъжа. През цялото време Жената седи отстрани и наблюдава.

СЦЕНА 11

Жената влиза в яркоосветена стая, в която има един стол. Сяда на него. Светлината става приглушена. Чува се гласът на Директора.

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Активи за живот!

ЖЕНАТА Активи за живот!

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Получих месечните ти отчети, мило дете. Следим и картата ти за активи. Досега имаш прогрес, увеличава се общият брой на активите ти. Посещаваш препоръчителните общи събрания. Гледаш обогатяващите филми и четеш само позволените книги. В списъка си с бонус-активите, които ще ти осигурят повишение, което знаеш, че ще ти донесе по-висок статус, ще можеш да посещаваш повече магазини, ресторанти, ще имаш право на по-добри лекарства. Но за жалост, има едно „но“, което хвърля сянка на тази перспектива. Има нещо, което е много притеснително, дете мое. (*Мълчание.*) Остарявам и започвам да прекарвам все повече време в

спомените си. Не бяха хубави, дете мое. Като малък живеех на улицата, нямах дрехи, нямах какво да ям, нямах подслон. Около мен минаваха хора, които имаха всичко. Те дори не ме поглеждаха. Бях горд, не исках да ги моля за подаяния. Но гладът, студът, отчаянието ме накараха да прося. Седях свит, с наведена глава, за да скрия сълзите, и си мислех как не съществува нищо по-ужасно от това да нямаш. Гладни сме, защото нямаме храна. Студено ни е, защото нямаме подслон. И си мислех защо аз съм така, а другите не? Каква беше разликата между нас? Аз имах желание да работя? Но не можех. Чувствах се изплашен. Не ме искаха никъде на работа... повечето дори не ме изслушваха, защото бях дрипав и мръсен... Каква вина имах аз за това? Израснах в приют. Учих само до десети клас... Но отново нямах вина. Училището се плащаше, а нямах пари. Исках, но не можех. Защо?... Не беше справедливо... Отново обикалях улиците, както когато бях дете, когато трябваше да прося. Сам, гладен, беден... Но вече не треперех. Вече не бях изплашен, а ядосан заради тази несправедливост. Това не беше честно. Не беше редно. Кой ни дава начален старт? Защо едни започваха с много, а други с нищо? Кой го определяше? Не беше честно, не беше справедливо. Чувствах се отритнат, ненужен, нищожен, премачкан, смазан от някого, за когото даже нямах представа кой е. Не исках да съм смазан повече! Не исках хората да бъдат мачкани. Заклех се да създам място, където никой повече няма да се чувства така. Място, където всеки да има равен старт, където да започва от едно ниво. Създадох Клона – в началото беше една малка фирма, в която всички работници оставяха парите си и притежанията си отвън. Давах им по 20 актива и работеха. Всички заедно. Работехме и живеехме заедно. Тези 20 актива им бяха достатъчни, за да живеят – да имат храна, да са на топло. Всеки, който искаше повече, можеше да получи повече, трябваше само да работи повече. Повечето хора работеха все повече и повече и получаваха много над минимума, от което и стандартът им на живот бе над минимума. Но дори и тези с минимума имаха всичко необходимо. Никой не гладуваше, никой не седеше на студено, никой не се страхуваше. Нашата фирма беше един процъфтяващ оазис в пустинята на града, който затъваше в поредната криза. Всички фирми фалираха. Само Клонът не. Ние продължавахме да

трупаме прогрес след прогрес. От Управата на града поискаха да им помогнем. И ние спасихме града с нашата дисциплина. Управлявахме го по нашия модел. И градът процъфтяваше в прогрес. И така, град след град. Прогрес след прогрес. Има, естествено, и хора, които са против нас... Но всеки, който е достатъчно осъзнат и отговорен за себе си и за света, знае, че Клонът е единственият възможен модел, който ще превърне света в по-добро място. И единственият модел, който дава равен старт на абсолютно всеки човек. (*Мълчание.*)

ЖЕНАТА Активи за прогрес!

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Най-трудно е да се преборим със съмненията на хората. Ти имаш ли съмнения, дете мое?

ЖЕНАТА Не, господин Директор.

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Напротив, дете мое. Усецам го.

ЖЕНАТА Нямам съмнения.

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Ти беше една от онези, които ни извикаха. Заедно с теб и другите съградихме Клона в този град. Има трудности. Случва се да срещнем съпротива. Случва се да водим битки. Никак не харесвам тези борби, мило дете. Но ако не се борим, каква е алтернативата? Спомняш ли си какво беше, преди ние да дойдем, мило дете? (*Мълчание.*) Мило дете, коренът на съмнението вече е в теб и бавно расте, расте и расте. Коренът трябва да се премахне. Съмнението пречи на трупането ти на активи. Продуктивността ти ще падне. Трябва да прекъснеш връзката си с онзи съмнителен депродуктивен субект, с когото си в момента.

ЖЕНАТА Какво?

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Той посява съмнението в теб. Клонът не одобрява връзката ти с този субект. В името на прогреса и продуктивността трябва да прекъснеш връзката си. Клонът смята, че до второ нареждане не може да имаш връзка.

ЖЕНАТА Какво?

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Отнемат ти се 100 актива за ненаблюдателността, както и за това, че не си сигнализираща, че той е съмнителен непродуктивен субект.

ЖЕНАТА Участвам в Клона още от самото начало! Също както и той...

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Съмнението в теб говори.

ЖЕНАТА Аз...

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) С новия по-нисък брой активи няма как да заемаш старата си работа. Понижена си.

Светлината отново става ярка.

СЦЕНА 12

Жената е навън на площада. Първи и Втори пазител обикалят. Забелязват Жената. Тръгват към нея.

ЖЕНАТА Това е абсурдно... Повече от абсурдно...

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Я, какво си имаме тук?

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Безработно шляещ се субект.

Жената продължава напред.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Стой!

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Картата! (*Жената подава картата. Втори пазител оглежда дрехите на Жената.*) Тези дрехи не отговарят на работната ти позиция.

ЖЕНАТА Работната ми позиция се смени току-що.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Закон 602 392 от Кодекса на Клона: Всеки гражданин се облича според работната си позиция и според броя активи, които има.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ На теб и активите ти не отговарят на дрехите.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ На всеки нарушител задължително и веднага да му бъдат отнети неотговарящите му дрехи.

ЖЕНАТА От утре ще съм с дрехи, отговарящи на работната ми позиция.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Законът си е закон.

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Свали дрехите и ги дай! Те не отговарят на работната ти позиция и на активите ти.

Жената продължава напред. Първи и Втори пазител препречват пътя ѝ.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Свали дрехите и ги дай! Те не отговарят на работната ти позиция и на активите ти.

ЖЕНАТА Няма да ги сваля!

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Законът си е закон.

Жената се опитва да продължи. Двамата я спират.

ЖЕНАТА Оставете ме...

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Свали дрехите и ги дай! Те не отговарят на работната ти позиция и на активите ти.

ПЪРВИ ПАЗИТЕЛ Законът си е закон.

ЖЕНАТА Не...

ВТОРИ ПАЗИТЕЛ Законът си е закон.

Първи и Втори пазител свалят насила дрехите на Жената.

СЦЕНА 13

В апартамента на Жената. Мъжът влиза.

ЖЕНАТА Да се махнем. Да отидем някъде, където Клонът не управлява.

МЪЖЪТ Какво е станало?

ЖЕНАТА Искам да се махна оттук! (*Разплаква се. Мъжът я прегръща.*) Искам да се махна оттук, моля те...

МЪЖЪТ Какво се е случило?

ЖЕНАТА Искам да съм далеч оттук... Обещавах ли, че ще отидем някъде далеч оттук...

МЪЖЪТ Обещавам.

СЦЕНА 14

Жената е на улицата. Тананикайки си весело, тя прави импровизирана маса, слага цветя. Идва Мъжът, който носи храна.

МЪЖЪТ (*покланя се на Жената*) Мадам, това е за вас!

ЖЕНАТА Мхм, вкусно. Аз пък намерих това. (*Показва цветята.*)

МЪЖЪТ И това. (*Подава ѝ лист хартия.*) Обявени сме за работни десертори!

ЖЕНАТА (*къса листа*) Скоро ще се махнем и това няма да има значение.

МЪЖЪТ Може да не е толкова скоро.

ЖЕНАТА (*кашля силно*) Ще намерим начин.

МЪЖЪТ Никой няма да ни прекара без активи.

ЖЕНАТА Искам да танцувам.

МЪЖЪТ Сега?

ЖЕНАТА Защо не? Щастлива съм. С теб съм. Не съм обвързана с трупане на активи. Мога да мисля за толкова много неща и нито едно от тях не е подчинено на продуктивността. И искам да танцувам.

Мъжът свири на хармониката. Жената танцува. Спира, защото започва да кашля силно и се задъхва.

МЪЖЪТ Добре ли си?

ЖЕНАТА Малко съм изморена. Посвири и ще ми мине.

Мъжът свири с хармониката.

ЖЕНАТА В началото ревнувах от нея. (*Сочи хармониката.*)

МЪЖЪТ С право. Говори по-малко от теб.

ЖЕНАТА Така и не ми каза защо е толкова важна за теб...

МЪЖЪТ Беше на майка ми. Приспиваше ме с нея. Когато бях гладен, ми свиреше. Когато бях тъжен, когато тя беше тъжна. Когато татко умираше. Когато ни изгониха... когато се преместихме при брат ѝ. Когато тя се разболя. Винаги свиреше. Не говореше много. Само свиреше. Когато почина, хармониката остана при мен. Понякога нощем чувах как свири. Чичо ми казваше, че сънувам, но не беше така.

ЖЕНАТА Каква беше тя?

МЪЖЪТ Живееше в някакъв свой собствен свят. Предполичаше да вярва, че хората и светът са по-добри, отколкото бяха наистина. Виждаше във всяко едно нещо красотата. Дори и когато се разболя. Тогава започна да говори. Разказваше истории. Някакви

приказки за щастие и безгрижие. Казваше, че са светове, които е зърнала насън и в които ще отиде, като умре, как нямала търпение да отиде там, защото там било хубаво.

Чува се сигнал за тревога.

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Внимание, внимание! Забелязани са работни дезертъори. Призоваваме ви да се върнете на работните си места. Ако нямате такива и не си намерите, ще ви заловим и ще се наложи да полагате принудителен труд. Внимание, внимание! Опасни депродуктивни елементи, пречещи на прогреса.

Мъжът и Жената тичат, успяват да се скрият.

ЖЕНАТА Това е десетият път за три дни!

Жената отново кашля.

МЪЖЪТ Добре ли си?

Чува се сигнал за тревога.

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Внимание, внимание! Забелязани са работни дезертъори. Призоваваме ви да се върнете на работните си места. Ако нямате такива и не си намерите, ще ви заловим и ще се наложи да полагате принудителен труд. Внимание, внимание! Опасни депродуктивни елементи, пречещи на прогреса.

Мъжът и Жената тичат.

СЦЕНА 15

Жената лежи. Има треска.

ЖЕНАТА Ти беше прав... онази вечер в гората. Не трябва да седим безучастно. Не трябва да се самозалъгваме.

МЪЖЪТ Цялата гориш.

ЖЕНАТА Знаех още тогава, че си прав. Ние сме виновни, че всичко това дойде... И сме още по-виновни, че виждахме, но не разбираме... поне аз... ти видя...

МЪЖЪТ Трябва да поспиш.

ЖЕНАТА Не бива да бягаме... Трябва да се включим в Съпротивата и да се опитаме да унищожим това... трябва... трябва... не можем да оставим всички така... ние сме отговорни... трябва да изкупим вината... Трябва да отидем при Съпротивата... Те ще помогнат...

МЪЖЪТ Съпротивата са същите като Клона. Искат власт и контрол. Ще доведат до същото, което е сега, само че под друга форма.

ЖЕНАТА Ще помогнем... ще останем, ще изградим отново... без страх...

Жената се изправя, но рязко пада. Мъжът ѝ помага.

МЪЖЪТ Ще заминем в някоя много далечна и топла страна, с много слънце и море.

ЖЕНАТА *(трескаво се върти, бълнува)* Ще се включим... ти си прав... гората и децата... виновни сме... страхливци... активни... само активни... не видяхме... бяхме така... слепи... активни.

Мъжът свири на хармоника. Жената се унася.

МЪЖЪТ Ще заминем! Заслужавах повече от това да живееш в страх.

СЦЕНА 16

Мъжът влиза в една аптека.

МЪЖЪТ Трябва ми лекарство за температура.

АПТЕКАРЯТ Вашата карта с активи, моля!

МЪЖЪТ Не е в мен.

АПТЕКАРЯТ Не мога да ви дам лекарства, без да видя картата, моля!

МЪЖЪТ Трябва ми лекарство.

АПТЕКАРЯТ В зависимост от броя активи получавате определено лекарство, моля!

МЪЖЪТ Трябва ми лекарство.

АПТЕКАРЯТ Без активи, няма лекарство, моля!

МЪЖЪТ Ще оставите човек да умре.

АПТЕКАРЯТ Без активи, няма лекарство, моля!

МЪЖЪТ Дайте ми лекарство.

АПТЕКАРЯТ Напуснете, моля!

МЪЖЪТ Искам само едно лекарство.

Аптекарят включва алармата. Мъжът излиза и се отдалечава. Старецът го настига, дава му лекарство.

СТАРЕЦЪТ Казах ти, че мога да ти помогна.

Мъжът се отдалечава.

СЦЕНА 17

Мъжът е до Жената. Тя бълнува.

ЖЕНАТА Ефективност... искаш ли да танцуваме? Внимание, работни дезертъори... деградиращо, спъващо... когато имах човешко сърце... Напред... прогрес... тук, горе... Активи за живот... цялата грозота и цялата нищета на моя град... прогрес, прогрес... прогрес... закон... законът си е закон...

Мъжът дава лекарството на Жената. Тя се успокоява. Чува се сигнал за тревога.

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Внимание, внимание! Забелязани са работни дезертъори. Призоваваме ви да се върнете на работните си места. Ако нямате такива и не си намерите, ще ви заловим и ще се наложи да полагате принудителен труд. Внимание, внимание! Опасни депродуктивни елементи, пречещи на прогреса.

Чуват се сирени. Мъжът взема Жената на ръце и успява да се скрие. Отново се чува сигнал за тревога. Старецът се появява.

СТАРЕЦЪТ Нима искаш тя да живее във вечен страх?

МЪЖЪТ Остави ме.

СТАРЕЦЪТ Ще те заведе в Страната на активите. Ще имаш активи, ще бъдеш свободен. Ще имаш сигурност. Ще можеш да ѝ помогнеш. Само ела с мен в Страната на активите.

МЪЖЪТ Тя не съществува.

СТАРЕЦЪТ Ела с мен...

МЪЖЪТ Ако нямаш някакво реално предложение, ни остави или ни предай. Прави каквото искаш.

СТАРЕЦЪТ Ела с мен!

Чува се сигнал за тревога.

ДИРЕКТОРЪТ (ГЛАС) Внимание, внимание! Забелязани са работни дезертъори. Призоваваме ви да се върнете на работните си места. Ако нямате такива и не си намерите, ще ви заловим и ще се наложи да полагате принудителен труд. Внимание, внимание! Опасни депродуктивни елементи, пречещи на прогреса.

МЪЖЪТ Къде е тази страна?

СТАРЕЦЪТ За да получиш нещо, трябва да дадеш нещо. За да отидем там, трябва да ми дадеш нещо.

МЪЖЪТ Нямам нищо.

СТАРЕЦЪТ Хармониката ти.

Светлини от фенери, коли, хора приближават до тях. Старецът помага на Мъжа да се скрият. Мъжът целува Жената.

МЪЖЪТ Ще се върна и ще заминем! Обещавам ти. (*Мъжът подава на Стареца хармониката.*) Да вървим!

СТАРЕЦЪТ Преди това запомни две неща. Първо, не се отклонявай от пътеката, по която ще тръгнем. Само тя ще те заведе до целта ти. Второ, може да останеш в Страната на активите само един час.

МЪЖЪТ Добре.

Старецът и Мъжът правят крачка и се озовават в Страната на активите.

СЦЕНА 18

Страната на активите.

Скали, извисяващи се нагоре над пропаст, в която се спуска водопад. По време на целия им престой в Страната на активите се чува шумът на водопада.

МЪЖЪТ Как...

СТАРЕЦЪТ Аз съм част от това място и то е част от мен. (*Старецът върви напред.*) Времето тече.

Мъжът тръгва след него. Долитат жални викове. Мъжът се спира. Вижда група хора, които пълзят по скалите. Някои от тях пълзят към пропастта.

МЪЖЪТ Защо се движат към пропастта?

СТАРЕЦЪТ Те не виждат.

Мъжът помага на единия от пълзящите хора, който е на ръба на пропастта.

ПЪРВИ ПЪЛЗЯЩ ЧОВЕК По-добре ме бутни...

ВТОРИ ПЪЛЗЯЩ ЧОВЕК Побързай...

ПЪРВИ ПЪЛЗЯЩ ЧОВЕК Върни се, докато можеш...

ВТОРИ ПЪЛЗЯЩ ЧОВЕК Спаси ни... бутни ни в пропастта!

ПЪРВИ ПЪЛЗЯЩ ЧОВЕК Спаси себе си... бягай!

ВТОРИ ПЪЛЗЯЩ ЧОВЕК Бутни ни и скочи с нас.

Мъжът се отдалечава от тях. Трети пълзящ човек и Четвърти пълзящ човек го заобикалят.

ТРЕТИ ПЪЛЗЯЩ ЧОВЕК Донеси ни активи...

ЧЕТВЪРТИ ПЪЛЗЯЩ ЧОВЕК Побързай, преди да свършат!

ТРЕТИ ПЪЛЗЯЩ ЧОВЕК Вече почти са свършили.

ЧЕТВЪРТИ ПЪЛЗЯЩ ЧОВЕК Вземи ни със себе си...

Още пълзящи хора заобикалят Мъжа.

СТАРЕЦЪТ Достатъчно!

Пълзящите хора се отдалечават.

СТАРЕЦЪТ Готов ли си да продължим, или искаш да загубим още време?

Мъжът и Старецът вървят нагоре по скалата.

МЪЖЪТ Защо не могат да излязат?

СТАРЕЦЪТ Могат. Стига да поискат.

МЪЖЪТ Но ти ги видя... Защо не им покажеш изхода?

СТАРЕЦЪТ Останали са повече от един час вътре.

МЪЖЪТ Не можеш ли да ги пуснеш?

СТАРЕЦЪТ Те са направили своя избор.

МЪЖЪТ В това ли ще се превърна, ако остана повече от час?

СТАРЕЦЪТ Искаш ли да продължим?

МЪЖЪТ Да.

Старецът и Мъжът вървят. Мъжът спира.

МЪЖЪТ Чуваш ли?

СТАРЕЦЪТ Времето тече.

Мъжът прави крачка и попада в мъгливо място, не вижда нищо.

ГЛАСЪТ НА ЖЕНАТА Върви след мен...

МЪЖЪТ Къде си?

ГЛАСЪТ НА СТАРЕЦА Върни се.

ГЛАСЪТ НА ЖЕНАТА Ела насам...

ГЛАСЪТ НА СТАРЕЦА Времето ти изтича.

ГЛАСЪТ НА ЖЕНАТА Не ставай пленник на времето. Безвремието е красотата. Спомняш ли си красотата? Истината? Щастие? Спомняш ли си чувствата? Можеш ли още да чувстваш? Искаш ли да танцуваш?

ГЛАСЪТ НА СТАРЕЦА Времето изтича.

ГЛАСЪТ НА ЖЕНАТА Какъв искаш да бъде животът ти? Ела с мен и душата ти ще е свободна.

ГЛАСЪТ НА СТАРЕЦА Не забравяй целта си.

ГЛАСЪТ НА ЖЕНАТА Каква е истинската ти цел... Каква е истинската цел на живота...

ГЛАСЪТ НА СТАРЕЦА Времето...

ГЛАСЪТ НА ЖЕНАТА Душата ти...

Чува се мелодия, свирена от Мъжа.

ГЛАСЪТ НА СТАРЕЦА Целта...

Чува се сигнал за тревога.

ГЛАСЪТ НА СТАРЕЦА Целта...

ГЛАСЪТ НА ЖЕНАТА Спаси се... Не оставяй заразата...

ГЛАСЪТ НА СТАРЕЦА Следвай ме...

ГЛАСЪТ НА ЖЕНАТА Следвай ме...

ГЛАСЪТ НА СТАРЕЦА Следвай ме и ще спасиш това, което е останало от теб.

ГЛАСЪТ НА ЖЕНАТА Следвай ме и няма да загубиш това, което все още имаш.

ГЛАСЪТ НА СТАРЕЦА Ще имаш сигурност.

ГЛАСЪТ НА ЖЕНАТА Ще имаш свобода на избора.

ГЛАСЪТ НА СТАРЕЦА Ще имаш увереността на победителя.

ГЛАСЪТ НА ЖЕНАТА Ще имаш спокойствието на красотата.

ГЛАСЪТ НА СТАРЕЦА Ще имаш силата.

ГЛАСЪТ НА ЖЕНАТА Ще имаш щастието.

Мъжът „се връща“ при Стареца.

МЪЖЪТ Какво беше това? Чувах гласове. Чувах и твоя глас.

СТАРЕЦЪТ Не съм говорил.

МЪЖЪТ Чий беше този глас?

СТАРЕЦЪТ Имаш още само 20 минути.

МЪЖЪТ Бях там не повече от 2 минути.

СТАРЕЦЪТ Времето понякога се измерва различно.

МЪЖЪТ Още много ли има?

СТАРЕЦЪТ Да.

МЪЖЪТ Ако активите не стигнат за всички?

Мъжът бърза напред.

МЪЖЪТ Няма ли по-кратък път?

СТАРЕЦЪТ Пътят е един!

Старецът и Мъжът вървят.

СЦЕНА 19

Мъжът и Старецът стигат до най-високата част, където се намира една пещера. Пред нея има няколко души.

СТАРЕЦЪТ Това е! Трябва само да изчакаш реда си, да влезеш и да вземеш колкото активи искаш.

МЪЖЪТ Колко време имам?

СТАРЕЦЪТ 10 минути.

МЪЖЪТ Не мога ли да мина първи? Времето няма да ми стигне!

СТАРЕЦЪТ Трябва да изчакаш реда си.

Мъжът отива напред към чакащите хора. Приближава се до някакъв човек, който свири на хармоника, докато чака.

МЪЖЪТ Хей, знаеш ли, че и аз свиря на хармоника?

Човекът с хармониката продължава да свири, без да му обръща внимание.

МЪЖЪТ Искаш ли да се сменим?

ЧОВЕКЪТ С ХАРМОНИКАТА Чакай си реда.

МЪЖЪТ Или пък може да влезе единият и да вземе и за двамата? Като гледам, аз съм по-силен, мога да взема и за двамата.

ЧОВЕКЪТ С ХАРМОНИКАТА Чакай си реда! (*Продължава да свири.*)

Мъжът се връща назад, Стареца го няма.

МЪЖЪТ Къде изчезна?

Мъжът се оглежда. Не вижда никъде Стареца. Мъжът чака. Хората се придвижват бавно. Остават само Мъжът и Човекът с хармониката.

МЪЖЪТ Виж, времето ми свършва. Дай да мина преди теб!

ЧОВЕКЪТ С ХАРМОНИКАТА Сам си си виновен, че си се забавил.

МЪЖЪТ Спешно се нуждая от тези активи!

ЧОВЕКЪТ С ХАРМОНИКАТА Всички сме дошли дотук, защото спешно се нуждаем от тях.

МЪЖЪТ Ако не успея, ще умре жената, която обичам.

ЧОВЕКЪТ С ХАРМОНИКАТА Ако аз не успея, жената, която обичам, също ще умре.

Човекът с хармониката свири, без да обръща внимание на Мъжа. От пещерата излиза един човек. Човекът с хармониката прави крачка напред, за да влезе. Мъжът бутва Човека с хармониката в пропастта. Мъжът влиза в пещерата и излиза от нея, облечен с дрехи като на хората от площада. Мъжът прави крачка, извърща се назад и се озовава до Жената.

СЦЕНА 20

Жената седи сама. Мъжът се появява.

ЖЕНАТА Къде беше? Събудих се на различно място... теб те нямаше.

МЪЖЪТ Напред! Към ефективност и прогрес!

ЖЕНАТА Какво?

МЪЖЪТ Към ефикасност и прогрес!

ЖЕНАТА Имаш треска...

МЪЖЪТ Свърхпродуктивност! Напред!

Жената се приближава до Мъжа. Той я отблъсква.

МЪЖЪТ Активи за прогрес!
Прогрес за активи!

Жената се приближава до Мъжа. Мъжът я удря. Жената пада.

МЪЖЪТ Активи за живот!
Живот за активи!

Мъжът се отдалечава. Жената остава сама, гледайки след него.

КРАЙ

31 март 2020 г.

Теодора Панайотова започва професионалния си път като стажант-актриса в Смоленския театър веднага след завършване на средното си образование. Следва специал-

ността „Българска филология“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, където учи факултативно и режисура. По време на обучението си играе в студентския театър „СУ – 113“. В периода 1985–1990 г. е преподавател по български език в Института за чуждестранни студенти „Г. А. Насър“. От 1990 г. започва активно да се занимава с журналистика и публицистика. Сред основателите е на в. „Демокрация“, както и на първия частен независим вестник „Репортер 7“, в които работи като репортер и редактор. Работила е като журналист във в. „Подкрепа“, „Суперкомпас“, в. „Европа“, в сп. „Чергата“ и др. От 1997 г. работи като PR експерт в „Пампорово“ АД, а от 2000 г. в Министерството на финансите. От 2003 г. активно навлиза във финансовата сфера като PR в Комисията за финансов надзор. В периода 2005–2007 г. завършва и магистърска степен по маркетинг към ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и Икономическия институт при БАН. Участва в разработването и реализацията на проекти в сферата на финансовата грамотност и информираността на потребителите. Съавтор е на лицензирани от МОН помагала по финансово оgramотяване за ученици в начален, прогимназиален и гимназиален етап на обучение.

ЗА ПАРИТЕ И ДРУГИ ВАЖНИ НЕЩА
*детска пиеса, подходяща за 7-12-годишна
възраст*

Теодора Панайотова

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

АНИ, първи клас, момиче на 7–8 години, обича да играе с малки играчки животинки, носи две-три със себе си

САШКО, брат на Ани в трети клас

МИШО, най-добрият приятел на Сашко, пети клас, отличник всезнайко; Мишо живее само с майка си, защото родителите му са разведени, а майка му Наталия е учителка, но в друго училище

НИКИ, съученик на Сашко в трети клас, докарват го с джип на училище, с голямо самочувствие

РАДКА (РАДИ), съученичка на Мишо в пети клас, баща ѝ отскоро е съкратен и техните се карат за пари

ГРУПА НА ЖЪЛТИТЕ СТОТИНКИ, три деца са 1, 2 и 5 стотинки

ГРУПА НА БЕЛИТЕ СТОТИНКИ, три деца са 10, 20, 50 стотинки

ГРУПА НА МЕТАЛНИТЕ ЛЕВОВЕ, две деца са 1 и 2 лева

ГРУПА НА БАНКНОТИТЕ, пет деца са 5, 10, 20, 50 и 100 лева

БАНКА, може да е със строг, официален костюм, носи „куфарче“, откъдето вади „пари“, които предлага на Ани

ЛИЧНА СМЕТКА, може да е момче, облечено като „баща“, възрастен, носи торба (удобна чанта), от която вади листчета, пари и ги дава за пенсия, данъци и др.; могат да бъдат просто бели листчета без цифри (в този урок целта не е пресмятане, а разбиране на видовете разходи)

СПЕСТЯВАНИЯТА, може да носи предмет, символизиращ бъдещето или поглед в бъдещето (например бинокъл)

ПЕНСИИТЕ, с очила и старческа перука, но с цветни ваканционни дрехи

ДАНЪЦИТЕ, строго облекло (чиновник)

ТОК, ВОДА, ПАРНО, битови сметки; може да са като спортен отбор с еднакви тениски и гащета

ТЕЛЕФОН, ТЕЛЕВИЗОР, ИНТЕРНЕТ, три деца, които носят по няколко телефона и таблета и се държат наперено; може ролята да се поеме само от едно дете

ЗАСТРАХОВАТЕЛ, модерно облечен, носи детски автомобилчета, с които си играе; прави се на важен

ХРАНАТА, носи някакви чанти с продукти

ДРЕХИТЕ, носи закачалки с дрехи

УДОВОЛСТВИЯТА, може да танцува, да кара ролери

ЗА ДЕЦАТА, може да носи балони, топки, играчки

РАЗКАЗВАЧ/ВОДЕЩ

Всички предложения за поведение, дрехи и аксесоари са препоръчителни.

Музика и текст на песните: Александър Александров

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПАРИТЕ – ЩО Е ТО?

ПЪРВА СЦЕНА

РАЗКАЗВАЧ/ВОДЕЩ Семейство Боеви живеят на улица „Богатица“ в двуетажна къща, баба Вера и дядо Сашо обитават първия етаж, а майката, бащата и двете деца Сашко и Ани – втория. Има и таван, но за това по-късно.

Училището се намира до къщата. Най-често дядо Сашо води децата до оградата му и ги пуска в двора, а като свършат, е достатъчно силно да извикат „дядооо...“ и той да ги прибере. Другите им съученици ги водят баби и дядовци или пък някой, когото родителите са наели, за да ги довежда и после да ги взима от училище, за което му плащат. Например Ники го докарват с черен джип, Руми – с един червен опел, а някои идват с трамвая или с метрото. Мишо също живее до училището, но в блока срещу къщата на Ани и Сашко, и често дядо Сашо отговаря и за неговото съпровождане до училището.

Сашко и Мишо са в двора на училището и чакат Ани, за да си тръгнат.

САШКО Днес Ники много ядоса госпожата. Вика, обижда децата. Тя го накара да се извини пред всички, а той стоя с наведена глава и мълча.

МИШО И теб да те докарват на училище с черен джип и да имаш най-скъпия скейтборд и телефон, ще си правиш каквото искаш.

САШКО Недей така, Ники е добро момче. Настина го карат с джип и от една страна, това е хубаво, но от друга – не е. Мислиш ли, че му е приятно все с охрана да се движи. Като играе футбол, този, който го кара до училище, стои в двора и непрекъснато го наблюдава. Не може да се скрие като нас на тавана и да си играе

на старите игри, дето дядо Сашо ни ги даде. Само на телефона си цъка.

Ани се появява с раница на гърба и с играчка във всяка ръка – малки домашни любимци (петшоп) или кукли, или нещо друго, което е модерно.

АНИ Виж, виж, смених едното коте с бухалче. Имах две еднакви котета, а Мими пък вече не обичаше толкова своето бухалче, и аз ѝ дадох моето коте, и сега имам нова играчка. Виж, виж колко е сладко това бухалче!

САШКО Браво бе, Ани, направила си размяна!

МИШО Едно време, когато е нямало пари, така хората са си разменяли неща. Някой има жито, но не е ловец и няма месо. И ето, той дава жито и получава месо. И двамата остават доволни.

САШКО Не мога да си представя да няма пари, не можеш всичко да размениш. Например колко килограма жито ми трябва, за да го разменя за един скейтборд.

МИШО Какъв скейтборд при първобитните хора! Тогава е имало малко неща и е можело да си ги разменят.

САШКО Важното е, Ани, че с тази размяна спестяваш на мама и татко най-малко 5 лева. Въпреки че въобще не разбирам защо ти е още едно животно, толкова много от тях имаш в стаята си, че не се диша...

АНИ Не са много, само шейсет и пет, а Мими има над сто. И какво са 5 лева? Не са много!

МИШО Ти май нямаш понятие от парите. С 5 лева може да си купуваш 5 дни по една баничка. Я сметни колко струва една баничка?

АНИ Е, стига! Само ме изпитваш. Това е лесно, мога на пръсти да го сметна. Ето – 5 лева за 5 банички – значи... 1 баничка струва 1 лев.

НИКИ *(излиза от училище и се присъединява към децата)*
Какви 5 лева, това пари ли са?! Хайде да ви водя всички в мола, за да ви черпя!

САШКО За теб може и да не са пари, но за другите хора 5 лева са си 5 лева.

МИШО *(без да обръща внимание на Ники)* Браво, Ани! А колко ресто трябва да ти върнат, ако имаш 2 лева и си купиш една баничка?

АНИ Стига, стига! Никак не харесвам левовете, най-много обичам жълтите стотинки, защото са златни.

МИШО Ох, Ани! Не са златни. Едно време парите са се правели от злато, което е жълто, и затова са ги нарекли жълтици. И наистина много неща е можело да си купиш с една жълтица. Сега жълтите стотинки не са от злато, а и нищо не можеш да си купиш с тях. *(Вади от джоба си стотинки.)* Хайде, отдели жълтите от белите и виж сама кои са жълтите стотинки.

НИКИ Ани, аз пък имам жълтици вкъщи. Ела да ги видиш.

АНИ Ето моите жълтици. *(Показва ги на Ники.)* Само три монети са: 1 стотинка, 2 стотинки и 5 стотинки.

САШКО Събери ги да видиш колко прави $1 + 2 + 5$.

АНИ $1 + 2 + 5 = 8$. Наистина нищо не можеш да си купиш с 8 стотинки, но ако имаш много от тях, можеш.

Трима актьори влизат в ролята на 1, 2 и 3 стотинки и започват да се въртят около говорещите. Възможно е да бъдат извикани на сцената деца от публиката, които да играят Стотинките.

САШКО По-добре да имаш от белите стотинки, тези, които приличат на сребърни. Знаеш ли кои са? *(Изважда от джоба си стотинки и отделя белите от жълтите.)*

АНИ Има 10 стотинки, 20, 50, а има едни по-големи – левчета – 1 и 2 лева.

(Създава се Група на белите стотинки – 3 деца – 10, 20, 50 стотинки – също от публиката.)

- САШКО** Да. Това са монети. Другите пари са от хартия и се наричат банкноти. Вече с хартиените левове можеш да си купиш по-големи неща – има 5, 10, 20, 50 и 100 лева. Със 100 лева мога да си купя и скейтборд.
- НИКИ** Стига сте си играли с тези пари, хайде да ви черпя!
- МИШО** Не разбра ли, че не искаме да дойдем с теб.
- НИКИ** Е, добре, няма да ви черпя, ще ви купя който каквото иска – сладоледи, петшопче за Ани, скейтборд за Сашко. Мишо, ти какво искаш?
- МИШО** Нищо. А ако искаш да знаеш, ние пък може да си играем на шопинг, горе-долу е същото.

ВТОРА СЦЕНА

Игра „Пазаруване“. Могат да се появят Стотинките и Левовете като отделни персонажи, може вече познатите ни персонажи да влязат в ролята на Стотинките, но най-удачно е да се извикат деца от публиката, които активно да се включат в сцената под ръководството на Водещия.

Декорът се променя на „магазин“.

На листовце хартия се рисуват или изписват стотинките и банкнотите или на персонажите се закачва/залепва картон, на който са сканирани и изрязани парите. До Купувача се нареждат Парите (актьори), които той има в джоба си. Пазарувайки, той ги дава на Продавача, Парите преминават от единия при другия и ако трябва, Продавачът му връща ресто с подаването на покупката.

Може да се направи като танц с подходяща музика.

1. АНИ Искам един сладолед, моля...

ПРОДАВАЧ Струва 1,50 лева.

АНИ Аз имам 2 лева. Заповядайте!

Детето 2 лева застава зад Купувача и преминава зад Продавача.

ПРОДАВАЧ Трябва да ви върна ресто. Моля, рестото да дойде!
Детето 50 стотинки трябва само да прецени и да дойде до Детето 2 лева. Да направи кръгче около него и после да премине от Продавача към Купувача. Купувачът си прибира рестото в „джоба“, тоест детето остава до него.

2. САШКО Моля, какви летни бордове имате?

ПРОДАВАЧ Имаме различни скейтбордове, лонгбордове, пенибордове и уейвбордове. Цените са доста различни – от 20 до 300 лева в зависимост от качеството, от какво дърво или пластмаса са направени, от марката. Вие какъв борд желаете?

САШКО Светещ, колелата да светят, като го караш.

ПРОДАВАЧ Ами... Пениборд, имаме го за 129 лева, както и един мини пениборд за 37 лева.

КУПУВАЧ Дайте ми този за 37 лева. Ето ви 50 лева.

Детето 50 лева отива от Купувача към Продавача.

ПРОДАВАЧ Моля, рестото да дойде! (Трябва да дойдат 10, 1 и 2 лева. Децата се завъртат около Детето 50 лева и отиват в „джоба“ на Купувача.)

По този модел могат да се разиграят и други сцени на пазаруване. Първо действие завършва с танц и „Песен за парите“. Участват четири групи: Група на жълтите стотинки, Група на белите стотинки, Група на металните левове и Група на банкнотите.

ПЕСЕН ЗА ПАРИТЕ

ДЕТЕ 100 ЛЕВА В моя търбух много левове има,
но може да влезе един от шестима.

ДЕТЕ 50 ЛЕВА Ето например: аз съм 2 x 50.

ДЕТЕ 20 ЛЕВА Вторият съм аз 5 x 20.

ДЕТЕ 10 ЛЕВА Третият съм аз 10 x 10.

ДЕТЕ 5 ЛЕВА Четвъртият съм аз: 20 x 5.

ДЕТЕ 2 ЛЕВА Петият съм аз: 50 x 2 (два).

ДЕТЕ 1 ЛЕВ Шестият съм аз: 100 x 1 (един).

ПРИПЕВ НА ВСИЧКИ ЛЕВОВЕ

О, о, шестима, ние сме шестима,
но откъде сме взети, ако няма монети?

ДЕТЕ 100 ЛЕВА Както да смяташ, както и да гледаш,
и шестимата си имат по 100 лева.
Но както за стихчето е нужна рима,
за лева стотинки трябва да има.

ДЕТЕ 1 СТОТИНКА Ала най-важната май съм аз,
малка съм, но не може без мене.
1 стотинка от мен за вас –
всеки иска за късмет да намери.

ПРИПЕВ НА ВСИЧКИ СТОТИНКИ

О, о, монети, ние сме монети,
много сме заети
да работим за вас.

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

СТРАХОТНАТА ИДЕЯ

ПЪРВА СЦЕНА

РАЗКАЗВАЧ/ВОДЕЩ Децата дълго време играха на пазаруване и който не можеше да сметне колко ресто е нужно да се върне, трябваше да кляка пет пъти. Ани, въпреки че разбра, че жълтите стотинки не са златни, най-много тях харесваше и си тъпчеше джобовите с „жълтици“. Започнаха да идват родителите да си прибират децата, пристигна черният джип за Ники, дядото на Сашко и Ани прибра и Мишо. Дворът опустя... През нощта всички сънуваха мечтите си. Ани сънува, че ту е учителка, ту балерина, Мишо, че става министър, Сашко свиреше страхотно в един бар, май на китара, а Ники караше някаква фантастична кола, летеше с нея и до него седеше... да, това беше Ради от пети клас, само че по-голяма. На следващия ден нашите герои отново се събраха в училищния двор, след като им казаха, че имат два свободни часа. Нещо беше станало в училище и всички учители хукнаха към учителската стая, а децата се впуснаха в приключения, без да подозират в каква голяма каша щяха да се забъркат.

Действието се развива в двора на училището на следващия ден. От училището излизат Ани, Сашко, Ники, Мишо, Ради.

САШКО Два свободни часа, ура, а ето го и Мишо.

МИШО Нещо стана и всички ни пуснаха по-рано. Ради, защо не се радваш?

РАДИ Нашите винаги закъсняват, след петия час ги чакам цяла вечност, а сега, след като ни пуснаха по-рано, въобще не знам какво ще правя.

АНИ Отиди в занималнята, сигурно учителката вече те търси, или се обади по „майкито“. (*Телефон часовник, с който децата се свързват с родителите си.*)

- РАДИ** Ти забрави ли, че аз нямам нито „майки“, нито телефон като на Ники и Сашко. Те и нашите вече нямат много неща, откакто татко остана без работа.
- АНИ** Защо без работа, нали караше влак?
- РАДИ** Да, но съкратиха влаковете и след тях и татко. И откакто той остана без работа, нашите непрекъснато се карат за пари.
- АНИ** Не мога да разбера защо големите се карат за пари, като банкомат има на всеки ъгъл. Банкоматът има очи, уста и лице с пъпки – едни копчета. Могат да отидат до него, дори по чехли, да натиснат тези копчета и банкоматът ще им даде пари.
- САШКО** Банкоматът не може винаги да ти дава пари. Майка ти и баща ти трябва да ги сложат вътре.
- АНИ** Като стана голяма, ще работя нещо такова, че винаги банкоматът да ми дава пари.
- НИКИ** На мен банкоматът винаги ми дава пари, аз имам и собствена карта – ето вижте.
- САШКО** (*към Ники*) Стига, Ники, не виждаш ли, че дразниш! Аз имам това, аз имам онова... а вие нямате. Ти нямаш никаква заслуга, че баща ти има пари и ти е дал карта.
- РАДИ** Добре де, а аз каква вина имам, че татко остана без работа и банкоматът спря да е добър?
- МИШО** Хей, хей, стига сте се карали! Вижте аз какво имам. (*Показва 100 лева.*)
- САШКО** Стига бе, откъде ги взе?
- НИКИ** О, и ти забогатя като мен.
- АНИ** Ама това наистина са много пари. Леле, колко петшопчета мога да си купя, сигурно цялата къща ще напълня с тях и нашите няма да могат да си влязат у дома.

- САШКО** С тези пари мога да си купя готиния скейтборд.
- РАДИ** Ех, аз да имах 100 лева, щях да ги дам на мама и татко, за да не се карат повече за пари.
- САШКО** Мишо, кажи наистина откъде ги взе тези 100 лева, да не си ги откраднал?
- МИШО** Глупости, да не съм крадец!?! Нали съм най-добрият ученик в класа и класната ме помоли да ѝ помогна да съберем парите за екскурзията, но спешно я извикаха и аз не можах да ѝ ги дам. Няма проблем, в понеделник ще ѝ ги предам, екскурзията е чак в края на другата седмица.
- САШКО** Внимавай, това са много пари!
- МИШО** Знам, знам, нали все пак съм в пети клас! Чуйте, банда, имам страхотна идея. Да отидем всички на ледената пързалка в парка, отворили са я. А? Какво ще кажете?! Страхотно ще бъде. Имаме два часа, преди да дойдат да ни вземат, имаме пари, аз сега ще платя, а вие в понеделник ще ми ги върнете. Давам ви ги назаем. Ради, хайде с нас, аз ще ти подаря една пързалка.
- РАДИ** Колко струва един билет за пързалката?
- МИШО** 4 лева.
- РАДИ** Не знам дали ще мога да ти ги върна.
- НИКИ** (*към Ради*) Аз те каня, аз ще платя, какво е една пързалка, аз мога и много други неща да ти подаря.
- МИШО** (*към Ники*) Хей, дребен, ще си изкараш боя! Нали аз казах, че я каня, това означава, че аз ще платя нейния билет. Не се бъркай там, където не ти е работа. Моята майка не е бизнесмен като баща ти, учителка е, но за два билета за пързалка ще ми даде пари.
- САШКО** Стига, стига! По-важното е как ще отидем сами на пързалката без възрастни.

- МИШО** Лесна работа! И друг път съм го правил. Ето я къде е пързалката в парка, само на десет минути. А като попитат: „Вие, деца, с кого сте?“, посочваш някой възрастен, който се е облегнал на оградата, и казваш: „С татко“.
- РАДИ** Мама ми е казвала, че когато е била малка, децата сами са ходели до ледената пързалка, сами са си играели в парка, дори до центъра сами са ходели, родителите им въобще не са знаели къде са. И най-важното – сами са се връщали от училище!!!
- НИКИ** Страхотно е било. На връщане от училище толкова много интересни неща могат да ти се случат.
- САШКО** Хубаво е било едно време. Децата са били свободни. Не е било задължително да водят възрастни със себе си. А сега нас не ни пускат никъде сами. Браво, Мишо, за идеята! Хайде да бъдем малко свободни. Хайде, банда, бързо към пързалката, че времето лети!
- НИКИ** Да бързаме, че учителите всеки момент ще ни върнат в училище. Ето ги, бягайте...

Мишо хваща Ради за ръка и тръгват. Ники се ядосва, но и той се присъединява към групата и я хваща за другата ръка.

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПАРИТЕ ИЗЧЕЗВАТ

РАЗКАЗВАЧ/ВОДЕЩ Децата на бегом стигнаха до пързалката. Много хора се пързалияха, беше пълно. Мишо се нареди на опашката за билети и когато билетопродавачката го попита: „Вие, деца, с кого сте?“, той посочи един възрастен наоколо и тя му даде пет билета. Върна му 80 лева и Мишо започна да се чуди къде да ги сложи, първо ги пъкна в джоба си, после

реши, че не е много сигурно, и ги постави във висящото портмоне на шията си, ала и там не му се видя сигурно и реши да ги сложи в чантата си. Но вместо да ги пъкне вътре, ги изпусна на земята. Не забеляза. Приятелите му го повикаха и Мишо хукна към пързалката. Толкова хубава беше. Всички се пързалиха, танцуваха по леда. Мишо беше най-добър и завъртя Ради покрай себе си. А Ники правеше скокове – съвсем като тези по телевизията, когато даваха фигурно пързалие. Ани и Ради се хванаха за ръце и три пъти обиколиха пързалката. А когато Сашко падна, всички се уплашиха, но като установиха, че нищо му няма, умряха от смях. И така, след като хубаво се напързалиха, бързо отново се върнаха в двора на училището.

Едно по едно децата влизат запъхтени в двора на училището.

МИШО (търси в чантата, търси по джобовете) Парите ги няма. Ужас! Загубил съм ги.

НИКИ Провери още веднъж. Ти, че си загубан, загубан си, какво ли не губиш, но чак пък 100 лева, това вече е много лошо.

МИШО Мама ще ме убие. Откъде сега ще намеря 100 лева?! Тя само се оплаква, че не ѝ стига заплатата, никога няма да ми даде толкова пари... А и как ще ѝ кажа, че съм ги загубил? Тя направо ще се побърка.

НИКИ Споко. Аз ще взема 100 лева от едно чекмедже вкъщи, където татко оставя пари.

САШКО В никакъв случай! Нали ще разбере и ако не му кажеш, че си ти, ще помисли, че някой ги е откраднал. Може да изгони чистачката или да набие бодигарда ти.

МИШО При всяко положение ще набие бодигарда ти, че е допуснал сам да ходиш на пързалката. Ти гледай сега да не разбере, като дойде с джипа.

НИКИ Добре, няма да казвам, наистина може бате Серго, бодигардът де, да пострада. Като се ядоса, татко

започва да крещи, да го гони, после пак крещи, но за да го върне. Ако научи, че сам съм ходил на пързалката, ще побеснее. Добре, няма да взема от чек-меджето, но мога да изтегля 20–30 лева от картата си и ще кажа, че съм ви черпил.

САШКО

Става. Приемаме. От всички едно голямо „мерси“, ти си готин, само от време на време се правиш на гаден. (*Обръща се към другите деца.*) Ники ще даде 20 лева, все едно ни е черпил, всеки ще си плати билета – 4 x 5 е 20 лева, станаха 40 лева, а другите 60?

АНИ

(*плаче, отива и прегръща Мишо*) Защо отидохме на пързалката сами... Трябваше да извикаме дядо. Трябва да кажем на някого от големите, че сме взели 100 лева от екскурзията и сме ги загубили.

САШКО

Ани, как да кажем?! Нали, ако обясним, че сами сме отишли на пързалката, и то със 100 лева чужди пари, че сме изхарчили част от тях, а другите загубили, не просто яко ще ни се накарат, но и може да ни изключат от училище. При всяко положение ще ни накажат, ще ни вземат телефоните, няма да можем да гледаме телевизия и задължително ще ни забранят да си играем заедно.

АНИ

Да ги изтеглим от банкомата! Като му натиснем копчето, той ще ни ги даде.

МИШО

Ох, Ани! Банкоматът няма свои пари. Майка ти и баща ти дават пари на банкомата и той само им ги пази. Нали всеки ден баща ти ходи на работа и накрая на месеца неговият шеф му дава пари, заплата. Не му ги дава на ръка, защото може да ги загуби, а ги дава на банката, слага ги в специална сметка, която е само на баща ти, а банката ги слага в банкомата, за да може баща ти да тегли пари, когато си иска.

АНИ

А онези, които не работят, на тях банкоматът не им дава пари, така ли?

МИШО

Те не получават заплата. Заплата имаш, когато работиш, шефът ти я дава. Ако не работиш, държавата ти дава някакви помощи.

- РАДИ** А помощите са много малки. Татко като безработен вече не ме води в мола, нито ми дава пари за екскурзии, нито за сладолед...
- САШКО** Хей, хей, стига сте обучавали Ани! Вие май забравихте колко сме загазили. Трябва да намерим 100 лева, и то за два дни!!! Имаме огромен проблем, а те си играят на учител и ученик!
- АНИ** Може да продадем наши рисунки, гривнички, вази и другите красиви неща, които сами сме измайсторили.
- САШКО** Можем, но нямаме време да организираме този пазар.
- РАДИ** Понякога мама ме взима в магазина да ѝ помагам. Аз нося стоката, подреждам склада, а и много бързо смятам с калкулатора, по-бързо от мама, нали вече съм в пети клас. И тя ми плаща. Казва, че съм ги изработила. Ще я питам дали има нужда от мен в събота и неделя.
- АНИ** И колко ти плаща?
- РАДИ** Понякога по 10 лева на ден, а ако работя два дни, може да ми даде цели 20 лева.
- НИКИ** Може. С парите от Ради ще станат 60 лева, а другите 40?
- САШКО** Ще поискам от баба. Тя има пари, но не ги дава лесно, защото казва, че те не растат по дърветата.
- АНИ** Тя е богата, знаеш ли какви хубави дрехи има, но не съм сигурна дали ще ни даде. Дори да ѝ предложиш да хвърляш боклука цяла седмица, няма да ти даде пари. Казва, че всички в къщата трябва да имат своите задължения, за които не се плаща, защото в едно семейство всички си помагат. Виж, ако ѝ предложиш да изчистиш двора, може би ще ни даде някой и друг лев.
- МИШО** Ама това е доста работа, трябва да се режат храсти, да се съберат всички паднали клонови... О... трябва ти помощ. Ти говори с баба си, аз ще ти помогна.

- НИКИ И аз мога да помогна, дворът е много голям и ще има доста работа.
- САШКО Не знам дали ще се съгласи. Тя самата много работи. От рано сутрин до късно вечер е в офиса – организира най-хубавите екскурзии по света.
- МИШО Баба ти е голяма работа, има фирма, плаща заплати, тя е предприемач. И на нас плати за надписването на коледните картички, помниш ли?
- САШКО Ще ѝ предложи да помогна в офиса, аз вече мога да търся самолетни билети в интернет, да намирам хотели, или да почистим двора и вие (*към Мишо и Ники*), ако ми помогнете, може и да спечелим 20–30 лева.
- НИКИ Ако всичко върви по план, ще съберем 80 лева.
- АНИ Аз ще намеря всички пари. Отивам да се срещна с банковата сметка на татко. Споко.

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

КЪДЕ ОТИВАТ ПАРИТЕ?

Ани чука на вратата на Банката.

- БАНКАТА Добър ден! Какво желаете?
- АНИ Да се запозная с личната сметка на татко. В нея всеки месец отива заплатата му.
- БАНКАТА Разбира се. Ето, запознайте се.
- АНИ (*подава ръка за здрависване*) Ани.

- СМЕТКАТА Личната сметка на баща ти, приятно ми е!
- АНИ Трябват ми спешно 100 лева.
- СМЕТКАТА О, разбира се. Само нека татко ти разпише тази бележка.
- АНИ Давате ми 100 лева, ако татко разпише това?
- СМЕТКАТА Да, разбира се.
- АНИ Тогава искам и един... замък.
- СМЕТКАТА За какво ти е замък?
- АНИ Защото съм принцеса.
- СМЕТКАТА Не си ли голяма за принцеса?
- АНИ Тъкмо съм си. Ще ми дадеш ли пари за замък?
- СМЕТКАТА Нямам толкова, а и трябва да давам за много други неща.
- БАНКАТА Аз мога да ти дам парите за замъка.
- АНИ Дай ми, моля те!
- БАНКАТА Разбира се, ето. *(Дава парите.)* Но... трябва да ми ги върнеш.
- АНИ А... така ли? Кога?
- БАНКАТА По малко всеки месец, на части. Може и десет години да ми ги връщаш. Но накрая трябва да ми дадеш доста повече пари от тези, които днес аз ти давам.
- АНИ Как така?
- БАНКАТА Ами защото ти правя услуга, позволявайки ти да си купиш замък веднага, точно сега, когато го искаш.

Аз ти давам заем (кредит) и ще чакам десет години да ми го върнеш. Затова взимам повече – това се нарича лихва. Това е *цената* на моята работа.

АНИ И колко повече трябва да върна?

БАНКАТА Доста повече.

АНИ (*връща парите*) Отказах се. Тогава ще бъда на седемнайсет години и няма да ми трябва замък.

БАНКАТА Разбирам. (*Взима си парите обратно.*)

АНИ А може ли аз да ти давам някой друг лев всеки месец и после ти да ми върнеш повече, отколкото съм ти дала?

БАНКАТА Разбира се. Това също е моя работа – ще събирам и пазя парите ти, това се нарича депозит. Е, ще ги използвам и за други работи.

АНИ Ще харчиш моите пари, така ли?

БАНКАТА Да, но когато си ги поискаш, ще ти дам повече, защото си ми позволила да ги ползвам, докато стоят при мен. Накрая ти ще вземеш повече от онова, което си ми дала. Така спестяваш парите си далеч по-изгодно вместо в прасето касичка.

СПЕСТЯВАНИЯТА (*доближава се до Банката, хваща я под ръка и се обръща към Ани*) Искаш да живееш в хубав дом, а като пораснеш, да отидеш да учиш в хубав университет, нали? Всеки трябва да мисли за бъдещето. Сега можеш – дай ми, за да мога после аз да ти дам.

АНИ Това ми харесва. Да взема повече, отколкото съм дала. Добре. Като стана голяма, непременно ще дойда при вас.

БАНКАТА И СПЕСТЯВАНИЯТА (*заедно*) Заповядай, ще те чакаме!

СМЕТКАТА Хайде, че закъсняваме!

- АНИ** Закъде?
- СМЕТКАТА** За пенсиите.
- АНИ** Какво? Мама и татко са млади. За какви пенсии говориш?
- СМЕТКАТА** Млади са, но за да могат, когато остареят, да живеят, без да се лишават от нещата, които са им нужни, трябва всеки месец да давам пари и за пенсиите.
- ПЕНСИИТЕ** Добър ден, приятно ми е! Аз събирам пари за пенсиите.
- АНИ** Добър ден! Казвам се Ани. Мама и татко мечтаят, като се пенсионират, да обиколят света. Ще им дадете ли толкова пари?
- ПЕНСИИТЕ** Може. Ако сега, докато работят, ми дават повече пари, аз ще мога после да им давам не само една пенсия, но две и три дори.
- АНИ** О... три пенсии. Това ми хареса. И на баба би ѝ харесало. Довиждане! А като порасна, ще дойда при теб да си поговорим.
- ПЕНСИИТЕ** Добре, ще те чакам.
- СМЕТКАТА** Да побързаме, че Данъците и Осигуровките ни чакат.
- АНИ** Данъци. Осигуровки. Това не ми звучи добре. Може ли да не ходим?
- СМЕТКАТА** Не може. Те са задължителни и ако не ги платим, татко ти може да има големи неприятности.
- ДАНЪЦИТЕ** *(строго облекло, костюм, чиновническа чанта)* Кой говори тук лошо за мен? Кой плаши децата с мен? Аз да не съм страшилище! Аз върша само добрини!
- АНИ** Извинявай, не знаех. А какви добрини правиш?

ДАНЪЦИТЕ Построих новата детска градина. Нали много се хвалеше, че си в най-модерната градина, че имаш най-хубавата детска площадка в двора. Да, аз го направих.

АНИ О... благодаря ти, не знаех!

ДАНЪЦИТЕ А кой ви купи нови чинове в училището, кой ремонтира покрива? Пак аз.

АНИ Благодаря, не знаех!

ДАНЪЦИТЕ А кой ви оправи улицата, за да можеш да караш кънки, без да си разбиваш коленете?

АНИ Благодаря, не знаех!

ДАНЪЦИТЕ Аз давам пари за пътища, за болници, за училища, за наука, за изкуство. За толкова много неща!

АНИ О, разбирам, много си важен. Приятно ми беше, че се запознахме. Никога вече няма да мисля, че мога да те прескоча.

ДАНЪЦИТЕ Благодаря, благодаря! И като пораснеш, да не ме забравиш!

АНИ Няма, няма... (*Към Сметката.*) Наистина не знаех, че парите, които мама и татко дават за данъци, отиват за толкова важни неща.

СМЕТКАТА Хайде, ще изпуснем Тока, Водата и Парното!

ТОКЪТ, ВОДАТА И ПАРНОТО

(*в хор*) Здравейте, ние сме битовите сметки!

АНИ Аз съм Ани. Разбирам, че без вас не може. Всъщност без ток може. Ще стоим на свещи, ще пеем и ще ядем само нещата от хладилника.

ТОКЪТ И хладилникът работи благодарение на мен.

- АНИ** Така ли? Не знаех.
- ТОКЪТ** Нали като го отвориш, свети. Навсякъде, където свети, съм аз.
- АНИ** Да, добре. Сметке, дай пари на Тока! (*Сметката дава.*) А за парното защо взимаш сега, още не е станало толкова студено, че да го пускаме?
- ПАРНОТО** Защото, ако ми плащате само през зимата, ще трябва цялата заплата да идва при мен. А така, по малко през цялата година, остават пари и за другите работи.
- АНИ** Разбрах. Благодаря ти, че идваш вкъщи през зимата. Много е хубаво, като е топло вътре, а навън е „кучешки студ“, както дядо казва.
- ПАРНОТО** Ще дойда, не се притеснявай.
- СМЕТКАТА** Хайде, че Телефонът, Телевизорът и Интернетът ще си тръгнат.
- ТЕЛЕФОНЪТ, ТЕЛЕВИЗОРЪТ И ИНТЕРНЕТЪТ**
(*тежкарски, с голямо самочувствие*) О, здравейте, ако искате – плащайте, ако искате – недейте.
- СМЕТКАТА** Ще платим, разбира се.
- АНИ** Не можем без телефон и телевизор, а и без таблет вече не можем.
- ТЕЛЕФОНЪТ, ТЕЛЕВИЗОРЪТ И ИНТЕРНЕТЪТ**
Така е. Аз съм най-важен! Всеки ме търси, всеки ме ухажва!
- АНИ** Ох, и тук платихме. Къде още ще ходим?
- СМЕТКАТА** При Застрахователя.
- АНИ** Там пък защо?

ЗАСТРАХОВАТЕЛЯТ *(играе си с десет колички)* Защото аз помагам в беда. Защото съм добър. Защото съм умен. Може да се каже – и красив.

АНИ Приятно ми е, Ани.

ЗАСТРАХОВАТЕЛЯТ Тази млада дама притежава ли застраховка за малките си животинчета, петшопчета ли ги наричате?

АНИ Нямам.

ЗАСТРАХОВАТЕЛЯТ А трябва. Ето, виждаш ли тези десет коли? Всяка има застраховка, да кажем по 1 лев. Едната кола прави катастрофа, един невнимателен шофьор я удря и ето, виж, „бум“... счупено стъкло, врата, фарове... О, тежко е състоянието! И какво правя аз – част от парите, събрани от останалите коли, ги давам на собственика на счупената кола, за да може да я ремонтира, без да харчи своите. Моята работа е да помагам на хората тогава, когато им се случи нещо лошо. Аз правя хората щастливи, и то когато са най-тъжни.

АНИ А на другите, които са ти дали пари, но не са предизвикали катастрофа, връщаш ли парите?

ЗАСТРАХОВАТЕЛЯТ Не, естествено. Нали парите отиват за счупената кола. Затова плащаш за застраховка – за да ти помогне, ако изпаднеш в беда.

АНИ Да чукаме на дърво да не се счупи нашата кола, да не пострадат моите животинчета.

ЗАСТРАХОВАТЕЛЯТ Чукането на дърво не помага. Аз помагам.

АНИ Радвам се, че се запознахме. Ще донеса играчките си, за да ги застраховаш.

ЗАСТРАХОВАТЕЛЯТ Заповядай!

- ХРАНАТА** Моля, моля, а без мен съвсем не може. Всеки ден аз храня цялото семейство. Дядо Сашо обича пържоли, баба Вера обича пълнени чушки, мама Соня обича домати със сирене, а татко Митко – мусака.
- АНИ** А аз обичам сладолед. Това разход за храна ли е, или за удоволствие?
- ХРАНАТА** За удоволствие, защото без сладолед няма да умреш, но без хляб, сирене, олио, масло... не можеш.
- АНИ** Не съм съвсем съгласна.
- СМЕТКАТА** Не спори с Храната, моля те! Ето, давам на Храната, и то немалко.
- ХРАНАТА** Благодаря, но наистина без мен не може.
- АНИ** Довиждане и бъди здравословна!
- ХРАНАТА** Довиждане. А ти бъди здрава!
- СМЕТКАТА** И при Дрехите трябва да отидем.
- ДРЕХИТЕ** Няма да ходите голи и боси, я! Ето каква хубава рокля има Ани от мен. И на Сашко вчера дадох едни страхотни дънки.
- СМЕТКАТА** Заповядай.
- АНИ** Нека сега да отидем при Удоволствията. Стига с тези задължителни неща!
- УДОВОЛСТВИЯТА** И ние сме задължителни, защото подобряваме настроението. Правим хората щастливи. Ани, ти какво желаш?
- АНИ** Исках замък, но вече май не искам. По-добре да поискам да скачам на батута в мола и да се катеря по стената.

УДОВОЛСТВИЯТА Добре, дайте, моля, парите!

СМЕТКАТА Заповядайте, но и за удоволствията на мама и татко плащам. За ресторанта, където ходят с приятели, за джаз клуба, където ходят да слушат дядо, за футбола на татко и за маникюра, козметиката, фризьора на мама... и...

АНИ *(нетърпеливо прекъсва Сметката)* Стига! За децата съвсем нищо не остана. Ясно, че не останаха пари за замък, но както е тръгнало, и за едно петшопче няма да има.

ЗА ДЕЦАТА *(детско облекло, с балон/играчка в ръка)* Всъщност всички разходи, с които се запознахте, са и За децата. Ами данъците, токът, парното, телефоните, храната, дрехите не са ли пак за децата? Нали ходите на училище обути и облечени, нахранени, с чанти, учебници и тетрадки...

АНИ Да, така е. Но искам пари само за себе си.

ЗА ДЕЦАТА Добре, ето. И на теб, и на Сашко – да правите каквото пожелаете тях. *(Всички герои се приближават и заобикалят Ани. Започват да се въртят в кръг, наподобявайки въртележка).*

АНИ Мерси! Ох, заболя ме главата от тази обиколка със Сметката!

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

ОТКЪДЕ ИДВАТ ПАРИТЕ?

ПЪРВА СЦЕНА

РАЗКАЗВАЧ/ВОДЕЩ Ани беше много тъжна от тази разходка с банковата сметка на баща си. Беше ужасена, че за толкова много неща се плаща. До този момент тя не знаеше, че се плаща и за невидими неща, мислеше, че парите отиват само за видимите – за храна, дрехи, играчки... за такива неща, дето можеш да ги видиш и пипнеш. А се оказваше, че има и много невидими неща – данъци, пенсии, застраховки, ток, вода, парно, телефон... Вече не искаше и замък, най-голямата ѝ мечта беше майка ѝ и баща ѝ да са здрави и да се гушне в тях, да им разкаже за проблемите си, за тези загубени 100 лева...

Децата са на тавана в къщата на Сашко и Ани.

МИШО Знаех си, че с това отиване при личната сметка на баща ти нищо няма да излезе. Аз мога да поискам от майка ми да ми даде джобните за десет дни предварително. Това са 20 лева. Знам, че после две седмици нищо няма да мога да си купя, но какво да се прави...

АНИ Ето, събраха се.

САШКО Събраха се на думи. Сега да видим дали всеки ще изпълни онова, което обеща, и в понеделник дали наистина ще имаме 100 лева.

АНИ Е, сега е време за една игра на карти, стига сме мислили като големи, все пак – деца сме.

Децата започват да играят някаква игра на карти или на нещо от типа на „Не се сърди, човече“.

ВТОРА СЦЕНА

ВСИЧКИ ПРОФЕСИИ СА ВАЖНИ

Понеделник. Доста уморени, нашите герои са в училищния двор преди часовете.

САШКО Ето 22 лева за чистенето на двора, благодаря на Мишо и Ники, че ми помогнаха. Взех и още 8 лева от дядо за билетите за мен и Ани. Ето! (*Дава парите на Мишо.*)

МИШО Първите 30 лева. Браво!

РАДИ И аз не почивах. Мама не искаше да ѝ помагам в магазина, но аз като се разплаках... Тя много се учуди, че изведнъж много ми се е доработило, и то в събота и неделя. Накрая ми даде 20 лева, каза, че съм ги заслужила, и ме попита за какво ще ги изхарча.

МИШО Ти какво ѝ отговори?

РАДИ Че ще ги спестя за колело. Мечтая да имам колело.

НИКИ Аз мога да ти дам моето старо колело. Не... Сашо, не ме гледай така, с нищо не се хваля, наистина не ми трябва, имам две, а Ради ще каже, че го е купила на старо.

МИШО 50. Дотук добре. И аз добавям от джобните за две седмици. С много голямо нежелание ги давам, но какво да се прави, аз съм си виновен. Защо реших да ви вода на пързалката?

НИКИ Ето и още 20 лева, изтеглих ги от картата си. Казах, че съм ви черпил по една пица и сок. Нашите малко ми се скараха. Не мога да ги разбера – хем имат пари, хем броят всяка моя стотинка.

САШКО Стига говори за пари! Леля казва, че за пари не се говори, не трябва да показваш, че имаш, нито да се оплакваш, че нямаш, защото не знаеш другите какво имат или нямат и може да ги разплачеш.

- НИКИ** Добре, няма да говоря. А, ето и още 8 лева за билетите за мен и Ради.
- МИШО** Станаха 98 лева. Още 2 лева откъде ще намерим?
- АНИ** Ето 2 лева от мен, виж колко много стотинки са. Нали събирам жълти стотинки и вчера ги преброих – бяха се събрали 2 лева.
- МИШО** С жълтиците на Ани парите се събраха. Много ви благодаря, приятели. Благодаря, че ме спасихте от чиста смърт, защото мама щеше да ме убие. Ради, благодаря ти, че в събота и неделя си работила, за да ми помогнеш. *(Целува я по бузата.)* Ники, благодаря ти, че ми даде 30 лева, това са много пари и винаги ще съм ти задължен. *(Прегръща го.)* Сашо, благодаря ти, че не си игра събота и неделя. Благодаря ти, Ани, страхотен приятел си. *(Целува я по главата.)*
- АНИ** Мишо, като пораснем, ще се ожениш ли за мен?
- МИШО** Неочаквано предложение. Чакай първо да върна парите. Но... разбира се. Ама първо трябва да пораснем.
- АНИ** На мен хем ми се иска да порасна, хем не. Като си голям, трябва да работиш всеки ден, да гледаш деца, да пазаруваш... Нямаш време за игри. А и трябва да печелиш пари... о, ужас, колко разходи има... Тази разходка с банковата сметка ми дойде в повече.
- МИШО** Зависи какво работиш. Мама казва, че ако учиш подълго време и след ученик станеш студент, после ще получаваш повече пари. Висшистите, тези, които са учили след училище в университет, получават повече пари.
- САШКО** Понякога и без да си висшист, ти плащат добре, ако това, което правиш, го правиш добре и хората те търсят. Татко каза, че електротехникът, когото викинахме да ни оправи тока, получавал доста пари.
- АНИ** Оня ден нещо каза „бум“ и всички лампи угаснаха у нас, и цяла вечер стояхме на свещи, беше много

хубаво. Цялото семейство се събра около масата, дядо Сашо взе китарата и всички пяхме. Не знаех, че мама пее толкова хубаво. Пожелах си всяка вечер да няма ток. Но на другия ден татко викна този майстор, който ни оправи тока за петдесет години напред. Така каза татко, толкова добър бил.

МИШО Аз пък искам да стана министър на цифрите. От целия клас мога най-бързо да смятам.

АНИ Дядо Сашо от малък е обичал да свири и да пее. Казва, че най-хубавото нещо е да работиш онова, което обичаш и за което имаш талант. А най-лошото е да работиш нещо, за което не те бива. Всеки ден ще ти е криво.

САШКО Аз мога да стана музикант като дядо Сашо или като баба да организирам екскурзии, още не съм решил. При дядо е по-весело. Той си направи група и вечер свирят в един клуб.

РАДИ И получава ли пари за това?

САШКО Разбира се. На дядо плащат след всяко свирене, това не е точно заплата, а хонорар.

РАДИ А бабите и дядовците получават ли заплата?

САШКО Тези, които работят – да. Но по-възрастните, които вече не ходят на работа, получават пенсии.

НИКИ Пак се разприказвахме. Мишо, покажи парите! Хайде, бързо бягай и ги дай на госпожа Кръстева, че да не изчезнат отново. Няма да можем пак да ги съберем. *(Мишо се втурва към входа на училището и всички деца го последват.)*

РАЗКАЗВАЧ/ВОДЕЩ Да... парите идват, когато работиш. Всяка професия е важна – учителят има нужда от монтьора, монтьорът от лекаря, лекарят от шивача, шивачът от хлебаря, хлебарят от...

ПЕСЕН ЗА ПРОФЕСИИТЕ

Изпълнява се от различни деца, които казват по една строфа.

Аз съм учител, аз съм шивач,
аз съм писател, аз съм орач,
лекар пък аз съм, аз съм хлебар,
хей, аз пилот съм, аз съм зидар.

Всички заедно:

Всички сме важни, без нас не може,
бързо ни викате, щом се наложи.
Никой от нас не е повече нужен
всеки от нас помага на другите.

ШЕСТО ДЕЙСТВИЕ

КАКВА Е ТВОЯТА МЕЧТА?

Участват всички, като отговарят последователно.

РАЗКАЗВАЧ/ВОДЕЩ Децата разбраха, че парите се изкарват с много труд, че всички професии са важни, че най-добре е да работиш нещо, което ти е на сърце, за да не се нервираш, когато ходиш на работа. Както и че, за да постигнеш мечтите си, понякога са необходими пари, но парите не растат по дърветата, а се изкарват с труд.

ВОДЕЩИЯТ СЕ ОБРЪЩА КЪМ УЧАСТНИЦИТЕ

Каква е твоята мечта?

ДЕТЕ Моята мечта е да имам новата кукла Барби.

ДЕТЕ А моята – да карам ски.

- ДЕТЕ Да отида на море.
- ДЕТЕ Мама и татко винаги да са живи.
- АНИ Мими да стане най-добрата ми приятелка.
- ДЕТЕ В класа да не ми се подиграват.
- ДЕТЕ Кирил да ме обича.
- ДЕТЕ Дядо да не кашля.
- МИШО Мама и татко да се съберат и да се обичат.
- САШКО Да имам скейтборд.
- ДЕТЕ Да хвана пеперуда.
- ДЕТЕ Всяка вечер да ми четат приказки.
- ДЕТЕ Да се преместим в нова къща.
- АНИ Да ми купят сто и едно петшопчета.
- НИКИ Всички да играят с мен.
- ДЕТЕ Поредна фланелка с Роналдо.
- РАДИ Да стана учителка.
- ДЕТЕ Да стана балерина.

Репликите се изричат като на рецитал. Всеки излиза напред и силно заявява мечтата си. За по-голяма визуализация желанията могат да бъдат изписани на листове и залепени на гърдите или да се онагледят като актьори-желания.

РАЗКАЗВАЧ/ВОДЕЩ (застава в средата на сцената с вълшебна пръчица) Ето, виждате ли, за да се сбъднат желания, трябва... какво трябва? Ами да – вълшебна пръчица. Аз съм вълшебник и мога да сбъдна всяка една

мечта. Само да кажа едно, две, три... да замахна с
вълшебната пръчица и... всички мечти се сбъдват.
Фокус-мокус...

*Децата се въртят в кръг като вихрушка. Спират и разочаровано
откриват, че мечтите им не са се сбъднали.*

САШКО (разочаровано) Аз нямам скейтборд.

АНИ (разочаровано) Аз нямам сто и едно петшопчета.

ДЕТЕ (разочаровано) Кирил не е започнал да ме обича...

РАДИ (разочаровано) Аз не съм учителка, а съм в... пети
клас.

РАЗКАЗВАЧ/ВОДЕЩ Е, добре! Моята вълшебна пръчица е фал-
шива. Все пак аз съм... (*Казва истинското си име.*)
А не вълшебник... И както виждате, за някои же-
лания, за да се сбъднат, трябва пари, а за други –
не. Но за всички трябва време и търпение. Хайде,
разделете се на две групи – на желания, за които
трябват пари, и желания без пари. Ето тук, отдясно,
да дойдат тези с желанията, за които трябва пари,
а отляво – онези без пари.

*Участниците се разделят на две групи от двете страни на сцена-
та, някои се колебаят към коя група да се причислят, ако някой се
обърка, Водещият го поправя – показва му къде трябва да застане.*

ДЕТЕ ВОДЕЩ А какво трябва да направиш, за да ти се сбъдне
желанието, за което са нужни пари?

Отговорите са от Групата с пари.

ДЕТЕ Първо, да извадиш един лист.

ДЕТЕ Второ, да напишеш отгоре името си.

ДЕТЕ Трето, да опишеш желанието си. Например – нов
скейтборд.

ДЕТЕ Четвърто, да разбереш колко пари са ти необходими.

- ДЕТЕ Пето, да направиш план откъде може да събереш парите.
- ДЕТЕ Шесто, да видиш колко пари имаш в касичката си.
- ДЕТЕ Седмо, да решиш колко може да спестиш от джобни.
- ДЕТЕ Осмо, откъде другаде можеш да вземеш пари – родители, баби и дядовци.
- ДЕТЕ Девето, ти лично можеш ли да спечелиш някой друг лев? И как?
- ДЕТЕ Десето, колко време ти трябва, за да осъществиш желанието си?
- ДЕТЕ Единайсето, да си отговориш: ще имам ли силата и постоянството да изпълня плана си!!!

Всички деца от Групата с пари едно по едно повтарят последната реплика: „Ще имам ли силата и постоянството да изпълня плана си!!!“.
Това всъщност е финансов план, който може да се нарече „План за сбъждане на желанията“. Възможно е с мултимедия да се визуализира и Водещият с показалка да го проследява точка по точка.

РАЗКАЗВАЧ/ВОДЕЩ Да излязат напред желанията – чисти капризи! (*На авансцената се подреждат Капризите.*)

- ДЕТЕ Три фланелки с Роналдо. Искам! (*Тропа с крак.*)
- ДЕТЕ Защо са ти три, като ти е достатъчна и само една?
- АНИ Да ми купят сто и едно петшопчета.
- ДЕТЕ Защо са ти толкова много, няма да ги запомниш всичките и те няма да бъдат важни за теб?!
- САШКО Да имам скейтборд каприз ли е, или е необходимост?
- МИШО Каприз.

САШКО Необходимост. За да летя с него из парка, може да стигна до звездите, така ще бъда много щастлив.

МИШО Да... за Сашко този скъп скейтборд е станал необходимост. Добре, може. Но за такова желание трябва доста да поработиш.

САШКО Да. Ще работя в офиса на баба, няма да ям сладолед и бонбони... И накрая ще го имам.

РАЗКАЗВАЧ/ВОДЕЩ Много добре. Виждате, че Групата на капризите е най-малка.

ДЕТЕ Ако имаш по-малко капризи, ще пестиш пари на мама и татко.

ДЕТЕ Помисли от какво можеш да се откажеш?

ДЕТЕ От нова игра.

ДЕТЕ От ново колело – и старото си е добро.

ДЕТЕ От нов панталон, имам вече много.

ДЕТЕ От нова рокля.

ДЕТЕ От нов телефон.

ДЕТЕ Наистина ли?

ДЕТЕ ВОДЕЩ Какво трябва да направиш, за да се сбъднат желанията, за които не са нужни пари?

От групата отговарят.

ДЕТЕ Трябва да бъдеш много добър.

ДЕТЕ Да обичаш много.

ДЕТЕ Да помагаш на всички.

ДЕТЕ Да даваш.

ДЕТЕ Да споделяш играчките си.

ДЕТЕ Да не тропаш с крак.

ДЕТЕ Да не крещиш и да не се тръшкаш.

ДЕТЕ Да не се биеш.

ДЕТЕ Да не обиждаш.

ДЕТЕ Да не завиждаш.

ДЕТЕ Да обичаш!

Всички деца се хващат за ръце и отново повтарят едно след друго „Моята мечта е...“; като така напускат сцената.

Може отново да се изпее „Песен за професиите“ или да прозвучи само инструментално.

'2020

ISBN 978-619-233-123-8
(книжно издание)
978-619-233-124-5
(електронно издание)